

Ünnepi szám 20 oldal. Ára 5 lej

Taxa postala
No. 22413/929.
plátite in num.

10. Telefon: 8-61. F
Havonta 110, negye
évre 600, egészévre
földre: Havonta 2,
félévre 12, egészévre
detések díjazás szerint. Az „UJ
KELET” a transilvaniai és bapati
zsidóság egyetlen politikai napilap-
ja. Cikkeink utányomását csak a
forrás megjelölésével engedjük meg.

UJ KELET

ZSIDÓ POLITIKAI NAPILAP

Bérmmentlen
leveleket nem
fogadunk el.

Ara 5 lej

— Kéziratok
megőrzését és visszaküldését nem
vállaljuk. Főszerkesztő: dr. Marton
Ernő. Felelős szerkesztő: Jámbor
Ferenc. Bucaresti szerkesztő: Hát-
szegi Ernő, Strada Cobalcescu 52.

Vasárnap, 1937 szeptember 5.

5697. ÉV. XX. ÉVF.
ELUL 29. 202 SZAM.

A döntés esztendeje

Irtá: Marton Ernő

Most, hogy elcipeltek ennek a rossz, nyugtalan esztendőnek keserves terhét az újv határához, hadd pihenjünk meg a küszöbön, fujjuk ki magunkat egy percre és gyűjtsünk erőt. Mert hajónk nem futott révbe, nagy utra kell még készülnönnünk. Az új esztendő, amely mai Roshasana ünepünkön ránk köszönt, nem int felénk a béke olajágával, nem léri a nyugalom és a csendes munka napjait. A nehéz terhet tovább kell cipelnünk még meredekebb, még veszélytelibb utakon, még lélektelenebb szakadékok fölött.

A megpihenés és magabaszállás e megszentelt rövid percei alatt mi nasznosabban művelhetnénk, mint azt, hogy számot vessünk helyzetünkkel és alázatos szívvel, de tiszta tekintettel kémleljük a jövő sötét titkokkal terhes horizontját.

Nagy év az, amelynek küszöbét ma átlépjük. A döntés esztendeje. *Hajom jamid bamišpat.* A végzetes ítélszék előtt állunk most, nemcsak mi, kicsiny zsidó nép, de az egész emberiség, a világ összes népei, gyengék és hatalmasok egyaránt. Az események rendje akként alakult egy világpolitikában, mint a belpolitikában és a mi külön zsidó sorsunkban is, hogy az elkövetkező esztendőnek, minden emberi számítás szerint döntő fordulatot kell hoznia az összes vonatkozásokban. Végkifejlesztés előtt állnak az események, minden hur pattanásig feszült, a világ-színpadon kigyultak a reflektorok és a gigantikus nézőtér borzalommal készülődik fel a nagy fináléra. A döntés esztendeje következik.

A nyugtalan világ az elmúlt esztendőben újabb óriásléptekkel rohant a kataklizma felé. Ázsia távolkeletjétől. Európa nyugatjág terjed az aláaknázott veszélyzóna, itt-ott felcsapnak már a gyűlölet, hatalmi örjögés és testvérháború kísérteties máglyalángjai s a sötétlelki világgyújtogatók ott állanak már égő kanócaikkal, hogy mind a négy sarkában lángborítsák a világot. A spanyol polgárháború és a japán-kínai fegyveres konfliktus ugylátszik előjátéka csupán az emberiség újabb és talán minden eddigig felülmúló tragédiájának. A fasiszta imperiálistusok, Németországgal az élen, felbátorodva az európai demokráciák kétségbeesésén és gyöngeségén látzatát kétféle passzívításán, egyre nyiltabban és céltudatosabban hintik el a háborus konfliktusok magvát, egyre dagályosabb szölamokkal készítik elő a mindent, de mindekelőtt az európai kulturát elsöprő nagy vérfürdőt.

Az európai atmoszféra olyan pattanásig feszült, hogy az elkövetkező évek meg kell hoznia a döntő fordulatot. Ha a nagy nyugati demokráciák az amerikai Egyesült Államokkal karöltve nem fogják idejekorán és energikusan észretéreni a világgyújtogatókat, úgy a népek szinte észrevétlenül fognak beagalyodni az új világháborúba. A bünbánás és magabaszállás e napjain, amelyeket „jomim no-ramim”-nak, félelmetes napoknak nevez a zsidó tradíció, szent fogadalmat kell ten-nünk, hogy minden fogyatéék-erőnkkel és becsületes szándékaink legtisztább hevével fogunk küzdeni a háború örülete és a kulturreberiség öngyilkossági kísérlete ellen.

A döntés esztendeje lesz az elkövetkező év a román belpolitikában is. A négy-

éves liberális kormányzás olyan kaotikus helyzetet teremtett az ország politikájában, amely példa nélkül áll az utolsó évtizedek történetében. Ez a káosz nem a véletlen műve. Tatarescu miniszterelnök, a román belpolitika büvésze és szemfényvesztője céltudatosan, világos fejjel idézte fel ezt a káoszt. A liberális kormányt hosszú uralmának egész tartama alatt nem a saját ereje, hanem ellenfeleinek gyengesége tartotta hatalmon. Tatarescu mesteri kezekkel tudta ugy bonyolítani a szálakat, hogy ő és kormánya mindig a hullámok tetején táncoljon. E büvészkedés során nem volt válogatás az eszközökben és skrupulusok nélkül alkalmazta a már oly régen és sokszor bevált receptet. A nemzeti parasztpárt kétségtelen népszerűségének ellensúlyozására mesteresen feduzasztotta az antiszemita, szélsőjobboldali áramlatokat és szabad teret engedett egy olyan féktelen, gyűlölködő zsidóellenes propagandának, amely az egész román közéletet alapjaiban kavar-totta fel.

A szélsőséges nacionalizmus megerősödésének az általános európai atmoszféra is rendkívül kedvezett. A hitlerizmus nem csak mint követendő példa hatott, de mint bölkező mecénás is, amely állítólag milliárdokkal finanszírozta a romániai antiszemita propagandát. Így teremtődött meg lassanként egy olyan légkör, amely a szó szoros értelmében, elviselhetetlen

helyzetet teremtett a romániai zsidóság számára. Százezres példányszámu lapok nap-nap után a legelképzeltetlenebb rá-galmakat és féktelen gyűlölettel habzó szidalmakat szórnak a zsidóság fejére. Az egész belpolitikai élet tengelyévé, a román nemzet legfontosabb létproblémáinak centrumává a zsidókérdést tették s aki ezeket a sajtóorganumokat kezébe veszi, joggal hiheti, hogy Romániának egyetlen baja, gondja és rákfenéje van: a zsidóság.

E minden józan megfontolást nélkülöző, paroxizmusig fokozott, embertelen propa-ganda révén a román belpolitika is válasz ut elé került. Az elkövetkező évek kell meghoznia a döntést, hogy milyen irányba billen a román politika mérlege. És ennek a mérlegnek egyik serpenyőjében mi vagyunk.

Az „ítélkezés” nagy napjain a romániai zsidóság százezreinek ajkáról száll ég felé a fohász, vajha világosítaná meg a Gondviselés a román nép vezetőinek agyát és szívét, vajha felismernék, hogy az ország legnagyobb örökei nyugalmat és az összes polgárok békés együttműkö-dését követelik s hogy az az út, amely felé a gyűlölködő, szélsőséges nacionalizmus akarja vezetni az országot, a veszélyek, a kalandok, a romlás útja.

És végül a harmadik döntés, amely az elkövetkező évre vár, számunkra a leg-

sorsterhesebb döntés: mi lesz Palesztinával? A zsidó nép nagy „Jom hadin”-je ez, amely életet és halált pecsétel meg és évtizedekre, talán évszázadokra szabja ki a zsidó nép útját. A nagy világvihar, melynek közepete Palesztina sorsának el kell dölnie, nem a legkedvezőbb légkör a probléma igazságos megoldására. Anglia tú-lontul meg van terheive saját nehéz problémáival, semhogy minden bizalmunkat kizárólag Anglia segítségébe helyezhetnénk. A zsidó Palesztina problémája végtelenül kompikált és az arab nacionalizmus sohasem volt mohóbb és agresszivebb, mint most, amikor a döntés órája közeleg. Az utóbbi évek során új erők keletkeztek a Földközi tenger hatalmi horizontján és ezek az erők nem a legbarátságosabb érzelmeket árulják el a zsidó Palesztina gondolata iránt.

Tisztán látjuk az összes nehézségeket, amelyek élénk tornyosulnak, de épp oly tisztán látjuk azt is, hogy ez az egyetlen út, amely előttünk nyitva áll. Erről az útról kell eltávolítanunk a barrikádokat. Bármilyen defektusai legyenek is a királyi bizottság jelentésének, bármilyen szükmarkuan mérte is ki a nekünk tett ajánlatot, mégis ez a jelentés nyitotta meg a zsidó nép számára a nagy sánst, talán a legnagyobbat kétezer éves galut-történetünk során. Bár sok erőtenyező játszik közre a zsidó állam sorsának kialakításában, ezen erők között nem utolsó helyen mi is ott vagyunk, a mi szavunk a mi tetteink is döntően járulnak hozzá a probléma végleges kikristályosításához. Ha mindenütt máshol csak passzív tényező és szenvedő alanyai vagyunk az eseményeknek ezen a ponton mi is formálói vagyunk sorsunknak és ez az út vezet oda, hogy sorsunk intzését vég-re egyedül vegyük a kezünkbe.

Nagy megpróbáltatások, nagy erőfeszítések esztendeje következik, de a nagy reményesség és talán a nagy beteljesülések éve is. S amikor átlépjük e gondterhes év küszöbét, vessünk számot azzal a súlyos felelősséggel, amelyet az idők vállainkra raknak. A testvéri összefogásnak és erők végső megfeszítésének ideje ez. Ma senkinek sem szabad félreállni a küzdők sorából. A zsidó sors elől amugy sem menekülhet el senki. Vállalni kell annak minden kínját és minden szépségét. Egy heroikus korszak következik most a zsidóság életében és jövő generációk sorsa mulik azon, hogy elég nagyok tudunk-e lenni a kor támasztotta követelésekkel szemben.

Amikor újv napján újvól felcsendülnek templomainkban az „Unőszane Tokkef” megrendítő akkordjai, amely az isteni ítékezés nagy szimfóniáját tárja elének, jól vessük szívünkbe a befejező sorok vigasztaló hangjait. „Utsuvá, utfilá ucdáká maavirin et roá hazéra”. Nincs olyan balvégzet, amelyet egy életerős és élni akaró nép helyes magatartása el ne hárihatna sorsának firmamentumáról. *Tsuvá* — megtérés Istenhez és néphez, visszatérés a zsidósághoz, a zsidó nép nagy céljaihoz. *Tfilá* — az őszinte fohász, a lélek megtisztulása és a zsidó hit nagy erkölcsi tanításainak hűséges követése. *Códaka* — a jóság és jótékonyág gyakorlása, a testvéri összefogás és szolidaritás az élet minden vonalán.

Önmagunkban, a sajátlelkünkben kell keresnünk a vigasztalást a kor sötét fenyegetéseivel szemben. Ha igaz zsidók módjára fogunk élni, ha maradék nélkül fogjuk teljesíteni kötelességeinket, meg is fogjuk lenni a vigaszt, amely szebb és boldogabb holnapok felé mutat.

A Romániai Zsidó Párt roshasanai üdvözlölete az ország zsidóságához

A zsidósors láthatárán évek óta gomolygó sötét fellegek az utóbbi időben még jobban összesűrűsödtek, még fenyegetőbb alakot öltöttek.

Az ádáz gyűlöletet szító propaganda az eddiginél is fokozottabb erővel folyik ellenünk. Ez a semmilyen erkölcsi korlátostól nem fékezett propaganda a machiavellisztikus eszközök hatalmas arzenálját mozgósítja a román nép lelkének megmérgezésére. Célja: begyökerezni a román lélekbe azt az érzést és tudatot, hogy az ország közellenségei vagyunk. Nincs az az ocsmány hazugság, amelyet a cél elérése érdekében kihasználatlanul hagynának.

Az ország közéletének egész területe a féktelen zsidóellenes propaganda szörnyű hatása alá került. Az államhatalom organumainak működéséből, társadalmi tényszökök megnyilatkozásaiából egyre komorabban csendül ki az antiszemizmus leitmotivja, egy közelgő vihar dübörgésével remegtetve meg a zsidó szíveket.

Kimondhatatlanul elszomorító a kép, amelyre a mi időszámításunk szerinti új-esztendő küszöbén tekintetünket irányítjuk.

Zsidó Testvérek!

Ne hagyjuk, hogy urrá legyen rajtunk a csüggedés és kétségbeesés. Bizva az Örökkévaló gondviselésében, bizva felséges uralko-

dók bölcsességében és jóakarátában és remélve, hogy a román nép egészséges ösztöne le fogja birmi a fajgyűlölet mérgező hatását, bármilyen borzalmas is legyen ez a mérég, — folytassuk nyugodtan és türelmesen gazdasági és kulturális munkánkat; teljesítsük lelkiismeretesen polgári kötelességeinket.

Ezekben a napokban, midőn az élethez való jogunk veszélyeztettsége oly szembeötlően döbben élénk, fel kell ismernie végül valamennyiünknek, hogy a fenyegető veszéllyel való szembenállás első és elengedhetetlen feltétele a zsidó sorsközösség valamennyi tagjának fegyelmzetttségében és áldozatkészségben való összefogása.

A Romániai Zsidó Párt tehát, amely ezen egyesülésének keretét képező szervezetként küzd hét év óta az ország politikai arénájában, hinni akarja, hogy az újvben Románia zsidó polgárainak egyetemességére támaszkodva fogja minden erejének megfeszítésével folytathatni küzdelmes tevékenységét.

Egység! Fegyelem! Áldozatkészség!

Ma inkább, mint valaha, parancsoló szük-ségesség az, hogy az ország zsidó polgárai e jelszavaknak engedelmeskedve igyekezzenek karöltve megvédeni léteérdekeinket.

Szívem mélyéből óhajtvá, hogy ez így legyen, azon legbensőségesebb noshasono ki-vánságomnak adok kifejezést, hogy mindannyiunk számára jó üszentendő irassék be a sors könyvébe.

DR. FISCHER TIVADAR,

a Romániai Zsidó Párt elnöke.

EMBER 4.

ek

seket fog folytatni... kongresszuson, mint... lesz. A meghívást... Atta Constantines... napokban Nürnberg... egyébként Lebrun... sinaiai kisantant... tárgyalták... melyeknek fontossá... nünk — meg fogják... rendszert Francia... államai között.

ycsapatok

erobanchelt... (nk folytatása)... entése szerint a cara... kormány áttörést haj... a toledói útról indúl... házcsoportot, melyet... éredítményekké alakí... etek a kormánycsapa... kormánycsapatok lassu... tították Carabanchelt... et... talának behódolására... és szerint a Hava... nán kormányzáság ré... tárgyalások híre egyre... lenére sem Quiapo de... dig a salamanca kor... nem is erősítették meg... állítólagos jegyzéké... n... k Gijón felé haladnak... passzivitása a san... óbbi 24 órán is meg... ók gyorsan haladhat... ók tisztogatási mun... során egy egész kor... fogtak. Felkelő körök... foglyok és gyanúsok... rug. Mindezeket San... elök parancsnoka mo... sátozott rendelkezése... ország belsejébe szab...

ontos javaslatokat... öbiztonság ügyében... az angol kormány... at fog tenni a föld... ság kérdésében. Va... szág is elküldi kép... re, melyen így való... nciaország, Olaszor... rögország és Török... t képviselteni.

rti tengeralttjáró... Verdon francia k... zert a C. 4. kor... ráró ma Verdon ki... ngeralattjáró pa... a francia hatósá... negsérült és sürgős... A tengeralttjáró... sült. A hatóságok... zvet élelemmel való... Verdon kikötőjébe... rmanypárti terület...

SPORT

tesc-Venus... (0) nagy meglepetés. A... rtózkodóan játszott... kiői olimpiász... tuszo Nagaj, Japán... az 1940-es olimpiá... gának titkára, ha... t a hirt, hogy Japán... ai játékok megren...

és Lejvárdó R. B... Baros L. Pop A... 18-03.

Kilenc arabot és három zsidót öltek meg az elmúlt héten Palesztinában

A palesztinai és az angol sajtó egyöntetűen a kormányt teszi felelőssé a helyzetért

Jeruzsálem, szeptember 5. Szerdán terrorcselekmények történtek Palesztinában. Az arabok körében tovább folyik az éles agitáció, amely zavargások szítására irányul. A jisiv nagy figyelemmel kíséri az arabok mozgulódásait és résen áll minden eshetőségére.

Szerdán négy arabot öltek meg. Kettőt közülük Karkur zsidó kolónia közelében, egy narancsültetvényen lőttek le, azon a helyen, ahol vasárnap két zsidó munkást gyilkoltak meg. Másik két arabot az arab falu mellett találtak holtan. Vasárnap óta összesen kilenc arabot és három zsidót öltek meg, négy zsidó megsebesült.

A rendőrség elzárta azt az utat, amely Tel-Avivot Jaffával köti össze. Erős rendőrkordont vontak a két város határához. Ugyanekkor beszüntették az autobsz-forgalmat is Tel-Aviv és Bet Degan, jaffai külváros között.

Kihirdetik a hadiállapotot?

A Reuter jeruzsálemi tudósítója jelenti: Szerdán öt arabot öltek meg Palesztinában, aminek következtében kiéleződött a feszültség az országban. A rendőrséget és katonaságot általános készenlétebe helyezték. Gépfegyverekkel felszerelt repülőgépek állanak startra készen.

A Morningpost jelenti Jeruzsálemből: Biztosra vehető, hogy ha újabb komoly incidensek történnek, haladéktalanul proklamálják a hadiállapotot. Ebben az irányban minden előkészület megtörtént. A rendőrség ötszáz fontos prémiumot írt ki az utóbbi napokban történt gyilkosságok kiderítésére.

A héber sajtó megállapítja, hogy az új arab terror-hullám arra szolgál, hogy az arabok erőszakkal kényszerítsék Angliát a felosztási terv feladására.

Az arab bizottság felhívása

Az arab sajtó felhívást intéz az arab lakossághoz, hogy őrizze meg nyugalmát, nehogy okot szolgáltatson ezzel Genfnek és Londonnak annak megerősítésére, hogy a felosztás az egyetlen megoldása a Palesztina-problémának. A legfőbb arab bizottság felhívásában kéri az arabokat, őrizzék meg mérsékletüket és bízzák sorukat az arab királyok támogatására.

A Times jeruzsálemi tudósítója közli, hogy az arabok erősen bíznak az államok Genfben történő intervenciójában. Remélik, hogy Törökország támogatását is sikerülni fog megnyerniük. Egyébként az arabok és a zsidók egyaránt úgy vélik, hogy a felosztási terv, abban a formában, ahogy azt a királyi bizottság javasolja, nem fog megvalósulni. Ilyen körülmények között általános a bizonytalanság Palesztina jövőbeni politikai sorsát illetően. Ez

is egyik oka a zsidók és az arabok között uralkodó bizalmatlanságnak.

A cionista sajtó a kormányt teszi felelőssé

A londoni sajtó energikus fellépést követel a palesztinai kormánytól a rendbontások és kilengések megszüntetésére. A Times hangsúlyozza, hogy a bizalmatlanság legfőbb oka az a bizalmatlanság, amellyel a lakosság a palesztinai kormányzat magatartása iránt viseltetik. A biztonság helyreállítása attól függ, hogy lesz-e erős rendőrség és közigazgatás, amelynek pártatlanságát és határozottságát az ország egész lakossága respektálja.

A Daily Herald vezércikkben foglalkozik a palesztinai helyzettel és óva inti a kormányt, hogy eltűrje a bizonytalanság

és incidensek kiterjedését az egész országra, ami egyre csökkenti azt a reményt, hogy megegyezés jöhet létre a zsidók és arabok között. Az angol kormány felelős a helyzetért és nemcsak az arabok és a zsidók, hanem saját maga érdekében is köteles elfojtania minden rendezőmunkát.

Londonból jelentik: október 7-én és 8-án tartja meg nagygyűlését az angol konzervatív párt. A Zsidó Távirati Iroda értesülése szerint. A pártülésen a Palesztina-probléma is napirendre kerül. Valószínű, hogy Churchill és lord Lloyd is részt fog venni a vitában.

Figyelem új üzlet!

Elegáns hölgyek egyetlen komoly bevásárlási forrása a

Frații Barabás cég

Regele Ferdinand 12.

amely a napokban nyílt meg. Óriási választék női fehérneműkben és kötöttárúknak. Exkluzív divatszvetterminták.

Adesgo és Ady selyemharisnyák hibátlan már 76.— lejtől. Iskolai gyermekharisnyák nagy választékban. Női-férfi szabókéllékek és kézimunka-kéllékek állandó nagyrakara.

Lehetetlenné vált a szombattartó tanulók helyzete az összes állami iskolákban

Sibiu, szeptember 5. Az ideai iskolaberirátások idején, azok a vallásos szülők, akik súlyt fektetnek arra, hogy gyermekeik szigorú vallásosságban nevelkedjenek, nemcsak tanácstalanul, hanem kétségbe esve állanak és néznek az iskolai év kezdete elé, mert gyermekeik, akik a szombati irástilalmat megszegni nem akarják, minden állami iskolából ki vannak zárva.

Ártatlan zsidó gyermekek, életük első zsidó tragédiáját élik át, amikor kintinó előmenetelük ellenére a negyedik elemi osztály elvégzésével be kell fejezniük iskolai tanulmányaikat. A vallásos zsidó szülők egyedül kiutja, ha gyermekeiket az állami iskolákba, mint magántanulókat iratják be. Ezen megoldás azonban, eltekintve attól, hogy nagyon költséges és

sok nehézséggel jár, nélkülözi a gyermek nevelés nagyon fontos lényegét, az iskolai fegyelmet és féő az is, hogy ha az összes érdekelte szülők e megoldáshoz fordulnak, akkor ez elé is rövidesen akadályokat fognak gürdíteni.

A nagyszabeni állami elemi és középiskolák igazgatóinál intervegniáltak a zsidóság vezetői, ahol a fennálló miniszteri rendeletre való hivatkozással, a zsidó gyermekek szombati iráskényszer alól való felmentését kérték. Bár az iskolai vezetők semmilyen rendeletet, amely a szombati irás alól való felmentést megszünteti, nem mutathattak fel, mégis megtárgyalták a zsidóság e kérését, sőt aziránt sem mutattak hajlandóságot és jóakaratot, hogy a tanrendet lehetőleg úgy osszák be, hogy a szombati órák az irástól mentesek legyenek. A zsidó szülők ez évben azt is megdöbbenéssel vették tudomásul, hogy a felvételi vizsgákat szeptember 6. és 7-re, szóval épp a zsidó ünnepek napjaira állapította meg a minisztérium. Nem lehetünk oly jóhiszeműek, hogy e dátumokban szándékosságot ne lássunk.

Lehetetlen egyszerűen abba a ténybe belenyugodni, hogy a szombaton irni, nem akaró gyermekeink, négy elemi osztálynál (azt is csak ott, ahol zsidó elemi iskola van) magasabb képesítést ne kaphassanak. Nem lehet a zsidó gyermekek e további kínódásait nézni. A zsidó szülőknek az a megnyugvásuk sincsen, hogy ezen áldatlan állapotok megszüntetése irányában tényleg megtörtént és minden intervenció és hogy az erre hivatottak tény leg megjárta-e minden járható utat a szerencsétlen zsidó gyermekek és szülők érdekében.

A nagyszabeni orth. hitközség, hogy a kétségbe esett szülők és gyermekek iskolai problémáját legalább részben megoldja, elhatározta, hogy a fennálló nagy hitközségi terhek dacára, a négy elemi osztályból álló iskoláját hat osztályra ki-

bővíti. Az engedélyt az illetékes minisztérium nem adta meg.

A szó teljes értelmében, minden irányban elviselhetetlenné vált zsidó életünk napjaiban, sajnos nélkülözünk zsidó parlamenti képviselőtünk is. Csak ezek hiányban fajlhathatnak el ennyire a romániai zsidóság életfeltételei. E súlyos nehézségek leküzdése érdekében sürgősen, minden zsidó erőt össze kell szedni, de addig is a zsidó szülők tudni óhajtják, hogy mi történt eddig ez irányban azok részéről, akik nagyrészen okolhatók zsidó parlamenti képviselőtünk hiányáért és így elsősorban felelősek a mai helyzetért.

G. J.

AZ EGESZ VILAGON

nagy a zsidóság elleni gyűlölet. Egyik országban a másik után fosztják meg jogaitól és szorítják ki gazdasági pozícióikból a zsidó tömegeket s a társadalmi és politikai elnyomás eszközeivel teszik elviselhetetlenné életüket.

EREC JISZRAELT

sem kerülte el ebben az évben a megpróbáltatások hulláma. Emberek élete esett áldozatul, gazdasági javainkat sem kímélte meg a pusztító keze. De még az egyik országban csak jajszó és keserűség fakadt az üldözések nyomán. Erec Jiszraelben zsidó testvéreink a maguk hősiességével védtek meg az ország zsidó pozícióit. Országépítő munkánk alig pár évtizedes eredménye meg tudta védeni a reményteljes zsidó jövőt.

A ZSIDÓ NÉP SORSDÖNTŐ IDŐKET EL AT

és most vivjük önmagunkkal és másokkal a nagy harcot a zsidó nép szebb és jobb jövőjéért. Mi hiszünk a zsidó életében és bizunk vezéréink bölcs elhatározásában. Négy évtizedes országépítő munkánk eredményének meg kell hoznia egy jobb jövő reményét. Az ország felépítése azonban egy percig sem pihenhet. Az országépítés, a föld megvájtása a főtényező minden politikai és gazdasági kérdésnek.

TÖRLETLEN A HITÜNK

népünk jövőjében, tovább kell dolgozunk akár milyen akadályok és nehézségek fognak jönni utunkba, hogy a zsidó népek földet szerezzünk a jövőben is, éppen úgy, mint a múltban tettük.

A FÖLD A MI BIZTONSÁGUNK

és a telepítési munka első és legfontosabb tényezője. Ezekben a válságos időkben sok új zsidó falu hirdeti a nemzeti töke fontosságát Erec Jiszraelben. A zsidó ifjuság elitje, a mezőgazdasági chalucok várják az újabb telepítési munkát és a zsidó nép továbbra is teljesíteni fogja kötelességét a Keren Kajemethel szemben, mely földhöz jut-tja a zsidó nép földtelen fiait.

AZ ÚJÉV ALKALMAVAL

minden zsidó gondoljon a Keren Kajemethre, nyissa ki szívéét és zsebet, áldozzon fokozottabban a Tóra előtt, halottaink emlékére, a kék-fehér perselybe, Galilea megváltására

a Keren Kajemeth Leisraelnek.

Elegáns szőrmebundák, gallérok,

valamint bundaátalakítások a legújabb bécsi modellek szerint szezon előtti árban a legolcsóbban

BIXENSPANNER

szőrmeszalomban Cal. Regele Ferdinand 3.

Nemzeti érdekek, az országban és ezáltal el-
hogy a pénz maradjon és érhető a tőke
elhely- legbiztosabb alapja.
zések zésnek

Ezért minden gondos családfő, kereskedő, iparos és mezőgazda nem gondolhat másra, minthogy

vagyonát és életét a hazai egyik legrégebb (1882-ben alapított)

„NATIONALA“

Általános Biztosító Társaságnál

biztosítsa, amely társaság műveli az összes biztosítási ágazatokat és elfogad

tűz, jés, betöréses-lopás, bűncselet, szelvényesség, autó, fevezőtérés, és szármány biztosítási ajánlatokat, valamint biztosításokat

Az Ember Feltérce a legkedvezőbb kombinációkkal.

A társaság székhelye: Bucuresu. Képviseleten minden városban

Teljesen befizetett alaptőke 25.000.000 Lei. — Különböző biztonsági alapok: 207.368.625 Lei. — Az ilfovi törvényszéknél bejegyezve 71/1884 sz. alatt. — Alapítási okirat közzétettett Mon. Of. 245/1882, valamint a módosítások Mon. Of. 44/1883, 15/1890, 12/1906, 11/1907, 106/1919, 41/1921, 118/1924, 43/1931, 50/1931, 163/1933 és 72/1933 sz. alatt.

A rom

Nem férhet kétség a romok iránti keresnek a ges és átszellemült el is, akik számára me „beírás és megpecsét év, amely elkövetkez a nagy döntés eszter nemzet számára ink vet fel a lejárát, mel négy esztendőjének A romáság számára kimenetele, alkotmán alkotmány: a támaszk jobboldal, vagy széls mentáris kormány, v választottjainak kom kes, de nem fontos d sebesség és közötti számára azonban ne forma, hanem a lét problémáját vetíti f pok héntóan ránk

Akár októberben, az az illetékesek elérkez Tatarescu kormány ez az aktus a megna itikai fejlődésnek e gazdag fázisát fogja sodíkat. Az első korszálával és a nemzeti vásárlt nyert 1928-b

fináncióke és a régi tőnék politikai és ga reakciós kormányzás egy garnitúra, amely és demokratikusabb

pedig a terhe: és já tását ígerte. Alig öt sérlét, amely a rövid geségeken és kompr minden fronton az e dolások feladásához v megpróbálta megv megállítani az új fe

ban rövid uton vége tarescu kormányzás jelentette. Teljes fels korszaknak, amelybe tározó tényező lehet erkölcsi és nemzeti

Tatarescu neve t szélesedett a felszár esztendőjében. Vele z politikába Bratlanu

liberális nagyur po kormányzasi metódu tarescu közvetlen m minisztere a florica fognak még emléke

Franasovici, az akko belügyi alminisztere ról irányította a na „eseményeit”. Ugyan ügyi alminiszter akk

első diákmegeozduh ben és 1927-ben egy zsidóság bönén tánco litika; lehengeredni litikai befolyást a szélyezetető demokri természetesen bizto rális párt számára

amely akkor ragadó gedi ki kezéből a k kor ezt jónak látja A liberális párt r rescunak, aki ezt a számára visszahódit ma éppen úgy esen ért, mint annak idej adta és vette el a h lentősége van 1937-

Iskolák

1 m
1 g
TAPI
Cul. C. Rev. F

WIZO Azsidó Asszony

HIVATALOS LAPJA

A pénzügyi bizottság munkája a Wizo-konferencián

Irta: Sidon Szerén (Lugos)

A zürichi Wizo-konferencia pénzügyi bizottsága általam küldt üzenetet Nektek, kedves erdélyi Wizo testvéreim! Bizonyára ismeritek a konferencia strukturáját, melynek értelmében a különböző bizottságok a hatáskörükbe utalt kérdéseket nagyon gondosan meg tárgyalják. A bizottságokban az egyes országok delegátusai foglalnak helyet, hogy országuk érdekeit összehangba hozhassák a Wizo követelményeivel. Hogy ez éppen a pénzügyi bizottságban mily nehéz és sokszor milyen drámai jelenetek folynak itt le, ezt azért szeretném elmondani, hogy minden egyes csoport, de még annak is minden egyes tagja tudatára ébredjen annak, hogy az ő munkásságán, erejének egész latbavetésén áll vagy bukik a Wizo és ezzel kapcsolatosan nehéz, fáradságos évek keserves munkájának gyümölcse.

A pénzügyi bizottság munkájában az erdélyi föderáció részéről én vettem részt és nagyon sok esetben sajnáltam, hogy csak én lehettem ott, és nem Erdély 4500 Wizo asszonya. Meg vagyok győződve arról, hogy ha mindegyik erdélyi testvérem meghallotta volna az erdei asszonyok segélykiáltását, úgy sokszor keresztül lehetett volna vinni kívánásaikat, mert mindenyüknek megígérte volna szívemben, hogy ezentúl fokozottabb mértékben fog dolgozni, mert hisz minden egyes kérés, kívánás indokolt volt és a mi galuti segélyünk nélkül programjuk felét sem tudják megvalósítani. Így nekem kötött marsrutálval meg kellett keményíteni szívemet és csak magamban — magamnak tehettem fogadalmat, hogy ezentúl még többet és racionálisabban fogok a Wizo érdekében dolgozni.

A bizottság elnökétl dr. Reinhold asszonyt Délafrikából és társelnökétl dr. Róth Dezsőné elnökasszonyunkat választottuk meg. Mrs. Olga Alman Londonban lakó tiszteletbeli pénztárnokunk állott mindig minden vita közepontjában. Minden kérdés és kérelem hozzá lett intézve és miután ő is csak a költségvetés keretein belül mozoghatott, kénytelen volt sokszor az erdei asszonyok kérését összegében redukálni vagy jobb időnkig egészen elhalasztani. Pedig milyen nehéz szívvel tette. Ilyenkor nagy volt az elégedetlenség, mert pillanatnyilag nem arra gondoltak, hogy nem lehet adni, mert nincs, hanem Mrs. Alman szílkébiúságát támadták. Mrs. Alman szerepe nagyon nehéz és ő bámulatos ügyességgel és körültekintéssel osztja be a rendelkezésre álló összegeket. Helyzete egyáltalán nem irigylésre méltó és végeredményben kevés budget nyugszik ilyen labilis alapokon, mint a Wizoé.

Munkánk első része abból állott hogy Mrs. Alman a jövőévi költségvetést előterjesztette és a delegátusokhoz kérdést intézett, hogy a megnőtt szükséglethez képest mennyivel hajlandók, mennyivel képesek saját föderációjuknak költségvetését emelni. Itt kezdődtek a tragédiák az egyik oldalon, (a többi később következett, amikor erdei testvéreink a bizottság elé terjesztették kéréseiket). A súlyosan megviselt országok, mint Lengyelország, a bizottság előtt elmondották gondolati problémáikat, a nagy nyomort, a munkanélküliséget, az általános katasztrofális helyzetet, amely a még tehető, kisszámú zsidó lakosságtól megkívánja, hogy először a helyi bajokon segítsen és csak azután gondolhat arra, hogy erdei kötelességét teljesítse. Sok országból hallottuk sajnós ugyanazzen panaszokat és képzeljük el mennyivel többet kell dolgozni, adni Wizo testvéreinknek az ilyen országokban, szerencsésebb helyzetben levő nyugati országok asszonyainál.

De kevés ország kivételével még más baj is van itt és ez a valutazártság. Minden ilyen országban minden összeköttetést megmozgatnak, hogy transfer utján és egyéb legális módon a keservesen összeszedett pénzeket rendeltetési helyükre juttassák. Ez rendszeren sikerül ki, csak idő, tehát tünelem kérdése. A

nagy föderációk, mint Anglia, Hollandia, Svájc nagyszerűen viselkedtek, de a kis országok is minden tőlük telhetőt elkövettek, hogy a költségvetést lefedezhessék. A mi föderációnk is óvatosan emelt és mi azt reméljük, hogy ha irásban nem is ígértünk többet, de megfeszített munkával mégis sikerülni fog többet munkánk érdekében felhozni. Csehszlovákia, Jugoszlávia s mi külön dicséretben is részesültünk mert arra, amit vállaltunk, mindig pontosan lehet számítani. Ez egy budget egyensúlybantartásánál nagy szó. Hosszas viták után némiképp sikerült összehangba hozni a következő két évi budget előrelátható követelményeit a delegátusok által ígért összegekké.

Es most jött munkánk nehezebbik része. Adni, adni, két kézzel adni kellett volna és mily nehéz, mily szomorú, amikor nincs miből. Az erdei asszonyok külön előterjesztései következtek olyan kérdésekben, amelyek mulhatatlanul és halaszthatatlanul szükségesek. Drámai színekkel esetelték a gyermekek züllesztését megfelelő segítség hiányában. A leányok a városokban nem tudnak megfelelően elhelyezkedni, mert nincsenek eléggé kiképez-

ve és a kiképzett asszonyok nem tudják meg-alapozni egzisztenciájukat a mi segítségünk nélkül. Mindez a mi feladatunk.

Hogy milyen fontosak voltak tárgyalásaink, abból is kitűnik, hogy dr. Vera Weizmann, a Wizo elnöknője majdnem összes ülésünkön jelen volt, majdnem minden kérdéshez hozzá-szólt és sokszor bámulatbaejtett, hogy minden kérdésben milyen jól van informálva. Pedig Vera Weizmannnak nagyobb gondjai is voltak ebben az időben, hiszen még előttünk volt a cionista kongresszus minden izgalomával. Mégis vasárnap délután az egyik különö-sen fontos ülésünkön félháromtól este félkilencig velünk volt, holott egyik üzenetet a másik után küldték, mert mindenütt szükség volt rá.

Heves viták voltak Ada Fischmann követelése körül, aki Ajantohért és annak fejlődéséért ugy harcolt, mint aki nehéz és szívós küzdelmekben százszor edzett és akit a pillanatnyi sikertelenség nem riaszt vissza új és új próbálkozásoktól. Nagyszerű asszony és szívós akarásával sokszor a lehetetlennek lát-szót is keresztüllviszi. Nem egy összeszóalko-zást és demissziót kellett elsímitani a tárgya-lások során. A többiek követeléseit is meg-szavaztuk kevés változtatással abban a tudat-ban, hogy minden egyes kérés szerény és fon-tos és hogy Mrs. Alman majd csak előterem-ti az év folyamán a szükséges összegeket.

Nahalal instruktoraink számára három kis szoba felépítését és a veteményeskert bekerítését kérte. Megszavaztuk a vizsgolást ki-bővítését. A Nachlat Jicchaki háztartási is-

kola, valamint a nahalali leányfőtanm a harma-dik tanfolyam megtartásának megszavazását kérte, néhány kiválóan tehetséges növendékre részére. A csesemővédelem kibővítéséhez egy szerény összeget szavaztunk meg, holott tizszerannyi sem volna elegendő s a 14-17 éves leányok szakiskolájának továbbképzését elősegítettük. Az idősebb asszonyok egzisten-ciája megteremtéséhez szintén egy összeget járultunk hozzá, azonkívül mulhatatlanul fon-tos és nagyon szerény kívánások merültek fel, amelyeknek teljesítéséhez en bloc hozzá-járultunk.

Négy napi nehéz küzdelem után megszöve-geltük a rezolúciókat és nehéz szívvel osz-lottunk széjjel, ígérve egymásnak és ígérve magunknak a fokozottabb munkát. Nem tu-dom, hogy sikerült-e némileg érzékeltetni azt a súlyos atmoszférát, amely a tárgyalások fo-lyamán uralkodott. Nehéz megtagadni, ami-kor kémelek és még nehezebb, amikor tudjuk, hogy sok intézményünk jobban prosperálna, ha keresztül tudnánk vinni kéréseiket — és sokszor milyen szerény kéréseik — teljesíté-sét. Mázsás sulyal szívünkön hagyott el Mrs. Alman, mert tudatában voltunk annak, hogy a mi fokozottabb munkánktól függ sok kérés-nek a teljesítése.

Kérlek Benneteket testvéreim, fogadjátok meg Ti is, hogy minden kényelmi szempontot-tul, a legnagyobb erőfeszítésekkel fokozottabb mértékben fogják teljesíteni az épülő orszá-gal szembeni kötelezettségeiket a Wizon ke-resztül.

A központ közleményei

A napokban fogja összeállítani a Wizo központ az őszi munkatervet és ez alkalom-al beosztja a propagandautazásokat is. Dr Roth Dezsőné és Reiter Lunka hazatértek a zürichi világkongresszusra és tekintettel arra, hogy az őszi munka beindítása csak az álta-lános szervezeti helyzet teljes ismerete alap-ján lehetséges, kérjük összes csoportjainkat, hogy — akár dolgoztak a nyár folyamán, akár nem — mindenképpen számoljanak be jelenlegi helyzetükről, küldjék be pénztár-készletüket és vegyék fel ismét a levelezést a központtal. Közöljék továbbá, igényt tarta-

nak-e központi delegátus látogatására és mi a kívánásuk az időpontra és a delegátus személyére vonatkozólag.

Felhívjuk csoportjaink figyelmét a „Zsidó Asszony“-ban megjelenő cikkekre, mivel most egymás után közölni fogjuk abban vezetőkink konferenciál beszámolóját. Reiter Lunka a „Zsidó Asszony“-következő számában fogja folytatni cikksorozatát.

A közelgő nagyünnep alkalmából a Wizo összes tagjainak boldog újévet kíván a temesvári központ.

Angliai, palesztinai, német-országi, lettországi és erdélyi cionista fiatalok tábora

Prága mellett különböző országok cionista ifjúsági szervezeteinek tagjai táboroznak. A táborban az erdélyi Hahonim több tagja is résztvesz. Az alábbi kedves sorokat szüleinek írta az erdélyi táborozók egyik leány-tagja:

A tábor programja: átlag 4 óra szellemi munka, 4 óra fizikai munka, aztán énektanul-lás, táboriüzi ünnepély, evés, stb. Az étel szinte elképzelhetetlenül rossz s mégis ren-getegbe kerül nekik. A legérdekesebb az, hogy az osztrákok el vannak ragadtatva a kosztól, hogy a németekről ne is beszéljék. A legharcosabb társaság az egész táborban a Balti-államok chevraja. Vagy 14 lett, egy pár észt és litván. Érdekes, hogy mennyire közel állunk ezekhez az emberekhez. Ugyanazok a problémáink, a megoldásaink, a stílusunk, a típusaink csak ők egy kicsit előbb tartanak. Nélkülük nem lenne élet a táborban. Elvezet elinni őket. Egészséges, éievidám típusok. Ahogy beléptek a táborba, rögtön dolgozni kezdtek s egy csomó praktikus dolgot csináltak. A csehek és osztrákok kissé messze állnak tőlünk. Inkább a tudákos, álmodozó német ifjúsági mozgalom emberel. Szinte meg vannak rettenve attól a nagy fegyvelem-től, ami a táborban uralkodik. Az angolok igen tipikus keleti zsidók; valószínűleg mind a White Chapelből jöttek, kivéve Jack-et, aki karcsu, magas alakjával s szöke fejével szü-

letett angolnak néz ki. S anéllett a humor, a hidegvére is angol. Az angolokkal történi itt meg az a furcsa eset, hogy egy német elő-adás közben megkérték Arje-t (Arje Schindelmann Giváth Chaimból most Jugoszláviá-ban sliasz), hogy fodítsa le nekik — héberre. Alttalában a héber természetes, mindennapi nyelv. Különösen a vezetőség kizárólag héberül beszél. (En is egy héber kvucában vagyok egy csomó lettel együtt). A tábor első napjaiban két csoport alakult ki: a héberül és a németül beszélők csoportja. A két csoport ádáz harcot folytatott, hogy az előadásokat az ő nyelvükön tartsák. A hebraisták tul-súlyban voltak, viszont ők is majd mind értettek németül. Így akármilyen nyelven folyt az előadás, mindig kellett egy külön csoport-mak fordítani. A végén megtaláltuk a közös platformot: jiddis. Csakhogy a csehek Kongressdeuschot kértek, a lettek meg a valódi zamatos jiddist beszéltek. Így nagy a röhgés, amikor egy osztrák sehogy sem érti, mi az hogy „klammerst“ s igyekszik lefordítani németre. Vagy amikor Borka (egy lett vasgyűrű) fordít héberből jiddisre, kb. a kö-vetkezőképpen szokán — szkune; cará — curesz, áni maszkim — mászkem sán, stb. Mégis a jiddist értik valahogy. Így főleg jid-disül folynak az előadások kevés kivétellel. Így pld. Elek Somroni nem akar csak héber-ül beszélni, L. Galili pedig inkább németül beszél, ha már nem engedik héberül. A vita

félig németül félig héberül folyik. Alttalában beszélgetni nem szoktunk jiddisül.

Az erciek külön fejezetet képeznek. Itt van Lassaza Galli, a mozgalom feje, igen kedves, intelligens ember, aki a sok fiatal kö-zött az öreget játsza. („Már“ van vagy 35 éves). Aztán Aurora Ettinger Kfar Gileadé-ból, aki most Litvániában sliasz. Elek Somroni Afflikimből most Bécsben sliasz. Ezek mind a régi orosz mozgalomból valók s nagy élvezettel énekelgetnek és mesélnek oroszul; különösen Jassja a forradalomról s a cionis-ták heroikus harcáról a szovjetben. Arje Csehországból való. Aztán egy honfitársunk: Szrulek Geller Hotinból (most Giváth Chaim-ból jött). A többiek is mind husz körül jár-nak, mi erdélyiek a legfiatalabbak közé tar-toznak. Lettországból vannak még csak ilyen fiatalok, de azok ragyogó alakok. Az egész tábor jókedvűről a Monyka meg Nyumka gon-doskodnak. A neveltől ne ijedjétek meg. A letteknek mind ilyen neveik vannak. Az első héten nagy előszeretettel tanultam a neveiket. Végre sikerült betanulnom. Nem volt könnyű. Néha még most is összetévesztem őket. Kép-zeljétek egy társaságot, amelynek tagjait így hívják: Borka, Ilka, Raffka, Nyumka, Monyka, Mulka, Miska, Auraska, Doszka, Leovka, Jaka, Jozska, Lejka és Szruka (ez lány.)

Engem röviden Transzilvániának hívnak, másrésztőlben beálhatok a sorba Rivkával.

**Könyvek
Folyóiratok
Diszertációk**

a legmodernebb kivitelben készí-tnek a

FRATERNITAS

Könyv- és Lapkiadó Rézvénytárs-ság nyomdájában Cuj, Str. Baras L. Pop 10. Telefon: 5-61.

Csökkent a lélekszáma

Sab...
szá...
sze...
cáf...
hec...

Az adatok számlálást

Bucuresti, szept. 5. Renasterea Noastra hetilap — mint azt közölte le a minap hivatali kimutatását nemzetiségi megoszlá-ara, hogy míg egy-san allig 800 ezer lele-dök számát, addig a légből kapott száma-két, hol három millió a fantasztikus szá-ma utadába átmenni. A mány, hogy ne túr-mely a hivatalos szá-ra támaszkodik. A osátkozott a cionista egy statisztikájára hogy a népszámlálás kérdést.

Sabin Manoilu dr. igazgatója és az 183-zója, ma hosszú nyila-vitához. Meggyőző és a romániai zsidóság 11 lélek volt. Ez a romániai zsidóság még azt a nívót sem ezeken a területeken gott. Annál kevésbé „százszáz“ zsidó in-antiszemita usztáso-tyáját képezi. Manoi-csapást még az antis-kezőképpen hangzik.

Az államnak

„Az állam által n-hivatalnak egy köte-a legtökéletesebb m-natkozó összes élett-gek megismerésére. A-kell a való igazgató-konvenió-e egyesek-többségének. Pontos-vezérnek tudnia kell-zésére álló fegyverrel.

A levegőben korm-amely eltűné, hogy-adatakat bocsássána-lenül attól, hogy m-hamisítást. Erre az-ka, amit elkezdünk,nak majdnem minde-ményeitől.

Érthető is, hogy e-termel egy intézet,anyag, amelyet a k-érthető az a hangulat-köre szövédik, ha ez-tézménynél alsóbbre-zött olyan adatokat-lyek a felületes szü-objektív bizonyítékok

A romániai zsidó-támadott statisztikai-ti statisztikai intéze-minden zsidót olyan-utján amelyet a köz-együttműködése mell-mely hatvanazer rom-az egész ország terü-léteznék azonban szer-részéről akik „filo“-pedig az „anti“ konc-lyek gyakran konkrét-amelyek a képzeltéss-a behozonyítandó tété-nyitják. Ezt a bizony-közvélemény is, nem-igaz, hanem azért, n

Csökcent a háboru óta a romániai zsidóság lélekszáma

Sabin Manuila dr., a népszámlálási hivatal igazgatója szenzációs nyilatkozatban cáfolja meg az antiszemita heccsajtó hamis adatait

Összesen 728 ezer zsidó élt Romániában 1929 decemberében. „Vizsgálják felül a népszámlálás adatait és ha több zsidót találnak, levonom a konzekvenciákat”

Az adatok helyességének bizonyítására új népszámlálást javasol Manuila dr.

Bucuresti, Sept. 5. (Az Uj Kelet tud.) A Renasterea Noastra című bucuresti cionista hetilap — minót azt megirtuk — faximilében közölte le a minap az állami népszámlálási hivatal kimutatását az ország lakosságának nemzetiségi megoszlásáról. A lap rámutatott arra, hogy míg egyrészt az állam hivatalosan alig 800 ezer lelekben állapítja meg a zsidók számát, addig az antiszemita heccsajtó légből kapott számadatokkal dobálózva, hoi két, hol három millió zsidóról beszél és ezek a fantasztikus számok már kezdenek a köztudatába átmenni. A lap felszólította a kormányt, hogy ne tölje tovább az igaztást, amely a hivatalos számadatok meghamisítására támaszkodik. A Curentul póliemiába bocsátkozott a cionista lappal, Artur Rupinnek egy statisztikájára hivatkozott és követelte, hogy a népszámlálási hivatal tisztázza ezt a kérdést.

Sabin Manuila dr. egyetemi tanár, a hivatal igazgatója és az 1890-as népszámlálás rendezője, ma hosszú nyilatkozatban foglal állást a vitához. Meggyőző érvekkel mutatja ki, hogy a romániai zsidóság száma 1930-ban 728 ezer 11 lélek volt. Ez a szám azt jelenti, hogy a romániai zsidóság mai létszáma nem éri el még azt a nivót sem, amelyen a háboru előtt ezeken a területeken élő zsidóság száma mozgott. Annál kevésbé lehet szó a háboru utáni „százezres” zsidó invázióról, amely a mai antiszemita uszítások egyik legfőbb ütőerőjét képezi. Manuila cikke, amely súlyos csapást mély az antiszemita uszításra a következőképpen hangzik:

Az államnak ismernie kell az igazságot

„Az állam által megszervezett statisztikai hivatalnak egy kötelessége van: megtalálni a legtekintélyesebb módszert az országra vonatkozó összes élettani és gazdasági jelenségek megismerésére. Az államnak ismernie kell a való igazságot függetlenül attól, hogy az konvenciók egyeseknek, vagy akár az ország többségének. Pontosabban úgy, ahogyan egy hadvezérnek tudnia kell katonáinak és rendelkezésére álló fegyvereinek számát.

A levegőben kormányozna az a kormány, amely eltűnik, hogy tendenciózus statisztikai adatokat bocsássonak rendelkezésére, függetlenül attól, hogy mi indokolja a statisztikai hamisítást. Erre az alapra épül minden munka, amit elkezdünk, függetlenül a munkánkhoz majdnem mindig kellemetlen következményeitől.

Érthető is, hogy ez így van. Minél többet tennél egy intézet, annál nagyobb a vitaanyag, amelyet a közvéleménynek szállít. És érthető az a hangulat is, amely egy intézmény köré szövődik, ha ez minden más hasonló intézménynél alsóbbrendű munkafeltételek között olyan adatokat igyekszik produkálni, melyek a felületes szubjektívizmus helyébe az objektív bizonyítékokat akarja állítani.

A romániai zsidók száma egyike a sokat támadott statisztikai kérdéseknek. A központi statisztikai intézet egyénileg megszámlált minden zsidót olyan népszámlálási apparátus útján amelyet a közigazgatás ellenőrzése és együttműködése mellett teremtett meg és amely hatvanezer román intellektuálból állott az egész ország területén. Ebben a kérdésben léteznek azonban személyi becslések akár azok részéről akik „filo” felfogást vallanak, akár pedig az „anti” koncepció hívei részéről, amelyek gyakran konkrét alappól indulnak ki, de amelyek a képzések útjára tévednek, hogy a bebizonyítandó tételek minden áron bebizonyítsák. Ezt a bizonyítékot olykor elfogadják a közvélemény is, nem azért, mert lényegében igaz, hanem azért, mert tehetséggel, vagy

lelkességgel és az esetek nagyrésztében jóhiszeműséggel és hazafiasággal állítják.

Ez a helyzet azonban nem változtatható meg az igazságot. Az igazságot nem állítani, hanem bizonyítani kell.

Mi az igazság

Mit kell bizonyítani? Hogy

hazánkban 1930 december 29-én a zsidók száma 728 ezer 115 lélek volt (mózes-vallású 756 ezer 930, jiddis anyanyelvű 518 ezer 754.)

Ezt bizonyítani tudja intézményünk az összes zsidóknak az egyéni nyilvántartásával, akik ezen a napon az országban éltek vagy a román hajókra utaztak. Ezeket a nyilvántartásokat garantálja az a hatvanezer népszámláló és ellenőr, akik között főlegesen hozzátennem, csak esetlegesen akadnak zsidók. És be fogja ismerni mindenki, hogy a hatvanezer román intellektuel az egész ország területén ténylegesen az egész ország intellektuális közvéleményét jelenti, különösen a falvakon, mely 80 százalékát teszi az egész ország lakosságának.

Minden jóhiszemű ember és falvaink ismerője tudja, hogy a falvak lakosságát nem lehet a népszámlálás elől elrejtetni. A népszám-

Hatvanezer filozsemita népszámláló?

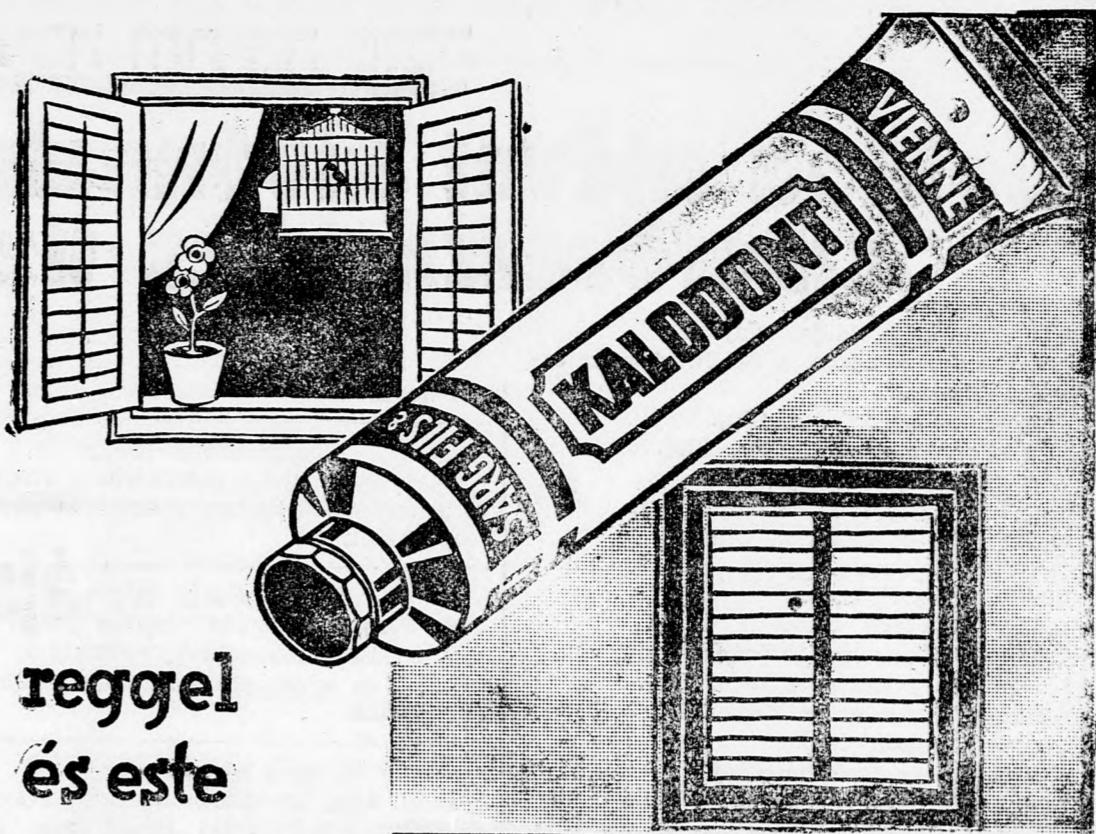
Lehet-e azonban azt állítani, hogy az a hatvanezer népszámláló biztos, aki a román intellektuális világot foglalja magában a falvakon: papokat, tanítókat, orvosokat, jegyzőket, köztisztviselőket és még parasztokat is (kereskedőket és iparosokat nem), hogy ez a hatvanezer intellektuel a szemitizmus vagy filozsemitizmus szolgálatában állott? Amikor könnyen feltételezhető, hogy a népszámlálási biztosok nagyobb részének ugyanaz volt a nézete mint a román intellektuelek többségé?

Nem, határozottan nem. Azok, akik kritizálnak engem, tulbecsülik személyi képességeimet. Tudni kell, hogy szigorú és világos utasítások írják elő, hogyan kell a népszámlálást végrehajtani. Ezek az utasítások nemhogy megengednék a népszámlálás alól való kibujás eltűnését, hanem megfogalmazták a kihágási jegyzőkönyvet is arra az esetre, ha valaki ki akar bujni a népszámlálás alól. Ha mégis ez a hatvanezer népszámláló biztos szóbeli intézkedésekre hallgatott volna az írottak helyett és ez a hatvanezer ember szigorúan respektálta volna azt az utasítást, hogy ne írja be az adatok közé az összes zsidókat, ezt azt jelentené, hogy olyan meggyőző erővel rendelkezem és olyan szervező technikával, mely nemcsak megtisztelő volna számomra, de egyben kivételes értékű politikai tényezővé is minősítené.

Határozottan állítom azonban, hogy nem léteztek csak ezek az írott utasítások. A szóbeli utasítások pedig ismételték az írottakat. A hatvanezer népszámláló biztos között szám szerint hiva volt minden politikai iránynak és számosan közülük újságírással is foglalkoznak. Akad-e egyetlen is, aki ennek az ellenkezőjét állítja?

Antiszemita tisztviselők állították össze a statisztikát

A dolgok tökéletes megértéséhez kimutatom hogy a külső szervek olyan technikával állították össze a családi táblázatokat, mely garantál minden mellőzést az összeírásoknál. A statisztikai táblázatokat a statisztikai intézetnél állították össze. Összeállításuknál egyetlen zsidó tisztviselőnek sem volt szepe, mert az intézet három zsidó tisztviselőjének olyan feladatai voltak, ame-

reggel és este

KALODONT

FOGKÓ ELLEN

könyvezető be nem jegyzi.

A bejegyzett zsidó halottak száma évfőli évre az ország összes halottainak három százaléka körül mozog.

A zsidók halálozási arányszáma ugyanis valamivel kisebb, mint a többi nepeké.

Érdekes, hogy senkiesem tesz említést erről az eredményről és senkiesem sem jut eszébe, hogy a statisztikai készítőit filozsemitáknak minősítse.

Két javaslat

Minden logikai bizonyítéknál döntőbb azonban a helyszínen való bizonyítás. Nem fejezhetem be tehát nyilatkozatomat anélkül, hogy két javaslatot ne tegyek:

1. Alapítsák meg a helyszínen, ahol az intézmény adatai és a személyi becslések alapján eszközölt számítások között nagy a különbség a zsidók számát illetően,

Ha az eredmény inkább fogja megközelíteni a kritizálóm adatait, mint az intézményét,

levonom a konzekvenciákat és azonnal visszavonulok nemcsak a hivatalból, hanem minden más nyilvános színpétejtől is.

Természetesen nem kívánom ugyanezt a kritizálómtól. És kiemelem, hogy ez esetben sem volna az én bűnöm, hanem azoknak a bűne lenne, akik tisztességtelenül dolgoztak volna az 1930-as népszámlálás alkalmával. Vállalom azonban a felelősséget munkájukért, amelyben az ellenpróbaig feltétel nélkül hiszek.

2. Javaslom, hogy új általános népszámlálást rendezzenek közigazgatási uton és kifejezetten azzal a céllal, hogy az 1930-as népszámlálás adatait felülvizsgálják. Ezt a népszámlálást el tudja végezni az intézmény bárkinek az ellenőrzése mellett, vagy elvégezheti páni, az intézmény ellenőrzésével. Azt hiszem, az állam legfelsőbb érdeke vág, hogy ezt a munkát a lehető legrövidebb időn belül elvégezzék.

ANTISZEMITA KIENGÉSEK BOHUSIBAN

Bucuresti, szeptember 4. Bohusi moldovai városkában, ahol az ország egyik legnagyobb textilgyára működik, súlyos antiszemita kilengésekre került sor. Vasbotokkal huligánok rárontottak a zsidó járókelőkre és vérsre verték azokat. Számos zsidó üzlet kirakatablakait zúzták be. A zsidó lakosság körében nagy pánik keletkezett. A zsidók nem merik elhagyni lakásaikat. A rendőrség hatékony intézkedéseket fogantatosított újabb kilengések elhárítására.

Schalom Asch: A nagy fal. Stefan Zweig ezt írja Asch könyvéről: Monumentális alkotás. Egy egész nemzedék tragédiája. Két hatalmas kötet. 600 lap 211 Lej. Lepagenál Cluj. Postán utánvétell. — Kérjen ingyen zsidótárgyú jegyzéket.

ve
atok
ciók
ben készü
NITAS
szvényítésa
Dr. Berez
telefon: 5-61.

כתיבה וחתימה טובה

Boldog újévet kívánnak rokonaiknak, ismerőseiknek és üzletheleiknek

Léb Áron és családja, Cluj.
Léb Béla és családja, a Stollwerk-gyár ardeali képviselője.
Bergner Dezső és neje, Cluj.
„Trifolino” magkereskedés, Cluj.
Klein Hugó és családja, Cluj.
Auszländer Lajos és családja, Cluj.
Rubin Jenő és családja, Cluj.
Dr. Glasner Izsák ügyvéd és neje, Cluj.
Déri szűcsüzlet, Cluj.
Zádor Testvérek, Cluj.
„Ravina” S. A. igazgatósága, Cluj.
Dr. Kaszner Rezső és neje, Cluj.
Ullmann Andor és családja, Cluj.
„Gölya”-Áruház, Cluj.
Fren Lajos és családja, Cluj.
Lévi Ignác fakereskedő és családja, Cluj.
Czinczár Imre fűszerkereskedő és családja, Cluj.
Lederer Lajos és neje, Cluj.
Herkovits Testvérek uriszabósága Cluj, Str. Vlahuta 2.
Barla Ede és neje, Cluj.
Dr. Pistiner Avram ügyvéd, Cluj.
Léb Zsigmond és családja, Cluj.
Fruchter Lázár és neje, Cluj.
Lex Salvator és családja, Cluj.
Nimberger Ernő és családja, Cluj.
Kertész Mártonné és Dr. Kertész Miklós Cluj, Str. Berde 2.
Simon M. fűszerkereskedő Cluj, P. Mihai Viteazul 20.
Vitomin Rt., Cluj.
Color festéküzlet, Cluj.
Salamon Lajos és neje, Cluj.
Dulcimea cukorgyár, Mendelovits, Cluj.
Weinberger Nándor és neje, Cluj.
Dr. Neufeld Jenő, Boskovits Dezső, Klein Lajos és neje.

כתיבה וחתימה טובה
שנת גאולה וישועה
wünscht
Oberrabbiner Akiba Glasner.
Seelenfreund Sándor optikus Cluj, Str. I. C. Duca 1, szerencsés boldog újévet kíván mindenkinek.

כתיבה וחתימה טובה
B. u. é. k. kíván rokonaiknak, üzletheleiknek, barátainak és elvtársainak Dr. Fischer József, Cluj.
A clujai Chasam Szofer Jesiva összes jótévedőinek és támogatóinak

כתיבה וחתימה טובה
kiván
Glasner Akiba fRabbi.

כתיבה וחתימה טובה
B. u. é. k. kíván üzletheleiknek, barátainak, rokonaiknak „Termo” kendőüzem tulajdonosa, Holländer Izsák.

כתיבה וחתימה טובה
kiván rokonaiknak, ismerőseiknek és üzletheleiknek Mandula Ernő és neje.

כתיבה וחתימה טובה
Frati Beer clujai cég b. u. é. k. kíván rokonaiknak, ismerőseiknek és üzletheleiknek.

כתיבה וחתימה טובה
B. u. é. k. kíván rokonaiknak, ismerőseiknek és üzletheleiknek Heller és Molnár cég.

כתיבה וחתימה טובה
B. u. é. k. kíván üzletheleiknek és jóbarátainak Dr. Spitzer József és családja, Cluj.

כתיבה וחתימה טובה
kivánnak üzletheleiknek, ismerőseiknek és jóbarátainak Hercules-dobozgyár, Friedmann Testvérek.

כתיבה וחתימה טובה
Összes vevőinek és jóismerőseiknek boldog újévet kíván Rados et Co. festékkereskedés, Cluj.

כתיבה וחתימה טובה
rokonaiknak, ismerőseiknek és üzletheleiknek Izsák Simon, szőrmekereskedő.

כתיבה וחתימה טובה
Grünwald és Steiner cég Cluj, P. Unirii, b. u. é. k. kíván ismerőseiknek, rokonaiknak és üzletheleiknek.

כתיבה וחתימה טובה
Weisz Ernő szűcs Cluj, C. Reg. Ferd. 12, b. u. é. k. kíván ismerőseiknek, rokonaiknak és üzletheleiknek.

כתיבה וחתימה טובה
B. u. é. k. kíván rokonaiknak, m. t. vevőimnek, barátainak és üzletheleiknek Bababás Andor rövidárkereskedő, Cluj.

כתיבה וחתימה טובה
B. u. é. k. kívánnak összes vendégeiknek és jóbarátainak a Regal-nagykávéház tulajdonosai.

כתיבה וחתימה טובה
E. u. é. k. kíván üzletheleiknek, ismerőseiknek és barátainak Weisz Tibor szűcs, Cluj.

כתיבה וחתימה טובה
B. u. é. k. kívánnak üzletheleiknek, rokonaiknak és ismerőseiknek Spitzer Jakab tükörgyár Cluj, Gh. Baritiu 12.

שנה טובה לגאולה מולדתנו
A Florenthal-család ez uton kíván boldog újévet összes rokonaiknak, barátainak, üzletheleiknek és a cionista-mozgalom minden igaz harcosának.

כתיבה וחתימה טובה
B. u. é. k. kíván ismerőseiknek, rokonaiknak és üzletheleiknek Izrael József szűcs és családja, Cluj.

כתיבה וחתימה טובה
Kalmár Mihály Cluj, b. u. é. k. kíván ismerőseiknek, rokonaiknak és üzletheleiknek.

כתיבה וחתימה טובה
B. u. é. k. kívánnak üzletheleiknek, rokonaiknak és ismerőseiknek Porgesz Fiverek rövidáru nagykereskedők, Cluj.

כתיבה וחתימה טובה
B. u. é. k. kíván rokonaiknak, barátainak, üzletheleiknek és a helyi csoport minden tagjának Gottlieb József és neje, Cluj.

כתיבה וחתימה טובה
B. u. é. k. kíván rokonaiknak, ismerőseiknek és üzletheleiknek Roth Hermann cipész, Cluj.

כתיבה וחתימה טובה
B. u. é. k. kíván t. vevőinek, rokonaiknak és ismerőseiknek Léb Illés fűszerkereskedő, Str. Francisc David 18, Cluj.

כתיבה וחתימה טובה
B. u. é. k. és eredményes munkát kíván a timisoarai központnak, az összes Wizo-csoportoknak és a többi cionista egyesületeknek a clujai Wizo.

כתיבה וחתימה טובה
kiván rokonaiknak, ismerőseiknek Schön Sámuel és családja, Hida.

כתיבה וחתימה טובה
B. u. é. k. kíván rokonaiknak, ismerőseiknek és üzletheleiknek Rosenfeld Izsák, a Zauderer-cég beltagja.

כתיבה וחתימה טובה
B. u. é. k. kíván rokonaiknak, ismerőseiknek és üzletheleiknek a Mercur-camionaj.

כתיבה וחתימה טובה
kiván mizrachista elvtársainak és ismerőseiknek Weisz Mose és családja, Cluj.

כתיבה וחתימה טובה
Boldog újévet kívánok tisztelt hölgyközönségemnek, rokonaiknak és jóismerőseimnek, Noti S. női divatszalon Cluj, C. Marechal Foch 59.

כתיבה וחתימה טובה
Boldog újévet kíván rokonaiknak és ismerőseiknek Rosenfeld Lipót és neje.

כתיבה וחתימה טובה
Boldog újévet kíván üzletheleiknek Almon S. A. és Simon Lajos.

כתיבה וחתימה טובה
kiván rokonaiknak, üzletheleiknek és barátainak Bixenspanner Emil és neje, szűcs és szőrmekereskedő.

כתיבה וחתימה טובה
Összes nb. üzletheleiknek és nb. fogyasztóinknak b. u. é. k. „Rapid” Atelier de produse chimice, Cluj.

כתיבה וחתימה טובה
B. u. é. k. rokonaiknak és üzletheleiknek Léb Fiverek, Cluj.

כתיבה וחתימה טובה
Boldog újévet kíván rokonaiknak, vevőinek és jóismerőseiknek Herskovits Béla, a Herczeg vegyszeti gyár képviselője.

כתיבה וחתימה טובה
Intézetünk vezetőségének, ügyfeleinknek és jóismerőseinknek boldog újévet kívánunk. Banca de Credit Mămunt și Economie S. A. Cluj.

כתיבה וחתימה טובה
Boldog újévet kíván rokonaiknak és ismerőseiknek Hermann Samu és családja, Cluj.

כתיבה וחתימה טובה
B. u. é. k. kíván vevőinek, üzletheleiknek és ismerőseiknek Marmorstein Sándor és Márton bőrnagykereskedők, Cluj.

Boldog újévet kíván t. vevőinek a Frajti Fodor kalap- és uridivatüzlet P. Unirii 28.

Satumare:
Taub Hugó dentist és neje, Ordentlich Viktor.
Kahán Márton, a „Schmoll-past” képviselője.
Kahán Dániel, a „Dura-művek” ardealrészi képviselője.
Dr. Katz Izsó és neje.
Friedmann Miksa és Gyurka.
Eisner és Rottenstein gyertyagyára.
Rapaport Leopold és neje.
Riedermann Miksa és neje, rádió, csillár és villamossági szaküzlete.
Hertz Sándor terményes és neje.
Moskovitz Zoltán.
Lázár Dávid szállítási és vámolási vállalata.

Boldog újévet kíván vevőinek, rokonaiknak és jóismerőseiknek a Fischer Testvérek „Schmindrick” essencia és vegyszeti gyára, Satumare.

Igen tisztelt klienseinek ez uton kíván boldog újévet a satumarei „Intercontinental” szállítási és vámolási vállalata.

A satumarei Brith Hanoar Hamizrachi és a Zákén Hamizrachi ez uton kíván boldog újévet testvérszervezeteinek, valamint az összes cionista csoportok központjainak.

Rosenfeld Roosz és Salamon szállítási és vámolási vállalata Satumare, ez uton kíván boldog újévet klienseinek, elvbarátainak, rokonaiknak és barátainak.

Vevőinek, rokonaiknak és jóbarátainak ez uton kíván boldog újévet Schwartz Testvérek gyertyagyára, Satumare.

„Dandy” harisnyagyára Satumare, ez uton kíván boldog újévet vevőinek.

Dávid Hermann Satumare, a cernauti „Tricotania” S. A. képviselője, ez uton kíván boldog újévet igen tisztelt vevőinek, rokonaiknak, valamint jóismerőseiknek.

Boldog újévet kíván vevőinek, rokonaiknak és jóismerőseiknek Schwartz és Lebovits, Satumare.

Vevőinek, rokonaiknak és jóismerőseiknek ez uton kíván boldog újévet a satumarei „Elite” cukorkagyár, Frenkel Jenő és családja.

Elvbarátainak, klienseinek, rokonaiknak és jóismerőseiknek ez uton kíván boldog újévet Dr. Borgida József és neje, Satumare.

Adlerstein Lajos és neje Satumare, ez uton kíván boldog újévet rokonaiknak, barátainak és jóismerőseiknek.

Elvbarátainak, klienseinek, rokonaiknak ez uton kíván boldog újévet Dr. Fischer Sámuel és neje, Satumare.

Vevőinek, rokonaiknak, valamint jóismerőseiknek kíván boldog újévet a „Pomerit” parafadugó behozatala és pincészeti cikkek gyári lerakata, Satumare.

A „Bixadi” gyógyvizforrás kutkezelősége ez uton kíván boldog újévet és eredményes kurát a víz fogyasztóinak. Bixad. Jud. Satumare.

Testvéregyesületeinek és tagjainak ez uton kíván boldog újévet a satumarei „Tiferes Bachurim” vezetősége.

Ez uton kíván boldog újévet klienseinek, elvbarátainak és jóismerőseiknek, a Transporturi Internationala, Iuliu Glück et Co. Satumare.

Üzletheleiknek, rokonaiknak és jóismerőseiknek ez uton kíván boldog újévet Goldberger et Salomon Co., Satumare.

Dávidovits Béla és családja Satumare, ez uton kíván boldog újévet vevőinek, rokonaiknak és jóismerőseiknek.

Orăștie:
Stern Nándor és családja, Rubinstein Albert és neje, Klein Henrik és neje, Kohn Samu és családja, Freilich Samu és neje, Steiner Fülöp és családja, Roth Dezső és családja, Junger Samu és családja, Junger Dezső és családja.

Zalau:
Karl Emánuel, Weisz László, Facsler Emil, Purjesz Lajosné, Roth Ferenc, Engel Márton, Stern Sándor, Dr. Szinetár Ödön.

Rosenfeld Henrik és Engel Imre, úgy a maguk, mint cégük (Révész Béla Rt. Tg.-Mures) nevében Koszivo Vöchszimó Tovo-t kívánnak rokonaiknak, ismerőseiknek, üzletheleiknek és jóbarátainak.

Oradea:
Niszel Móric és neje ez uton kívánnak boldog és szerencsés újévet összes rokonaiknak és ismerőseiknek, Oradea.

Az újév alkalmából rokonaiknak, barátainak s ismerőseiknek ez uton kívánnak „Jósomo tajvu-t Gábel Sándor, a nagyváradi ort. hitközség főjegyzője és neje, Oradea.

Szerencsés és áldásdus újévet kívánnak összes rokonaiknak, barátainak, jóismerőseiknek és feleiknek Schwartz Menyhért és neje (ort. zsidó leányintézet), Oradea.

Gutfried Samu ez uton tolmácsolja jókívánásait az üzentendő alkalmából rokonaiknak, barátainak és ismerőseiknek, Oradea.

Stern ort. kóser vendéglő, Str. Nic. Iorga (voit Zöldfa-u.) 19. Oradea.
Beck Léb és neje, Oradea.

Weiszberger ort. kóser bogéga és étterem, Str. Gen. Mosoiu (voit Kert-u.) 3, Oradea.
Havas és Grünfeld posztónagykereskedés, Oradea.

Sighet:
Wiesel Samu, Sighet.
Szmuck Márton, Sighet.
Transylvania vendéglő, Sighet.
Fuchs József, Sighet.
Weisz Izidor, Sighet.

Lázárovič Dávid és családja, Sighet.
Mendelovits Anton és családja, Sighet.
Jozovits Dezső, Sighet.

Katz S. ékszerész és családja, Sighet.
Perl Béla, librerie és családja, Sighet.
Kornbaum Salamon és családja, Sighet.
Mendelovits Lajos és családja, Sighet.
Fischmann Nándor és családja, Sighet.
Weisz Sándor és családja, Sighet.
Hillmann Lipot és családja, Sighet.
Herskovits Abraham és családja, Sighet.
Schwartz Sándor, Sighet.

A. R. Kreindler & Co., Sighet.
Ifj. Kreindler Móricz, Sighet.
Dr. Weisz Oskar, Sighet.
Stern Nándor és neje Sighet.
Dr. Krausz Ferenc és Dr. Peri Gizella, Sighet.

Maged Osiás és neje, Sighet.
Fischel Stern, Sighet.
Dr. Fried Abraham és neje, Sighet: Legyeketek erők Zsidóország építésében.

B. u. é. k. Sámson zsidó sportegyesület, Sighet.

B. u. é. k. rokonaiknak, ismerőseiknek és üzletheleiknek Peri és Rosenkrantz cég, Sighet.

B. u. é. k. rokonaiknak, ismerőseiknek és üzletheleiknek Stöckel Márton fodrász, Sighet.

B. u. é. k. rokonaiknak, ismerőseiknek és üzletheleiknek Frajti Jakobovits cég, Sighet.

B. u. é. k. rokonaiknak, jóbarátainak és üzletheleiknek Arbor Fakereskedelmi Rt., Sighet.

B. u. é. k. rokonaiknak, jóbarátainak és üzletheleiknek Keszner Izidor és fia, Sighet.

Bistrița:
Dr. Herzeg I. és neje, Dr. Eskeles M. és neje.
Rédlich Testvérek fakereskedők, Bistrița.
Tuzes Ignác és neje papirkereskedő, Bistrița.

Boldog újévet kíván üzletheleiknek, rokonaiknak és ismerőseiknek Meister & Grünfeld Bistrița.

Petroșani:
Schäffer Leopold és családja, Ifj. Bieher József, Grossmann Sándor és neje, Bachrub Béla és családja.

Orsova:
Reicher Márkus és neje.
Lipova:
Schwarz Ármán, Herschkovits Izidor.
Tg.-Mures:
Krausz Gábor és családja.
Rothmann Mór.
Elekcs József és neje.
Darvas Mór és családja.
Simon Márta és családja.
Klein Izidor.
Vámos Sándor és családja.
Nussbaum Testvérek.
Hamlet tükörgyár.
Weinstein Eduard és családja, Tg.-Mures.

B. u. é. k. üzletheleiknek és ismerőseiknek Lengyel Alfréd, a „Textiliana” tulajdonosa, Tg.-Mures.

— Go

Ismét elkövetett adások ideje. Saját magunkkal vizsgálni tartozunk mult esztendő remtével, ember zöszéggel szem számadást csinálni negatív elhátár tábla a végtelens rálat hányatott sága követeli, nyújtja nekünk a lességteljesítés ges lekieröt. S órájában érezzük nyomatás keserü lektive. Nem tud 5698-ik esztendő szinkre, csak óta, hogy a zsidó kottnál is sokkal sődnek. Ahová zeleitünk elkaland keznek, szerte nyujt testvéreink lakta országban ban, súlyos ar kinlódnak testvére a béke papjai, az — az igen kevés visszazuldyt a felelevenednek az szegyeteljes korsz emberséges korsz a hazug uszitáso mérleése állatias nemlének bünbakj martiriumok szor pattant a sokszáz hogy a vad, zsidó don kitombolhassá

A világ zsidósá délyeket némán a vertelenül türi. Ez látszólagos, van egyetlen, öt soha vere, amely hat legfölkételesebb haditechnika féle ges gázait. E def zsidó tradíció tis lástörvények örök való átlpántálás nyujt a zsidó népr je, a totális naciog fog torpanni a zsi

Az elmúlt, kevés tendő eseményei es régi tanulságokat, gyöződés elpuszt /az átélit eseményé népi hibáinkat kell zsidó összesség utj hit konzerválása, tése. A testvéri s való átvitele. A z nyeinek való megs saját erőnkben biz kat elkertülni akarú krónikájában a fel lyos és reánk néz könyvelhetett el. ért bennünket sa zsidógyüöllet front gyobodik. Világos táknak hitt egyhá máról holtapra sz szivebb zsidógyüölle farkas régi meséje. kótmányban lefekt egyénileg és közöss illethetnek bennünke galmakkal. A saját vatot kreáltak a zsidó nem akad királyi vénybe ütözöz csele a látszat szerint, me barbár Teuton-utódo

5698 ...

Gondolatok a zsidó ujévről

Irta: GÁBEL SÁNDOR

Ismét elkövetkezett a nagy zsidó számadások ideje. Számadást kell végeznünk saját magunkkal, lelkiismeretünkkel, megvizsgálni tartozunk: teljesítettük-e az elmúlt esztendőben kötelességünket a teremtővel, embertársainkkal és a zsidó közösséggel szemben. Tartozunk szigorú számadást csinálni, mert az idők ez a negatív elhatárolása az egyetlen jelzőtábla a végtelenségben. Ezen lelki regenerálást hányatott zsidó életünk folytonossága követeli, mert a lelki megtisztulás nyújtja nekünk a jövőre a fokozott kötelességteljesítés nagy feladatához szükséges lelkiert. Sajnos, a napnak minden órájában érezzük a fizikai és morális elnyomatás keserű érzését egyenlően és kollektíve. Nem tudjuk, hogy a küszöbön álló 5698-ik esztendő mit rejteget méhében részünkre, csak annyit látunk hosszú idő óta, hogy a zsidó nép horizontján a szokottnál is sokkal sötétebb felekek sűrűsödnek. Ahová a szem ellát, ahová képzeletünk elkalandozik, ahonnan hírek érkeznek, szerte a világon vigasztalan képet nyújt testvéreink helyzete. Minden zsidó lakta országban erkölcsi megaláztatásban, súlyos anyagi pauperizálásban kínlódnak testvéreink. Eltűntek a földről a béke papjai, az emberiség gondolkodása — az igen kevés kivételnek tisztelet — visszasüllyedt a legsötétebb középkorba, felelevenednek az autodafé és az inkvizíció szégyenteljes korszakai. A régi, liberális, emberséges korszak jelszavait elnémitják a hazug uszítások, a rágalmak és becsmérlése állatias üvöltései. A világ történelmének bünbakja, a zsidó nép ismét a martiriumok szomorú időszakát éli. Lepattant a sokszázéves felület kulturmáz, hogy a vad, zsidóellenes indulatok szabadon kitombolhassák magukat.

A világ zsidósága a fellángoló szenvedélyeket némán és — látszólag — fegyvertelenül türi. Ez a fegyvertelenség csak látszólagos, van a zsidóságnak egy, egyetlen, őt soha cserben nem hagyó fegyvere, amely hatásában tulszárnyalja a legtekélyesebb üdöklő szerszámokat, a haditechnika félelmetes tankjait és mérges gázait. E defenzív jellegű fegyver, a zsidó tradíciói tiszteletbentartása, a vallástörvények örökigazságainak az életbe való átültetése, abszolút biztonságot nyújt a zsidó népeknek. Mint sok más elődje, a totális nacionalizmus tévútja is meg fog torpanni a zsidó igazságok előtt.

Az elmúlt, kevés jóban bővelkedő esztendő eseményei csak öregbítették a zsidó régi tanulságokat, megerősítették a meggyőződés elpusztíthatatlan acélpilléreit. Az átélt események ismét az egyéni és népi hibáinkat kell eszünkbe juttassák. A zsidó közösség útja csak a régi lehet. A hit konzerválása, megerősítése és kimélyítése. A testvéri szolidaritás gyakorlatba való átvitele. A zsidó közösség intézményeinek való megszilárdítása és fejlesztése. Csakis saját magunkra számíthatunk, saját erőnkben bízhatunk, ha családokat elkerülünk akarunk. Az elmúlt esztendő krónikájában a fekete internacionálé súlyos és reánk mérve szomorú sikereket könyvelhetett el. Sok keserű meglepetés ért bennünket saját hazánkban is. A zsidógyűlölet frontja félelmetesen nagyobodik. Világos fejjű tudósok, humanistáknak hitt egyházi méltóságok váltak máról holnapra szószólóivá a legagresszívabb zsidógyűlöletnek a bárány és a farkas régi meséje alapján. A román alkotmányban lefektetett jogaink dacára egyenlően és közösségünkben büntetlenül illethetnek bennünket a legocsmányabb rágalmakkal. A saját huligánjai állandó rovatot kreáltak a zsidó nép gyalázására — és nem akad királyi ügyész, aki eme törvénybe ütköző cselekedeteket, legalább is a látszat szerint, megtorolni igyekezne. A barbár Teuton-utódok embertelen és esz-

telen fajteóriája meghódította a világot, csak az elfogult vakság nem látja, hogy a zsidóságra mérni vélt csapások minden pozitív vallásfelekezettel ellen irányulnak és végcéljuk a középkori germán keresztény egyházak visszaállítása. A keresztény egyházak éppen úgy szenvednek Németországban, mint a zsidó és a művelt kül-

földi keresztény bojkott helyett még dicsozíti ama huligánok uralmát!... Ami örület volt, rendszerre vált, a rendszerben pedig következetesség van. A német barbarizmus iskolát csinált, szennyes habjai még az óceánon túl is átröccentek és megfertőzték az emberi gondolkodást. Magas keresztény egyházfők, világos fejű politikusok, európai gondolkozású tudósok álltak az ordítóközé, tájékozva a zsidógyűlölettel. Mindez miért? Nem találunk rá feleletet, de nem is használ erre semmi józan felelet, semmi komoly ellenérv. A romániai zsidóság eme tragikus óráiban egységesen kell forduljon a legmagasabb alkotmányos fórumhoz, Károly király öfelségéhez, aki mindig a meg-

értést és a szeretetet hirdette összes alattvalóival szemben.

A sófár hangja figyelmeztető mementó legyen arra nézve, hogy a hamisítatlan tradíciókhoz való visszatérés elengedhetetlen kelléke a zsidó népek vallási, kulturális és társadalmi vonatkozásban. A sófár hangja évezredek óta változatlan maradt, maradjon a zsidó nép is változatlanul kitartó saját népi mivolta mellett, a sófár szent melódiája emelje magával a megtisztult lelkeket a magasságos régiókba, mert „én lonu éle Ovinu se basomajim”.

Eme gondolatokkal üdvözöljük az 5698-ik esztendőt, amely áldást és békeséget hozzon Izrael sokat szenvedő népére és az egész megbolygatott emberiségre...

ZÜRICHI BESZÉLGETÉSEK

Irta: DANZIG HILLÉL

Olyan volt a zürichi kongresszus, mint valami varázslatos fény, amelyhez minden trányból szaladnak az emberek. Ugy jöttek és úgy forgolódtak, mintha valami nagy családi eseményhez távirati hívás rendelte volna oda őket. Közel ötezer ember rendezte meg ezt a zürichi szaladgálást és mindegyiknek a homlokán táncolt a nagy gond és izgalmom, amelynek jegyében folytak a kongresszus sorsdöntő tanácskozásai. Ilyen látogatott kongresszusa még nem volt a cionista mozgalomnak, de más zsidó testületnek sem. Ezen a kongresszuson mindenki ott volt. Nem kell ezt mindjárt szó szerint venni és világért sem akar ez a megállapítás vitába szállni azoknak sokaságával, akik joggal vághatják vissza: én nem voltam ott.

Lelelkben kétségtelenül minden zsidó ott volt ezen a kongresszuson, de valójában is ott volt mindenki, aki csak valamit számít a zsidó nagyvilágban. Az ember sohasem tudhatta, hogy mikor melyik híresség mellé ül, milyen tudományos, irodalmi vagy művészeti magyságot szólít meg a zürichi színház körül hullámozó tömegben keresséve.

E sorok írójának is ismerős volt az összes kecskeszakáll, melynek viselője könyörgő pillantással kérte meg a kongresszus meghívó ülésén, hogy szorítson egy kis helyet számára, — de csak később bogozta ki az emlékezetéből, hogy a szerényen meghuzódó öregúr nem más, mint dr. Zoltschan, a híres zsidó fajkutató, a „Rassenproblem” jeles szerzője, aki oly sok bosszúságot okozott már a náci házitudósainak.

Stephen Wise interjú ad...

Stephen Wise ugyan nem tartozik ehhez a „magóriához, de nemcsak magas állásánál fogva, hanem mondanivalói révén is első helyre kívánkozik.

Az amerikai cionisták vezére szereti az újságírókat, szereti a magyarajku zsidókat, akiknek köréből származik és szereti az ígéreteket is.

— Adok, adok, régi honfitársainak adok! — integette már messziről az elnökség szobájának küszöbén állva, amikor szemrehányó tekintettel közeledtünk feléje. Erre az interjúadásra már a kongresszus második napján tett biztató ígéretet, de egy ilyen mozgalmas kongresszus sok munkát ad az elnökségnek. — Stephen Wise alelnöke a kongresszusnak, elnöke az amerikai delegációnak — és az újságíróknak ki kell várnia a napot, amikor az egyik tanácssteremből a másikba való rohanásai közepette egy félórát szentelhet számára az amerikai zsidóság vezére. Két esztendővel ezelőtt, Luzernben csak a kongresszus befejezése után kerülhetett sor arra a szép sétára, a Vierwaldstätter-tó partján, amikor először nyilatkozott Stephen Wise az Új Kelet olvasóinak.

— A holdvilágos luzerni éjszaka kétségtelenül színesebb és romantikusabb keret interjú számára, mint ez a füstös elnöki szoba — mondja dr. Wise —, de az egy boldog kongresszus is volt, nyugodtabb, gondtalanabb... Mikor lesz még nekünk ilyen „kongresszusunk”?... Mintha boldog idők, a prosperitási-évek szép bucsuzása lett volna az a kongresszus, melynek Luzern csodás panorámája is szimbolikus fényt adott... De most az idő is gyors ütemet diktál és nyakunkon a nagy gond a kongresszus kellős közepén... Remélem nem tesz fel nekem túl nehéz kérdéseket és különösebb fejtevések nélkül fogok tudni felelni azokra. Egy szóval kezdjük!

— Megbocsát, Elnök ur, ha első kérdésem

Es a fiatal, karszallagos rendező sem tudhatta, hogy Salman Schneurnal, a nagy héber poétával beszél, amikor rendreutasította a III. Napoleon arcára emlékeztető „idegent”, akinek gombjában nem fityegett semmilyen jelvény, de sűrűn és egykedvűen nyitogatta az ajtókat, mialatt Usisskin beszélt.

Általában legalább annyi érdekességet rejtetgetett magában a nemhivatalos nagytömeg, mint a hivatalos nagyságoknak az emelvényen díszelő galériája. Távolról sem lett volna érdektelen vállalkozás leigazolnani a páholyok, karzatok és a földszinti hátsó sorok „nézőit”. Nemcsak kirendelt náciispicnik bukkantak volna elő, hanem olyan patinás nevek is, mint Jakob Lestschinsky, a vilnai tudományos intézet nagymestere, aki páholyból „szegült” végig az egész kongresszust és csak a Council-ülésen lépett ki az ismeretlenség homályából, hogy mint nem-cionista adjon cionista leckét a cionistáknak; vagy Jakob Klatzkin, a jelenkor egyik legnagyobb zsidó filozófusa; vagy Michael Adler, a Londonban élő nagy zsidó tudós, aki ugyanúgy sak sarokba húzódva hallgatta elmélyülő komolysággal a kongresszus pódiumáról hőmpölygő szóáradatot.

Ezek a beszélgetések azért nemcsak a kongresszus ismert alakjait szóaltatták meg, hanem olyanokat is, akik rangrejtetten bujtak meg a kongresszus körül nyüzsgő nagytömegben.

kissé tapintatlan lesz. Benfentesek azt rebesgetik, hogy amikor Weizmann felkereste az amerikai delegációt, hogy meggyőzze annak tagjait álláspontjának igazáról, Elnök ur is hajlott már a weizmanni vonal felé és csak az utolsó pillanatban erősítette vissza a Neinsagerek táborához egy Brandeis-távirat. Mi igaz ebből?

— Szó sincs róla! Kitalált mese az egész. Nem volt semmi szükségem erősítő injekcióra, jöhet, Brandeis főbíró szava sokat jelent nekem és minden amerikai cionistának. Ben Gurion bizonyára nem tudta, hogy a Neinsagerek ügyének tesz szolgálatot, amikor táviratilag kérte ki Brandeis véleményét a felosztási államterv ügyében és azt a választ kapta, hogy az egyetlen lehetséges, közös platform: a „leghatározottabb nem!”...

— Mindenesetre más volna a helyzet, ha teljes mértékben meg volnának győződve arról, hogy Weizmann és az executív mindent megpróbált és minden lehető megtett más megoldás irányában, mint a felosztás. Erről azonban nem vagyunk százszázalékosan meggyőződve. Mit tett Weizmann, hogy elhárítsa, vagy ellensúlyozza a felosztási politikát? Talán sokat, de nem mindent. Mi hívtuk őt Amerikába. Miért nem jött? Washingtoni látogatása nagy politikai erők megmozgatását tette volna lehetővé Amerikában. En nem tudom, hogy nem kaptunk-e volna magától Rooseveltől közvetlen, személyes segítséget a felosztás elleni harcban. De Weizmann nem jött. Engem hívtak Londonba. En segítségére is voltam csöppet sem irigyléreméltó, nehéz helyzetében. De nekünk nemcsak Londonban vannak politikai lehetőségeink. London nagyon fontos, de nem minden...

— Es a legközelebbi kongresszus? ... — Minden erőmmel azon leszek, hogy Amerikában tartsák meg.

— De hiszen ez keresztülvihető. Hogyan képzei el, Elnök ur, hogy a palesztinai, lengyelországi, romániai, stb. delegátusok Amerikába menjenek? Olyan financiai feladatot ez, amit Amerika sem tud megoldani.

— Téved. Megoldjuk. A dolog roppant egyszerű. A delegátusok negyedrészre amerikai. Eze! megakarítják egy európai ut költségeit. Mi azonban elvesszük tőlük ezt a pénzt és azzal fedezzük a delegátusok másik egynegyedének a költségeit. Ezzel a kongresszus felének megoldottuk a problémáját. Marad a másik fél. Erre is találunk megoldást. A kongresszus megnyitó üléset New Yorkban rendezzük meg, a Musik Hallban, amely ötvézezer embert fogad be. A legkisebb belépődíj 5 dollár lesz. Ez negyedmillió dollár bevételt biztosít. 50 ezer dollár a megnyitó rendezési költségeire menne el, a fennmaradó 200 ezer dollár viszont egyrészt a kongresszus többi kiadásaira és a delegátusok másik felének tehermentesítésére szolgál. Ebből az összegből elsősorban saját vesztünk bérbe, amely áthozza az egész kongresszust Európából az Újvilágba. A frakciók már a tengeren megkezdhetik előértekezleteiket, a Ja- és a Neinsagerek is kibeszélhetik magukat, csak arra kell vigyázniuk, nehogy vihart csináljanak az óceánon... Így aztán várakozási idő nélkül kezdhetjük meg a kongresszust. A newyorki ünneplés megnyitó után a kongresszus Washingtonba költözik át és a fővárosban végzi el érdemleges munkáját.

Dr. Wise olyan meggyőző erővel adta elő nagystíliú tervét, hogy szinte a kongresszus hajón éreztük magunkat a színes előadás hallatára. Ennek a tervnek most már igazán nem lehet más akadály, mint a cionista executív. Ennek az executívnek viszont két nagy hibája van: Londonban látja a politikai világ nyugati határát és végállomását; s amióta oly szeszélyes viharok járnak a tengereket, fázik az ilyen óceáni kirándulásoktól... De az is lehet, hogy a harcok amerikai temperamentum erősebb lesz, mint az executív politikai didergése...

Utolsó kérdésünk: Hogyan fogja megítélni az amerikai közvélemény az amerikai delegáció kongresszusi magatartását? A delegáció nagy többsége tudvalevően Weizmann mellé állott, holott arra kaptak mandátumot választóktól, hogy a felosztás ellen harcoljanak.

— Ez meg is felel a valóságnak. Ha visszatek Amerikába, nyíltan meg fogom mondani, hogy a delegáció többsége hiteszégét követett el. Nem fogom kimélni őket. Hiába mondja Lipsky, hogy ők nem a felosztás, hanem az executívnek adott tárgyalási felhatalmazás mellett szavaztak. Az igazság azonban az, hogy ezzel gyengítették a Neinsagerek táborát. Mi folytatni fogjuk harcunkat a felosztás ellen, de meg fogjuk őrizni a Cionista Szervezet egységét is, fokozni fogjuk annak erejét és tekintélyét...

Valaki kopogtatott. A szónoki szárnyalásnak induló mondat félbeszakadt. Stephen Wise derült, hitet árasztó mosollyal bucsuzik: — A viszontlátásra Washingtonban!

— Az Esplanade kávéház, a kongresszus közvetlen szomszédságában politikai kávéházzá alakult át a cionista parlament ülészaka alatt. Itt tanyáztak állandóan a nagy kulisszatagotok, a kongresszus „rejtélyes” alakjai, akik közül a legtöbb nem is volt delegátus, tehát nem vehetett részt a zárt ülésekben, de annál nagyobb szerepet játszott az események alakításában.

Namier professzor, a weizmanni „kamaril-

la" legujabb csillaga, aki állítólag Brodetsky professzor pozícióját homályosította el az utóbbi időben és akinek politikai tanácsai súlyosan latba estek Weizmann londoni tárgyalásainál; Lipmann professzor, az amerikaiak nagy becsben álló „szakértője”; Moseh Smilansky, a palesztinai földesur, aki ugyan rég nem számít már „cionistának”, de most nagyon is mozgalmas szerepet játszik Weizmann körül — itt bóbiskolnak az Esplanade egy-egy asztalánál, mintha munkanélküli tüdők volnának, akik csak azért ülnek itt, mert nem szeretik a napot, a friss levegőt és a víz üde szagát, mely a tó felől árad; egykedvűen isszák feketéiket, lapozgatják az újságokat, elbámultak az ablakon, — míg aztán jón valaki, odahajol a fülükhöz, diszkrétén suttog és pillanet műve az egész: a kávéházi vendég úgy eltűnik a láthatárról, mintha nyoma veszett volna.

De az is megcsik, hogy Weizmann, vagy Shertok szolgáltatja a társaságot a kongresszusról kintrekedt előkelőségeknek és ilyenkor minden szem odaleskelődik és nagy kérdőjelek ivelődnék a sarokba, ahol a titkosnak tűnő beszélgetés folyik.

Soskin dr. és az emeletes mezőgazdaság

Az ilyen kérdőjelek legtöbbször Soskin doktorra estek, akinek előkelő mosolya, arisztokratikus arca bármikor fellelhető volt az Esplanade valamelyik ablakában. Kolonizációs szakértő és földesur dr. Soskin, régi cionista politikus, valamikor Jabotinsky híve volt, aztán Grossmannék táborához szegődött, most tőlük is elvált, mert ő szöszterint értelmezi a „Judenstaat“-ot és a megvalósulás útját látja a felosztási tervben, nem úgy mint Grossmann Judenstaatjereit, akik a leg-hangosabb Neingaserek és nem turnek maguk között olyat, aki „igen-t” mond. Soskin dr. Richard Lichtheimmal egyetemben külpolitikára és külpolitikára és a klacionisták (A csoportjához, a polgári baloldalhoz vetődtek a szélsőjobbról. Ez a kis átmenet a Judenstaatpartei és a klál-A között hozzátartozik a kongresszusi pikantériákhoz és nem egy rosszmájú megjegyzésnek a cél-táblája.

Soskin dr. került is a kongresszus csata-terét. Az Esplanadében ül fölényes nyugalommal és eleganciával. Piros szegfű virít a gombjában és ezüstös haja, angol bajusza, sportos öltözete tökéletes zsenitív élektíja az embert, akiből inkább néz ki a magyar báró, mint a cionista politikus, vagy zsidó telepes.

Néhány perccel ezelőtt még Weizmann és felesége ült dr. Soskin asztalánál. Most egyedül van és az újságról könnyűszerrel telepedtül le az egyik úrresen álló székre. Soskin szívesen beszél, lelkesen agítál, amíg a delegátust látja a szembenülében, de aggodóra komolyodik, amikor a delegátusból kibújik az újságról.

Nem szeretném, ha ez a beszélgetés intervjúvá fajulna. Vigyázni kell a szavakra, amik a nyilvánosság előtt hangzanak el. Amint látja, én nagyon optimista vagyok az államterv nyújtotta lehetőségek tekintetében. Maximális mértékkel itélem meg a telepítési perspektivákat. De ezt csak magunk között hangoztatom. Csöppet sem volna üdvös, ha az araboknak is felhívónk a figyelmét azokra a nagy lehetőségekre, amelyeket számunkra az a föld nyújt, amit a felosztás révén megkaphatunk. Egy kis cenzurára feltétlenül szükség van.

Átnyújtottam jegyzeteimet és a ki-huzásokból ez maradt:

Negyvenegy éve lakom Palesztinában. Ezen idő alatt mindig a földkérdéssel foglalkoztam. 1927-ben Lipmann professzor, akit Amerikából küldtek ki a palesztinai földkérdés tanulmányozására, arra az eredményre jutott, hogy egy falusi lakos 4-5 városit tarthat el. Ma azonban olyan eredményeket produkált az agrokémia, hogy mesterséges erőltetések nélkül 10 városi lakos ellátását biztosítja egy falusi. Vagyis egy falusi mellett 10 városi elem helyezkedhetik el anélkül, hogy ez károsan befolyásolná a zsidó jisiv gazdasági strukturáját. Számomra ezért nem bír döntő fontossággal a terület nagysága. Sokkal fontosabb a föld minősége. Nagyobb szűkségünk van egységes és jó földkomplexumra, mint sok földre.

Itt van például az emeletes mezőgazdaság... E máris képeket vesz elő az aktatászkájából. Magas polcokra rakott földrétegek láthatók széles oszlopokon és a rendkívül érdekes illusztrációt meglepő magarázat eleveníti valószerűen: minden réteg más és más termést hajt ki magából, az egyik burgonyát, a másik búzát, a harmadik különböző zöldségféléket, olyanok ezek, mint a melegágyak szélesre és magasra építve...

Hát ezt is lehet, a kísérletek pompásan sikerültek! — mondja befejezett csattanóként dr. Soskin, aki egyike volt azoknak a hiszteriknek, akik végigjárták Weizmannal az összes frakciókat és gazdasági támaszú szolgálókat a Cionista Szervezet elnökének politikai érveléséhez.

Smilansky érvei

Egészen más jelenség Mose Smilansky, aki szintén a nagy weizmanni kísérlet egyik oszlopa volt. A rövidre nyírt, lapos hajzat, az alacsony homlok, a szemüveg és a kis kecskeszakkal nem vall sem földesurrá, sem poétára, aki egyszemélyben Smilansky. Sokkal inkább vidéki népiszkola igazgatójára emlékeztet.

Mint utóbbi munkás kezdte a biluistákkal. Tizennyolc éves lehetett akkor. Később jeles tollforgatója, ideológusa és politikusa lett a munkásmozgalomnak, míg aztán munkaadó földesurrá nőtte ki magát a palesztinai nap alatt. Még így is jóbarátságban és politikai szövetségben élt a munkássággal, de a dolgok természeténél fogva egyszer fel kellett borulnia ennek a barátságának. Smilansky a munkásmozgalom esküdt ellensége lett. Allítólag Ben Gurionnak egy beszéde szolgáltatta az apropót erre, amelyben élesen támadta a munkaadó Smilanskyt, akitől szociálisabb magatartást vártak a munkások. Smilansky akkor alaposan megharagudott és elvált az utak köze és egykori elváratai között.

De a cionizmus — mint a nemzeti kolonizáció eszmei fennhatósága — is elvetődött kisse Smilansky szeme elől. A munkásból és ragyogó tollú köziróbból lett földesurat bizalmasabb kapcsolatok fűzték az angol közigazgatáshoz, mint a cionista exekutívéhez... Csak az utóbbi években, amióta Weizmann az elnöke a Szervezetnek, enyhült meg ismét a viszony Smilansky parasztagda-frontja és a cionista tábor között. Most ő is eljött Zürichbe és lelkes híve a zsidó államnak és támogatja Weizmann.

Alláspontját ekként indokolja: — Palesztina területe huszmillió dűnam.

Jakob Klatzkin a zsidó nacionalizmusról

Elegánsnak éppen nem mondható, zömök emberke, aki egészen furcsa módon mindig sétatábjára támaszkodva a kongresszusi pódiúra vezető lépcső szélén álldogál. Gondolat emigráns családifő benyomását kelti, aki bizonyára a certifikátok nagyurainak egyikét szeretné lecibálni az emelvényről és nagyon haragudhat a fiatal rendezőre, aki őt áll a lépcső fölött és nem engedi őt egészen felmenni.

Pedig az illető se nem családifő, se nem certifikát vadász. — igaz, hogy emigráns, — Jakob Klatzkin dr. a neve, Romain Rolland híres barátja és ennek a zsidó nemzedéknek egyik legkimagaslóbb szellemi óriása.

Nahum Goldmann, aki észreveszi az elnöki székéből, pajkosan rákacsint, két régi jóbarát tekintete találkozik deris mosolyban, — az

Ebből öt milliót kapna a zsidó állam. Ha választani kell ezen öt millió és az araboknak maradó 15 millió dűnam között, én az előbbi ötöt választom, mert minősége összehasonlíthatatlanul különb. Az ötmillió ekként oszlik meg: 1,200.000 dűnam zsidó tulajdon. Másik 1 millió arab nemzeti közbirtok. Nagyszerű föld, amit a mandátum alatt sohasem tudnánk megszerezni. A zsidó állam révén ezt is megkapjuk, jóllehet pénzbe fog kerülni. Kétféle dűnam fellelhető földje. Ezeket nehéz lesz áttelepíteni. Századok óta élnek ezen a földön. Negyven ezer családról van szó és minden családnak legalább 8-10 tagja van. Minden ilyen családnak az áthelyezése számszerűleg sokkal több zsidónak adna helyet, mert a zsidók sokkal racionalisabban használják ki a földet és sokkal kisebb területből tudják el- látni magukat, mint az arabok.

— Szó lehet ezeknek a fellachoknak az áttelepítéséről, az ugynevezett transzferről, de nem ajánlom. Nehéz művelni. Ehelyett sokkal üdvösebb volna, ha a zsidók a Peel-bizottság által javasolt határok kiigazítását követelnék.

— Elsősorban a tengerparti zóna kiszélesítéséért kell kardoskodniok a cionista vezetőknek. A zsidó államnak meg kell kapnia az egész sároni és somroni síkságot és legalább egy hegylányt az Efraim hegységéből. Ez stratégiai szempontból fontos, mert különben védtelenül állana a lapályon húzó zsidó állam a magaslatokkal rendelkező arab állam mellett. Ez a hegylány ezenkívül azért is fontos, mert közelében vannak a gazdag vízforrások, amelyek a délvidéki Negev jövőbeni öntözéséhez feltétlenül szükségesek. Ezenkívül 1 millió dűnam állami föld van még a zsidó állam területén, amit automatikusan megkapunk. Ez mindennél nyomosabb érv az államterv mellett.

összefüggés kézenfekvő: sokáig együtt hordták a köveket ahhoz a monumentális szellemi építményhez, amelynek Encyclopedia Judaica a neve.

A kongresszus történelmi szavazása után a zürichi színház bejárata előtt találjuk dr. Klatzkit. Szivjartág rágesálla nagy szenvedéllyel, Chaplin módján tartja kezében sétatábját és tüzes szikrákat szórak szeméi a zajongó emberáradatra.

Veveyben, a békés svájci városkában, ahol 1933 óta él, megszokta a nyugalmas csendet, amely minden kizökkenéstől megvédi a gondolatok mélységében buvárkodó embert és nem csoda, ha haragos csodálkozással nézi ezt a lármás népet a kongresszus körül, melynek nyugtalansága oly izgatóság hat a nyugatomban ápolat idegekre.

Milyen lehetőségeket nyújt a zsidó állam?

Irta: Arthur Ruppin

Mint pártatlan szakértő szeretném itt röviden vázolni, hogyan fog kinézni a zsidó állam, amely a felosztási terv alapján alakulna meg.

Palesztina összterülete tudvaleg 26.000.000 dűnam, vagyis 26.000 négyzetkilométer. Ennek a területnek csaknem a fele a Negev, Palesztina délvidéke, amely részben állattenyésztésre alkalmas legelő, másik része terméketlen pusztá. A többi 13 millió dűnamból 4.900.000 dűnam az angol korridor, 8 millió viszont az arab államé volna, amelyhez talán a Negevet is hozzácsatolják. A Negev beleszámításával tehát 18 százalékát, a Negevet nem számítva 35 százalékát kapnánk a mai Palesztina területének.

A zsidó állam 4.900.000 dunamnyi területéből ma 1.300.000 a zsidóké, a többi az arabok és a kormány kezében van. Ma ezen a területen 319.000 zsidó és 296.000 nemzsidó él. Ha ehhez hozzáadjuk még Jeruzsálemet, — amely a hivatalos javaslat szerint kiesik a zsidó államból, de legjobb meggyőződésem szerint bele fog tartozni —, úgy a zsidó állam területén 394.000 zsidó és 300 ezer nemzsidó lesz, összesen 694.000 lélek. Az angol korridor területén (Jeruzsálemet is odaszámítva) 79.000 zsidó és 158.000 nemzsidó élne. Az arab államban 11.000 zsidó és 472.000 nemzsidó, vagyis összesen 483.000 lélek maradna a mai Palesztina lakosságából. Ez a népeség városok és falvak szerint a következőképpen oszlik meg: a zsidó állam városai (Jeruzsálem nélkül) 220.000 zsidó és 86.000 nemzsidó, a falvakon 97.000 zsidó és 210.000 nemzsidó lakna.

Hosszas belső vívódások után arra az eredményre jutottam, hogy a felosztás mellett szóló okok erősebbek, mint az ellenérvek.

Amikor először került tárgyalásra a fel-

— Menjünk innen! — hangzik a vezényező és Klatzkin dr. előrendült sétatábját és már indul is a tópart irányába. Letülünk egy árnyékos padra, ahol csend van és nyugalom, úgy mint Veveyben. A filozófus homlokát törölgeti mialatt megindul a kongresszus zajától és témaköréről messzejáró beszélgetés. Így kezdődik:

— Milyen kapcsolatot lát Ön a zsidó nacionalizmus és az Európában ma egyre hangosabban előretörő nacionalizmusok között?

— Megengedhetetlen bármilyen érintkezés a pont a nemzeti zsidóság gondolatvilága és a fasiszta nacionalizmus között. A zsidó nacionalizmus hordozói csak olyan eszmék lehetnek, amelyeknek erkölcsi tartásuk van és önmérséklet az alapjuk. Jogosulatanná válik a nacionalizmus abban a pillanatban mielőtt az öndicsőítést teszi legmagasabb elvévé, és istenített hatóságává. Elsősorban az állami gondolat kiélezését és idealizálását kell leköszdeni. Ahogy a vallás és az állam, úgy az állam és a nemzet között is választóvonalat kell húzni. Az állampolgárság és a népiség nem azonosítható fogalmak. Egy német zsidó, aki teljesíti állampolgári kötelezettségeit, bizonyosan jobb honpolgár, mint az árja német, aki nem fizet adót vagy áncumpésszel foglalkozik. Az állampolgári jogok megadása nem kegyelmi aktus, nem ajándék. Az állam vesz és ad és sohasem ad többet, mint amennyit vesz, inkább kevesebbet. Egészen természetes, hogy a mi törekvésünk egy zsidó nemzeti otthon megteremtésére, vagyis a mi cionizmusunk összeegyeztethetetlen olyan koncepcióval, amely nép, ország és állam totális egységét tételezi fel. Ezenkívül a zsidó nemzeti hitvallást bensőleg és külsőleg egyaránt nemzetföldönti igazságosság vezérmotivuma kell, hogy betöltsze.

— És a galuti nemzeti gondolat?

— Egyenjogúság, nemzeti kisebbségi jogok bizonyos országokban és zsidó nemzeti otthon Palesztinában, — három követelés, ami egységet alkot. Egységes az alapjuk: a hitvallás egy következő és erkölcsi irányzatú nacionalizmus mellett, amely teremtő földhözköttőség gyökereiből kiindulva nemzetföldönti irányú, magasabb fejlődésre törekszik. Elveti magától a népi abszolutizmust, a nemzeti korlátosság dicsőítését és az igazri humanizmus szellemében akar fejlődni. A nemzeti felszabadulással a nemzetköziség is szabad utat nyer.

— Ha bővebbet akar, jöjjön el Veveybe, ott alaposabban kibeszélhetjük magunkat. Aztán küldje el a lapot, amiben megjelentem a cikk. Majd lefordíttatom valakivel...

Átnyújtottam noteszemet és érdes betűkkel beírta a címét: Dr. Jakob Klatzkin, Vevey, (Schweiz), C. p. 63.

helytálló ez az álláspont, azt legelőnkebbre a Hule-koncesszióal mutattuk meg, ahol szanált földet jutottak a mi munkánk révén az araboknak. De ennek ellenére sem csökkent az arabok ellenállása a zsidó bevándorlással szemben.

Es most a kolonizációs lehetőségekről. Bizonyos büszkeséggel mondom, hogy Palesztina ma az az ország, ahol a legnagyobb a zsidók számaránya a mezőgazdaságban, mégha ez az arány 14 százalék csupán. Különben is egyre közeledik a palesztinai zsidók gazdasági strukturája egy egészséges népi normális állapotához. A zsidóknak csaknem 25 százaléka működik az iparban és építkezésben. És mindezen termelőágakban a zsidók nem csak hivatalnokok, közvetítők, stb., hanem munkások.

Tizennygy százalék mezőgazda távolról sem az, amire szűkségünk volna. Legalább negyedre sze a lakosságunk kellene, hogy mezőgazdasággal foglalkozzék. De azt az arányt sem értjük meg el. Miért? Mert a kolonizációnak nagy részét még ma is nemzeti tökével kell finanszírozni. A magántőkével mezőgazdaságunknak csak egy részét építhetjük meg. Nemzeti tökére sohasem volt oly égető szűkségünk, mint most. A mai viszonyok között viszont elenyészően minimális lehetőségeket nyújt számunkra. Saját államiság mellett azonban nemzeti köcsön és adóikvetés lehetősége nyílik meg számunkra, ami lényegesen megkönnyíti a kolonizáció finanszírozását.

A gazdasági kutatóintézet kísérletet tett arra, hogy összeállítson egy állami költségvetést és tervezetét adó- és vámtörvényhozássá számára. Az ipari vállalatok, az építkezési szűkségletek és a munkalehetőségek alapján megállapítottuk, hogy belátható rövid időn belül 200.000 zsidót tudunk az országba hozni és foglalkoztatni. Egy zsidó állam keretében ezek a lehetőségek természetesen növekednek. De az is valószínű, hogy az első időkben kevesebb lesz a magániniciatíva és a bevándorlás sem lesz sokkal nagyobb, mint az a szám, amely a királyi bizottság javaslatában szerepel. Ezért éppen az első két évben leszünk döntő próba előltva, hogy valóban meg akarjuk-e tenni a kísérletet történelmi államiságunk megújítására.

Viszont

A kedves Pár A pincér épöl hajgálja a sörös tiz évvel ezelőtt amely az első de l'Estroil érkez ben uszik e napst hajdan a boldog A Szent Mihá vezte a Boulevar párisi argó csak sárguló gesztenye telen lábakkal su leriak kertjének ugyanazok a gon játékhajókat, mi itt.

Nem változott. És a hajunk szűlt. Am mi az tiz e tenyefáknak és tö öregedett paloták övszázadok patiná egyre gyorsuló Ezeke a dűslom klasszikus bulvar colók, új ház is rit keret még a Lajo emléket őrzí.

A fejszinen nem kiállítás millió hangosabb, tarká cák képét. A mul tárai előtt hoszu k berek. Mistinguett, róna, Josephine B voltak olyan kelet Montparnasse mulá longás. Páris, az a gondtalan...

Igy néz ki „Pár

Emelked

Aki azonban jobb nagyváros lüktető veszi, hogy valami utolsó tiz év alatt. másba új hangok, sörözeneként ped mélyből is törne el. A másfél éves né nyomokat szántott lással szemben.

Es most a kolonizációs lehetőségekről. Bizonyos büszkeséggel mondom, hogy Palesztina ma az az ország, ahol a legnagyobb a zsidók számaránya a mezőgazdaságban, mégha ez az arány 14 százalék csupán. Különben is egyre közeledik a palesztinai zsidók gazdasági strukturája egy egészséges népi normális állapotához. A zsidóknak csaknem 25 százaléka működik az iparban és építkezésben. És mindezen termelőágakban a zsidók nem csak hivatalnokok, közvetítők, stb., hanem munkások.

Tizennygy százalék mezőgazda távolról sem az, amire szűkségünk volna. Legalább negyedre sze a lakosságunk kellene, hogy mezőgazdasággal foglalkozzék. De azt az arányt sem értjük meg el. Miért? Mert a kolonizációnak nagy részét még ma is nemzeti tökével kell finanszírozni. A magántőkével mezőgazdaságunknak csak egy részét építhetjük meg. Nemzeti tökére sohasem volt oly égető szűkségünk, mint most. A mai viszonyok között viszont elenyészően minimális lehetőségeket nyújt számunkra. Saját államiság mellett azonban nemzeti köcsön és adóikvetés lehetősége nyílik meg számunkra, ami lényegesen megkönnyíti a kolonizáció finanszírozását.

A gazdasági kutatóintézet kísérletet tett arra, hogy összeállítson egy állami költségvetést és tervezetét adó- és vámtörvényhozássá számára. Az ipari vállalatok, az építkezési szűkségletek és a munkalehetőségek alapján megállapítottuk, hogy belátható rövid időn belül 200.000 zsidót tudunk az országba hozni és foglalkoztatni. Egy zsidó állam keretében ezek a lehetőségek természetesen növekednek. De az is valószínű, hogy az első időkben kevesebb lesz a magániniciatíva és a bevándorlás sem lesz sokkal nagyobb, mint az a szám, amely a királyi bizottság javaslatában szerepel. Ezért éppen az első két évben leszünk döntő próba előltva, hogy valóban meg akarjuk-e tenni a kísérletet történelmi államiságunk megújítására.

PÁRIS 1937.

Barangolás a világ legfiatalabb gettójában

Írta: MARTON ERNŐ

Viszontlátás tíz év után

A kedves Páris nem változott semmit.

A pincér épolj könnyed természetességgel hajigálja a söröstüveg dugóját az uccára, mint tíz évvel ezelőtt és a Boulevard Strassbourg, amely az első istenhozzottat mondja a Gare de l'Estről érkezének, épolj megejtő piszokban uszik e napsütötte kora reggeli órákban, mint hajdan a boldog ifjúság éveiben.

A Szent Mihály ut (ahogy Ady Endre nevezte a Boulevard Saint Michel, amelyet a párisi argó csak röviden Bulmis-nek becéz) sárguló gesztenyelombjai alatt most is nesztelen lábakkal suhan végig az ősz s a Tuilleries kertjének szökőkútjai mellett mintha ugyanazok a gondatlan gyerekek eregetnék játékajókat, mint amikor utóljára jártam itt.

Nem változott semmi. Csak tíz év múlt el. És a hajunk szürkült meg kissé.

Am mi az ez estendő ezeknek a vén gesztenyefáknak és tölgyeknek, ezeknek a feketére öregedett palotáknak, amelyek mindegyikéről évszázadok patinája és bölcsessége néz le az egyre gyorsulóbb ütemű hiúság-vásárra? Ezek a dűsömbü fákkal övezett széles klasszikus bulvarokon nem épülnek felhőkarcok, új ház is ritkaságszámba megy, a külső keret még a Lajosok és a napoleoni nagyság emlékét őrzi.

A felszínen nem változott semmi. A világkiállítás milliós idegenforgalma valamivel hangosabb, tarkább, derűsebb tette az uccák képét. A mulatók és Music Hallok pénztárai előtt hosszú kigyósorokban állnak az emberek. Mistinguett, az elpusztíthatatlan ma-róna, Josephine Baker és Chevalier sohasem voltak olyan kelendő portékák, mint ma. A Montparnasse mulatóiban életveszélyes a tolongás. Páris, az örökifjú város, vidám és gondatlan...

Igy néz ki „Páris 1937“ — kívülről.

Emelkednek az árak

Aki azonban jobban odatapasztja a fülét a nagyváros lüktető szívéhez, csakhamar észreveszi, hogy valami azért mégis változott az utolsó tíz év alatt. Páris megszokott életritmusába új hangok, új ütemek vegyülnek. Készeneként pedig néha-néha mintha a mélyből is törne elő valami tompa morajlás.

A másfél éves népfronti kormányzás mely nyomokat szántott az ország szociális életében. Az új rendszer évtizedek mulasztásait kellett hogy pótolja és az ilyen gyors változások természetesen nem történhetnek meg rázkodtatások nélkül. A francia közgazdaság most éli át az átmenetnek, az új rendszerhez való hozzásimulásnak keserves periódusát.

Az árak nap-nap után ugrásszerűen emelkednek a magasba. Vannak cikkek, amelyeknek ára pár hónap alatt a kétszeresére emelkedett. A drágításban maga az állam és a közüzemek járnak elől. A földalatti villamoson, a Metrón néhány év előtt még 45 centimes volt egy jegy ára, ma már 1 frank. A gáz és villany ára ugyancsak megduplázódott. Drágább lett a vasút, a dohány, a gyufa. A frank árfolyamának ingadozása súlyos kihatással van az élelmiszerárakra is és az ellenzékbe szorított nagytöke mindent elkövet, hogy az így előidézett válság még jobban kimélyüljön.

Nem csoda, ha mindenki panaszkodik. Panaszkodnak a háziasszonyok, panaszkodnak a munkaadók és panaszkodnak a munkások is. A jobboldali sajtó leplezetlen kárörömmel állapítja meg, hogy a rohamos árdrágulás illuzoriussá tette a baloldali kormány minceen szociális vívmányát, mert a bérek korántsem emelkedtek olyan arányban, mint az elsőrendű élelmiszerek árak.

Kétségtelen tény — ezt már a felületes szemlélő is megállapíthatja, — hogy a gazdasági élet megállapítása kissé megbomlott. Az árpolitika és a bérvizonyok olyan szeszélyes és kaotikus kilengéseket mutatnak, amelyek messze eltérnek a normálistól.

A reakció kárörme azonban tulságosan korai és cseppet sem indokolt. Ha az új szociálpolitika fejetetejére is állított egyetmást a finansztoke által diktált gazdasági életben, ez még korántsem eredményezte a népfront gyengülését. A népfront ma erősebb, mint valaha. Ezt a meggyőződést nemcsak baloldali beállítottságu emberekkel folytatott beszélgetéseimből merítem, de erősen kapitalista érdekeltségű elemek is így látják a helyzetet. A

népfront politikája nemcsak a munkásság körében népszerű, de meghódította a kis- és középpolgárság tekintélyes részét is.

Az új szociális rend

Azok a szociális reformok, amelyeket a Blum-kormány valósított meg, sokkal mélyrehatóbbak és átfogóbbak, semhogy szeszélyes árhullámzások, amelyeket gyakran cőtudatos börzspekuláció idéz elő, paralizálni tudnák azokat. A negyvenórás munkahét ma már az élet valósága. Csak az tudja igazán értékeini ezt a tény, aki ismerte a régi francia munkaviszonyokat. A legtöbb üzlet azelőtt még vasárnap sem zárt és a munkások virradattól vakulásig dolgoztak. Ma a munkások öt napot dolgoznak egy héten, napi nyolc órai munkaidővel. Az üzletek ugyancsak öt napon át vannak nyitva és két nap munkaszünet. Az egyik munkaszüneti nap kötelezően a vasárnap, a második munkaszünet szabadon választható a hét bármely napján. A legtöbb áruház és nagyobb szaküzlet hétfőn tart zárva, úgy hogy a munkások és alkalmazottak szombaton estétől kedd reggelig szabadok. Pihenhetnek, szórakozhatnak tetszésük szerint. Vannak azonban üzletek és vállalatok, amelyek a második munkaszünetet a hét valamelyik más napjára teszik, úgy hogy azért hétfőn is lehet bevásárolni.

Általában azonban a hétfő kezd rendes munkaszüneti nappá kialakulni, úgy hogy például a világkiállítás vezetősége a hétfőt jelölte ki a munkások napjának, amikor mindenki féláron tekintheti meg a kiállítást. Hétfői napokon a munkások tízezerrel látni a kiállítás területén, akik családjikkal jönnek, szatyrokból hozták magukkal az elemőrszát és reggeltől-estig a legnagyobb figyelemmel tanulmányozzák az egyes pavilonokat.

A munkaidő emberi módon való szabályozása azonban csak egy kis része a szociális reformok hosszú sorozatának, amelyeket a népfront valósított meg. Ezek a reformok az agkori nyugdíjtól a modern anya- és cse-

semővédelemig felölelik a leghaladottabb szemléli szociális gondoskodás egész skáláját.

Csak természetes, hogy azok a milliós tömegek, amelyek ezeknek a reformoknak áldásait élvezik, nem engedik magukat megtervezteni az átmeneti nehézségek által, különösen mert tudják, hogy e nehézségek nagyrészt mesterségesen idézik elő. Mindenki biztosra veszi, hogy a kormánynak előbb utóbb sikerülni fog leküzdenie a nehézségeket, a gazdasági élet lassanként hozzá fog idomulni az új szociális rendhez és minden visszatér a normális kerékvágásba. A jobboldal is tudja ezt és ezért igyekszik mindenáron most kihuzni a gyékényt a kormány alól, amikor még minden forrongásban, kialakulóban van. A tömegek azonban hűségesen kitartanak a népfront mellett, amely sohasem volt népszerűbb mint ma. És ezek a tömegek jelentik az igazi Franciaországot, a haladás, a szabadság Franciaországot, a nagy forradalom tradicionális Franciaországot.

Ha van valahol komoly baj, ha van valami, ami súlyos gondot okoz, ez nem a belpolitika, hanem a külpolitika. Itt csakugyan súlyos nehézségekkel kell megküzdenie a kormánynak és ezek a nehézségek nem kismértékben saját gyengességének és határozatlanságának következményei. A spanyol kérdésben, Németországgal és Olaszországgal szemben, sorozatos kudarcok érték a kormányt, holott egy idejében való erélyes, bátor fellépés csirájában fojthatta volna el a konfliktusok hosszú láncolatát. Az európai demokráciák eredendő hibája a népfronti kormányt sem kerülte el. Lanyha és ingadozó volt, amikor erősek és határozottak kellett volna lennie. Elszálasztotta a számára kedvező történelmi pillanatokat. És ez most kegyetlenül, talán végzetesen bosszulja meg magát.

Mert a külpolitika a népfronti kormány Achilles-sarka, egyetlen sebezhető pontja... És nemcsak a francia, de talán az egész európai demokrácia sorsa is ezen a sebezhető ponton fordul meg.

A zsidó Páris

A tíz év utáni viszontlátás legnagyobb meglepetését a zsidó Páris jelentette számomra. A háború előtti Párisnak 30-35.000 zsidó lakosa volt. Pontos adatok erre nézve nem igen vannak, mert a francia népszámlálás nem tartja nyilván az állampolgároknak sem felekezeti, sem nemzetiségi hovatartozását. A zsidóság számát ma is csak becslések alapján lehet megállapítani. De ezek a becslések meglehetősen pontosan közelítik meg a valósságot.

Amikor először voltam Párisban, néhány évvel a háború után, már megvoltak a csirái a párisi zsidó gettóknak. Ez a gettó azóta egyre nőtt, fejlődött és a szemünk láttára alakult ki Európa és a huszadi század szívében a világ legnagyobb gettóinak egyike. Párisban ma kb. 140-150.000 zsidó él és ezek közül legalább 100.000 a háború után vándorolt oda. A keleteurópai pogromok, a középeurópai gazdasági krízisek és az antiszemitizmus kergették a szabad Franciaországba ezeket a világjárókat. Egyedül a hitlerizmus kitörése óta 25.000 német zsidó telepedett meg Franciaországban, túlnyomórészt Párisban.

A gettóképződés pedig törvényszerű, automatikus velejárója az ilyenfajta gyorsütemű zsidó tömegtelepülésnek.

Van Párisnak egy negyede a St. Paul katedrális környékén: a Quartier du Marais és a Quartier du Temple. Ez a városrész a nagy forradalom előtt a francia arisztokrácia eksklusív negyede volt. Ebben a városrészbe esik a Place des Vosges is, ahol az egykori királyi palota áll.

A forradalom alatt az arisztokrácia elmenekült, vagy gliotin alá került, palotáikat pedig a legszegényebb párisi nép, a csócselék vette birtokába. A grandseigneurök és marquisok freskókkal díszített lakosztálybaiból nyomortanyák és tömeglakások lettek. Azóta ez a környék — noha a város szívében fekszik — Páris szegénynegyede.

Csak természetes, hogy amikor a pogromok üzöttel és a gazdasági krízisek zsidó hajótörőttei Párisba érkeztek, itt ütötték fel tanyájukat. A szegénység a szegénységhez húzódik. Így változott át lassanként az egykor oszillogó arisztokrata negyed zsidó gettóvá.

Ez a gettó semmiben sem különbözik a ke-

leti zsidó gettóktól. Épolj piszkos, sötét és horizontnélküli. Mintha az uccák lassanként összezúzódtak volna. A nagy boltíves kapuk fölött még ott diszeleg az egykori nemesi címer, de a boltívesek alatt hajlott hátt, szakállas, pajzos zsidók árulnak ócskaruhákat, törött cserepeket és minden elképzelhető holmit. És a gettó érintkezési nyelve is a meghitt, jólismert idioma: a jiddis.

Jiddis sajtó, jiddis színház

Szinte hihetetlenül hangzik: Párisban két nagy jiddisnyelvű napilap jelenik meg és három állandó jiddis színház játszik. A gettó uccáin pedig éppoly otthonos a jiddis felirat, mint a francia. A Rue Charlemagnenél kezdődik, majd átcsapva a Rue Rivolin kis zegzugos uccákon folytatódik a világ legfiatalabb gettója. Sorba jönnek a Rue Pavée (nagy zsidó templomával) a Rue du Marche des Blancs Manteaux, a Rue de Tresor (ahol a forradalom alatt a francia gazdagok barrikádozták el magukat), a Rue de Roi de Sicilie és még egy csomó patinás nevi ucca. A gettó főuccája a Rue de Rosiere (Rózsafa-ucca), hosszú többször görbülő keskeny ucca. Mintha a varsói Nalevkin, vagy a bukaresti Vácáresti negyedben lenne az ember.

Mindenfelé jiddis feliratok, jiddis plakátok, jiddis vitatkozások. Hemzseg az ucca a kereskedő, ügyes-bajos emberektől.

— Ez még semmi — mondja a kísérőm, a hitközség elöljáróságának egyik tagja — jöjjön el ide péntek reggel, amikor az asszonyok szombati bevásárlásaikat intézik, akkor fogja látni, milyen élet van itt. Az asszonyok egymás kezéből tépik ki a halat, a major-ságot.

— És mi van szombaton?

— Szombaton bezárják az üzleteket, az öregek templomba mennek és a gettó uccái korzová változnak át. Péntek este és szombat délután kiülnek a kapuk elé egy kis „kolleolásra”, akárcsak otthon, a régi galiciái, vagy orosz kisvárosban.

— Miért hangsúlyozta úgy, hogy az öregek mennek templomba. Hát a fiatalok?

— A fiatalok nem járnak már templomba. A gettó fiatalosága túlnyomórészt kommunis-

ta. Ott szívesen fogadják őket és velük meg is kezdődik az asszimiláció procezsusa. A kommunista párt egyébként kiad egy nagy jiddis napilapot és ez a fiatalok olvasmányá.

Péntek esti vacsora

Minden második házban étterem, kifőzés, vagy élelmiszerüzlet. A kóser felírás ott vint mindegyiken.

„Emesz genzen wurst. Kóser lepészach“ — hirdeti az egyik. Hogy miért kell a libakolbásznak Eilul havában „kóser lepészachnak“ lennie, azt nem tudtam kideríteni.

A másik üzlet így hirdeti magát:

עופת בהכשר הרב
ה"ג הערצאג שליטא
Magyarul beszélnek

Bementem. Magyarul kezdték beszélni. Senki egy szót nem tudott magyarul. A tulajdonos egy orosz zsidó. Talán ezzel akarta nyomatékosabban kihangsúlyozni, hogy a Herzog főrabbi ur felügyelete alatt vágott baronfiak tényleg megbízható kóserok.

Megkérdeztem a kísérőmet, hogyan is állunk ezzel a kóseriséggel, amiben itt tullicsálják egymást. Skeptikus vállvonogatás volt a válasz:

— Hát bizony nagyon meg kell nézni, hol eszik az ember.

Ugyilátszik itt se minden kóser, ami annak fénylik.

Péntek este egy nagyon kedves párisi család társaságában kimentünk vacsorázni a gettóba. A vendéglő, ahova betértünk, így hirdette magát: „Kóser lemhadin man lemhadin“. Itt igazán nyugodtan lehet enni.

A tiszta franciányelvű étlap így kezdődött:

Potages

Bouillon au Farfel	1.50 fr.
Bouillon au Kreplach	1.50 fr.
Bouillon au Laksen	1.50 fr.
Bouillon au Mandlen	1.50 fr.
Bouillon International	2.— fr.

Mindent értettem, csak a Bouillon International furta az oldalamat. Mifajta leves lehet az? Megkérdeztem a pincért. Nyájasan felelt:

— Ó, doz iz seir e fájne zip. In dem iz alles drin: Farfel, ün kreplach, ün laksen, ün mandlen.

Csak természetes, hogy Bouillon Internationalt rendeltem. Legalább megismertem a gettó internacionalizmusát. Nem is volt rossz.

A továbbiak során még csak a „Nudalach au pavot“ érdemelt említést, amely hangzatos név mögött a szerény mákos nudli hazódott meg.

A vacsorából egyébként azt a tanulságot vontam le, hogy ebben Párisban a legolcsóbban és legizletesebben a gettóban lehet étkezni. Csak a tisztaság körül ne lennének olyan folytonossági hiányok. Ez azonban már együtt jár a gettóval.

Hazafelé menet végigsétáltunk a péntek esti „korzón“. A házak előtt székeken, padokon ülnek szakállas férfiak, kendős asszonyok és csendesen beszélgetnek. Az utstem gyermekek játszadoznak, fiatal fiúk és lányok kart-karbafova és énekelnek. Deris, nyugalmas kép.

Bolygó Ahasvér ismét megpihent egy percre. Hogy mit hoz a holnap, — azt ki tudhatja?

A „Pariser Hájnt“-nál

Meglátogattam kollégámat a „Pariser Hájnt“ című jiddis napilapnál. A szerkesztőség a Rue Meslay 13 szám alatt van igen európai kinézési helyiségekben. A lap fő szerkesztője, az öreg Finkelstein bácsi fogad, aki szívesen szaporasággal elmondja, hogy résztvett már az első cionista kongresszuson és még vagy öt rákövetkező kongresszuson, de aztán valami oknál fogva (hogy mi volt az ok, nem árulta el) elmaradt a kongresszusokról s a cionista mozgalmat is csak távoiról figyeli. A lapja egyébként cionistabarát és haladó szellemű. Elmondja még, hogy 33 évvel ezelőtt ő alapította meg a varsói „Hájnt“ című újságot, amely ma a legnagyobb napilapja a lengyel zsidóságnak. A „Pariser Hájnt“-ot, amely az első jiddis lapja Páris-

nak, tizenegy évvel ezelőtt indította meg. Peldányszáma ma már eléri a tizenötöt és a lap léte biztosítva van. A szerkesztőségnek tíz belső munkatársa és számos levelezője és külső munkatársa van. A munkatársak fizetése átlag 600-650 frankot tesz ki hetenként (Párisban az újságírókat is hetenként fizetik) és ez a fizetés meglehetősen tisztességes életstandardot biztosít.

— Van-e valami kapcsolatuk — kérdezem — a régi, benszülött francia zsidósággal?

— Ugyazólván semmi. A mi olvasótáborunk a gettó, amely tulajdonképpen csak a háboru után keletkezett. A régi francia zsidók teljesen beasszimilálódtak és édes-kevésközülk van még a zsidósághoz.

— Filantropikus téren sem lehet számítani rájuk?

— De igen. A Németországból menekült zsidókért nagyon sokat tettek és mindent elkövettek, hogy zavartalanul tudjanak elhelyezkedni a francia gazdasági életben. Ez nagyrészt sikerült is. A Rotschildok természetesen itt is előjártak.

— Mi van az antiszemitizmussal? — kérdezem. — Az utóbbi évek fokozott zsidó-bevándorlása nem váltott ki antiszemitá megnyilatkozásokat?

— Az antiszemitizmus — legalább ezidőszert — ismeretlen jelenség Franciaországban. A Blum-kormány megalakulása után megkísérelték egyes jobboldali lapok, mint az Action Française és a Gringoire, az anti-

szemitizmus nyilatát is kilőni a népfrent ellen, de vajmi kevés sikerrel. Az újonnan bevándorolt zsidók sem érzik egyelőre az antiszemitizmus fullánkját s ez érthető is, hiszen Franciaországnak ma olyan kormánya van, amelytől mi sem áll távolabb, mint a fagyvölölet eszméje. Meglepetések természetesen mindig érhetnek bennünket zsidókat.

— Van-e még tere Franciaországban újabb zsidó bevándorlásnak?

— Ezt már köve hiszem — adja meg a határozott feleletet Finkelstein szerkesztő — mert a kormány mindennemű bevándorlást leállított. Az utóbbi hónapokban ugyanis emelkedő tendenciát mutat a munkanélküliség s a kormány elhatározta, hogy a már itt tartózkodó külföldi munkások között is alapos szeptetést fog végezni. Először a francia munkásokat akarja munkával és kenyérral ellátni. Ez pedig érthető, Franciaország tehát hosszú ideig nem jöhet a zsidóság számára figyelembe, mint bevándorlási terület. Az országban először meg kell még emésztetnie azt a 150-200.000 zsidót, akik az utolsó 15-20 esztendőben vándoroltak ide.

További kérdéseket akartam még feltenni, de Finkelstein bácsi türelmetlen lett. Hogy a végeredményben újságíró és nem miniszter. Így történt aztán, hogy a következő félóránban ő kérdezett és én feleltem neki a kelet-európai zsidóság helyzetéről. Sajnos az én interjúm nem volt olyan deris, mint az övé.

Egy szász gyáripari gócpont, melyet zsidók tettek naggyá és gazdaggá

Az ötszázéves nagydisznódi textilipar

Messzi Erdély nagyvárosaitól és főutvonalaitól félkörök, egy önmagában jelentéktelen kis mezőváros, Ciznadie (Nagydisznód, németül Heltau) szakkörökben azonban az ország határain túl is ismert nagy textiliparával. A ma körülbelül ötezer lakossal bíró Nagydisznód lakossága egészen a tizenötödik századig mezőgazdasággal és mellékesen sarlókészítéssel foglalkozott. De az akkor Erdély földjén lefolyt ismételt ellenséges inváziók, a község lakóit sok megpróbáltatásnak tették ki. A közeli magas hegyek közé szorult szántóföldek nem nyújtottak megélhetést a különben nagyon szorgalmas és szérény igényű lakosságnak és a sarlóképző mesterség sem biztosította életfentartásukat, miután a fegyverfogható férfiak sokszor hosszú évekig álltak harcban törökkel és tatárral, otthonuk, asszonyaik és gyermekeik védelmében.

A szövőipar mint új mesterség

A tizenötödik században tértek át a község lakóai az asszonyok által is művelhető szövőiparra. Műtán az első kézi szövőszékek a tulajdonosainak az eddiginél sokkal könnyebb megélhetést nyújtottak, lassan lassan az egész község kizárólag szász lakossága áttért erre a mesterségre. Készítményeikkel, halinával és más durva szöveteikkel, melyeket a falusi lakosság vásárolt, Nagyszében és vidéke vásárait látogatták. Bizonyára egy ilyen vásár alkalmával fedezhette fel valamelyik vándor zsidó kereskedő, a ma már márkává fejlődött nagydisznódi posztókat. (Heltauer Tuch). A szövőipar-mesterek céhének feljegyzései alapján, a tizenharmadik század végén és a következő század elején, egy Elias nevezetű újidéki zsidó kereskedő fordult meg sokat Nagydisznódon, ahol a készítményeket összevásárolva, azokat hosszú hónapokig tartó utján szállította egészen a régi szerb királyság legbelsejéig is. Számítalan azonban azon zsidó kereskedők száma, akik Nagydisznód községét sok évtizeden át mint vásárlók látogatták, kik közül sokan veszítették életüket, az akkor minden közbiztonságot nélkülöző országutakon, amikor ideutaztak pénzüket, vagy hazautaztak árujukat rabolták el, de mindkét esetben életükkel is megfizettek. A tizenkilencedik században, az akkor már mezővárossá fejlődött Nagydisznódi lakói, a majdnem kizárólag zsidó vásárlóknak nagy rendelései folytán, iparukat is lényegesen fejlesztették. Ebben az időben a galíciai, bukovinai és máramarosi zsidó kereskedők, minden évben hosszú hónapokig tar-

tozkodtak Nagydisznódon, ahol nagy mennyiségű áruikat átvették és hazaszállították.

A megzavart üzleti összeköttetés

A szövőiparosok szövetségének feljegyzései szerint, a különben barátságos szász-zsidó üzleti összeköttetésnek voltak néha megzavart időszakai is, mely különösen a múlt század nyolcvanas éveiben volt érezhető. Egy Goldenberg nevezetű stanislaui (Galícia) zsidó kereskedő ötvényezs forintért halinát vásárolt, az összegekért az eladóknak váltókat adott, de azokat az esedékességekkor nem váltotta

Találkozásom lord Rotschild Walterrel

Nemzetközi kongresszuson voltam évekké ezelőtt. A megszkokott bábeli nyelvzavar vette körül a résztvevőket hiszen itten a világ minden nyelvén beszélnek az emberek, de amikor egy terebe egyszerre kezdenek el beszélni mindannyian, olyan zürzavar keletkezik, mintha nagy vásárral volna az ember. Este diszvacsorára volt a vendégek tiszteletére. Ott jól megfértek egymás mellett a kínai professzor a japán egyetemi tanárral és a legnagyobb ellenségek is, ha egymás mellé kerültek a díszesen terített asztalokhoz, a legbarátságosabban beszélgettek el egymással.

Egy kellemes visszaemlékezés készítettem ennek a cikknek a megírására. A tömegben ugyanis különösképpen feltűnt nekem egy szakállas, jól megtermett előkelő külsejű öregúr s mikor kiléte iránt érdeklődtem azt felelték, hogy Rotschild Walter lord, a londoni Rotschild-ház feje. Örvendtem, hogy a véletlen összehozott azzal az emberrel, aki oly sokat munkálkodott a zsidóságért. Egyik ismerősöm bemutatott neki, ő kedvesen bevitt az egyik szalonba, leült a karosszékebe és diskurálni kezdtünk a zsidóság problémáiról, melynek minden részletét teljesen tisztában volt. Nem volt benne semmi zárkózottság, ami a gazdag emberek egyik jellemvonása szokott lenni, hanem kedves volt és barátságos mindvégig.

Nyiltan és természetesen tárta fel nézetét minden kérdésben és úgy beszélgetett, mintha nem mostan, hanem már régóta ismernék egymást. Majd jött a fényképész és bejelen-

te. Ezt az akkori időkből óriási veszteséget a vasszorgalmu nagydisznódiak, a zsidók fokozott vásárlása folytán, aránylag rövid időn belül kiheverték. Az unokák azonban még ma is sokszor emlegetik a Nagydisznód történetében hirhede vált Goldenberget.

Uj idők, uj gyárak, uj gépek

E század elején, a már jó anyagi viszonyok közt élő szász szövőmesterek hárman négyen összetársulva, kézi szövőszékeiket mechanikai gépekre cserélték ki és a legdivatosabb szövetek gyártásához is hozzáfogtak. A világháboru idejében kizárólag a hadsereg részére szükséges pokroccok és ledenszövetek készítésével voltak elfoglalva. Nagydisznód fénykora azonban csak a háboru utáni autarkiai időkben bontakozott ki, amikor Nagyrománia is saját nemzeti iparának megteremtése érdekében védővámokat léptetett életbe. Aki ma Nagyszében fölött, autóval vagy kocsival közlelt meg Nagydisznódot, a kis várost övező magaslatoiról láthatja, hogy azon helyen, ahol az ősek egy-egy primitív kézi szövőgépeket kezdtek, ma hatalmas 3-400 munkást foglalkoztató gyárak számtalan kéményei hirdetik a tisztességes ipar, nagy és megérdemelt eredményeit. E nagy ipari fejlődéshez nagyrészt a közvetítő zsidó kereskedők járultak hozzá, akik változatlanul még ma is vevői e gyáraknak, melyek készítményeit ismerték és tulajdonosaikat gazdaggá tették.

Egy követendő példa

Erdemesnek tartottuk mindenzt elmondani abból az alkalomból, hogy a nagydisznódi szövőipar ötszázéves jubileumát ünnepli. A házipar fejlődésének ez az útja követendő példát szolgálhat a romániai zsidóság részére is, különösen azokon a részeken, ahol a zsidók nagyobb számban élnek, eddigi foglalkozási ágáikban egyre kevesebb életlehetőség kínálkozik számukra. A házipar különösen a textil szakmában, még ma is igen nagy lehetőségeket nyújt, hiszen az ugynevezett „home spune” szövetek, amelyek nem egyebek házi-szöttéseknél, nemcsak Angliában, de nálunk is egyre népszerűbbé válnak. Megfelelő szak-szerű kiképzés és szociális felépítésű üzleti organizáció mellett, a máramarosi, beszarabiai s bukovinai zsidók ezreit, stb. tízezeire lehetne új existenciához és stabil életformához juttatni a házipar tervszerű bevezetése által. Az illetékes zsidó szervezetek feladata sürgetően megtenni ebben az irányban a kezdeményező lépéseket.

Grünberger József.

ILLUZIÓK NÉLKÜL

Irta: SALAMON LASZLÓ

I.

Ó jóság: balga, bémító fonákja a rossznak, álmod elborult ege, lemondtam rólad! Amiként lemondott rólam a kedv és öröm istene.

Illuzióim bőségszarujából kihullott immár, ami éltetett, lelkembe fogva gond-gebék topognak, hogy beérjék a késő végzetet.

Ami reméltem: idők fordulását elzárta tőlem a ledér idő és nem volt ir az irdatlan sebekre a vigasztalan ós-vigaszt: a nő.

A képzelt, hímest mérföldes csizmák szakadt bőréből tört láb kandikál: a messzehagyott, rossz emlékek tája amerre nézek — sötét vérben áll.

Dögkeselyűk kórusa köröttem nagy rohadásról károg keserűn s erény-csuhában tart processzióra a megszentelt, a nagyhatalmu bűn.

Amerre nézek: könny pereg csak s dáridója tombol fennen és alant, a Butaság magasztalt templomában, új himnusz zeng a bizó szolgálat.

Üvöltö üdvök marsától lett hangos ucca, országút, megszentelt liget s a Történelem sötét háttéréből a Neandervölgyi torz arca integet.

Jobb hát jó lelkem, hogyha visszafordulsz s az álmok terhét immár leteszed az ember-lét komplikált belsejében: ósrozsdamarta lett a szerkezet.

Hagyd hát a gondot, hagyd az aggodalmat, a megváltásról nagyhamar letégy, az állat — állat s az Ember — ember, amiként tudjuk: kétszer kettő négy.

A szelid bárányt széttépi a farkas, felfalja a cápa a kisebb halat s kulturánk élén nem a Bárány, hanem az éhes ós-farkas halad.

Dicsérd hát őt, vagy ha nem őt dicséred, hallgatásod legyen a sötét peccsét, mely lezárja szívedet, lezárja ajkad s berekeszti álmaid édenét.

II.

Minden élet, a legelsőbb is csupán a halálnak ragyog, egynéhány év, vagy évtized még s én is szépen meghalok.

Hogy mit miveltem s mit miveltek velem kortársak és idők: nem kérők számon késő bírák és telhetetlen temetők.

Hogy jó voltam-e, vagy talán rossz? Nem tudom. Földi mérlegen néha a rossz a súly, a mérték s jóságunk az értéktelen.

Igy is jól van. Életünk sötét törvények árnya hull: minden mulandó, csak a kinok kertje virágzik változatlanul.

Csupán a Sátán földje érik s a butaság vetése vig, mit jószándékból raktunk estig, sakálók hordják szét hajnalig.

Mert hát a halál a legerősebb minden erők közt mindenütt, ő oltja ki a nap fényét is s szívünkben a kevéské derít.

Nincs élet, mely az életért van, enyészhet, ami ósnyomába jár... Élet az élet nagy ellensége, de néma, ártatlan a halál.

Az és egy

Részlet a szerzőkai világszemléle Bányai Orsz. Iz díjjal kitüntetete

A legszebb jellemzőkai világszemléletének dette emberszeretete 24 könyvet tartalmaz jelelemre nézve mely termékenyebb e juk Schiller — össze 300.000 szót foglal ma letölleg meg csupán e „Énekek éneke”, tart tészet körébe. A több vények, történet, pr melkedések és szoltá nek olyan a tárgya, szoláni nem okvetlen gis, mintegy ötszáz áhavah és cheszed s máival. Ez a száraz önmagában is bizony venen él a szeretet lágában.

Az emberszeretet nemléből és világnéz ság számára. Köztud uralkodók között so zottaknak szereték klasszikus Rómában ves a népkörében az nagyobb alakjait ist vissza. Igy Romulus jaiként éltek a latin Augustus venusi őst thagoras meg Plato ként ismeretek a zsidóságban ez telj len vezérét, vagy na tudta elképzelni má fiát.

Es ami áll az egy ugyanaz vonatkozik sémere is. Alig van amely ne büszkélke jei, akik nemzeténe hőscik, emberfele Nem igr a zsidóság ja körül őseinek és szálaival. A zsidós értelemben vett h felsorolt, vagy más nem tekintjük Izra amikor az egyiptom gát cipelte vállain, sa profétának egy — a pusztában fo nem fogjuk fel an ra a zsidóságnak, genda körébe tartó Nibelungokról kö a héberék történe historiájának válan tatja. Az indusok nak azokról a hero lyeket a hindu nép hazájukat elhagyva került meghódítani maiak nagy nemze elvonultatja szemü sies csatákat, ame lan herosa, Aene Trója elpusztítása és fényes győzelem vé lesz.

A zsidóság köré nem élt. Nem is héberék az őseket reknak képzelték, hetnek hibáik, min szolgái voltunk F — hirdetjük népü szent ünnepein.

Kötelességteljes ber és ember közt tális tanítás csend den könyvéből. misszióját jeöli k emelkedett világsz Legnagyobb kötele dig a zsidóságnak

Iskolák, intézetek részére

1 matrac (3 darabból) Lei 298
1 gyapjútakaró (színes) Lei 298

TAPITEX S. A.

Ciuj, C. Reg. Ferd. 9. Telefon 2452

Most, hogy halálhírét olvasom fájoan gondolok vissza rá és arra, hogy vezetőink mind kevesebben maradnak azon a küzdő porondon, ahol épen mostan volna reájuk a legnagyobb szükségünk.

Dr. Havas József.

Az emberszeretet és egyenlőség eszméje a Bibliában

Irta: Schönfeld Miklós (Dés)

Részlet a szerzőnek „A zsidóság etikai világszemlélete c. az Erdélyi és Bánsági Orsz. Izer. Irodai Alkot. Pályadíjjal kitüntetett munkájából.

A legszebb jellemvonása a zsidóság etikai világszemléletének a Biblia meghirdette emberszereteten csucosodik ki. A 24 könyvet tartalmazó Biblia, amely terjedelmre nézve haladja meg valamely termékenyebb európai író — mondjuk Schiller — összes műveit, összesen 300.000 szót foglal magában. Tartalmát illetőleg meg csupán egy kis könyve, az „Énekek éneke“, tartozik a szerelmi költészet körébe. A többi művek tárgya: törvények, történet, prófétai beszédek, elmélkedések és zsoltárok, tehát mindegyiknek olyan a tárgya, amelyben szeretetről szólni nem okvetlenül szükséges és mégis, mintegy ötszázszor találkozzunk az *ahavah* és *cheszed* szavak különböző formáival. Ez a száraz statisztikai adat már önmagában is bizonyítja, hogy mily elevenen él a szeretet a Biblia gondolatvilágában.

Az emberszeretet fogalma saját történelméből és világnézetéből fakadt a zsidóság számára. Köztudomású, hogy a keleti uralkodók között sokan isteni leszármazottaknak szerették magukat vallani. A klasszikus Rómában is megvolt a törekvés a népkörében arra, hogy a nemzet nagyobb alakjait isteni eredetre vezesse vissza. Így Romulus és Remus, Mars utódjaként éltek a latin nép mondavilágában. Augustus venusi őssikkal dicsekedik. Pythagoras meg Platon isteni gyermekeként ismeretesek a görög legendákban. A zsidóságban ez teljesen szokatlan. Egyetlen vezérét, vagy nagy egyéniségét sem tudta elképzelni másnak, mint embernek fiát.

És ami áll az egyének származására, ugyanaz vonatkozik az egész nép közösségére is. Alig van népe a történelemnek, amely ne büszkélkednék azzal, hogy elődei, akik nemzetének bölcsőjét ringatták, hősek, emberfeletti lények voltak. Nem így a zsidóság. A zsidóság nem fona körül őseinek emlékét a legenda meseszálalaival. A zsidóságnak nem volt olyan értelemben vett hőskora, mint az imént felsorolt, vagy más népeknek. Hacsak azt nem tekintjük Izrael heroikus korának, amikor az egyiptomi zsarnokság szolgáscsapatát elűzte, vagy — mint az Hosea prófétának egyes helyeiből kitetszik — a pusztában folytatott vándorlásait nem fogjuk fel annak. Amde ez a hőskora a zsidóságnak, nem a monda, vagy legenda körébe tartozik, mint teszem azt a Nibelungokról költött históriák, hanem a héberek történetének egy-egy fázisát, históriájának valamely szakaszát szolgálja. Az indusok hősközlendéjei szólnak azokról a heroikus küzdelmekről, amelyek a hindu nép ősei vívtak, midőn őshazájukat elhagya, nagy harcok árán sikerült meghódítani a mai Indiát. A rómaiak nagy nemzeti eposza, az Aeneis is elvonultatja szemünk előtt azokat a hősi csatákat, amelyeket Trója halhatatlan herosa, Aeneas megharcolt, midőn Trója elpusztítása után elfoglalta Itáliát és fényes győzelem után a római nép ősevé lesz.

A zsidóság körében ilyen epikai tudat nem élt. Nem is fejlődhetett ki. Mert a hébernek az őseit is csak egyszerű embereknek képelték, akiknek éppen úgy lehetnek hibáik, mint más halandóknak. „Mikor szolgáit voltunk Fáraónak Egyiptomban“ — hirdetik népünk felszabadulásának szent ünnepén.

Kötelességteljesítés és egyenlőség ember és ember között. Ez a két fundamentális tanítás csendül ki Szentírásunk minden könyvéből. Előbbi Izrael történeti misszióját jeleli ki, utóbbi pedig a Biblia emelkedett világszemléletének melegágya. Legnagyobb kötelességei közé tartozik pedig a zsidóságnak a szeretet hirdése,

amely az egyenlőség tudatának és erős érzésének eszmetalajából sarjad ki. És nemcsak a bibliai, de a talmudi, meg azon túli irodalomban is vörös fonalként vonul végig az egyenlőség eszméjének hirdetése. A bizonyítékok egész sorától csak ezt a nagyon is jellegzetes helyet említhetjük meg: azért teremtetten Isten Ádámot egyedül — tanítja a misna — nehogy azt mondassa egyik ember a másiknak, atyám nagyobb volt atyádnál, ősem előkelőbb a te ősednél.

Az emberi társadalom legszázalomra méltóbb osztályai mindig a szegények, árvák, özvegyek és szolgák voltak. Amikor az emberiség primitív társadalmi rendében élt egymásközött, a törzsfő kezében volt a legfőbb hatalom letéve. Minden ügyben ő rendelkezett. Háború és béke, törvényadás, meg igazságszolgáltatás szálai mind a törzsfő kezében futottak össze. A törzsfő közvetlenül a családfővel érintkezett, akik hozzátartozók jogainak és igényeinek, töltik telhetően, igyekeztek törvényt szerezni. Ha a család feje, a férj elhalt, övéinek sorsa teljesen idegenek és a ritkán könyörületes és méltányos — törzsfő kénye-kedvének volt kiszolgáltatva. Az árvák és az özvegyek ügyét ezzel szemben, a bibliai etika elképzelése szerint, maga az Örökkévaló viszi. A Biblia ugy jellemzi Istent, mint aki jogot szolgáltató árvának és özvegynek egyaránt. Minden harmadik év végén a gabona tizedét nyilvános téren kellett fölraktározni, hogy abból a levita, akinek nem volt birtoka, az özvegy és árva tetszésük szerint vihessenek maguknak.

Az árvák és özvegyeken kívül a szegényekre is kiterjed a Szentírás gondoskodása. A természetes betakarítása alkalmával lehullatott, otfejtett és a barázda széleken le nem aratott gabonát, mind kint kellett hagynia a zsidó gazdának a mezőn, hogy azzal a szegények és idegenek szabadon rendelkezessenek. Mindenki köteles — a talmudi jog szerint — jótékonyt gyakorolni, még olyan szegény ember is, aki közakadozásból tartja fenn magát. Tudós férfiaknak nem volt szabad laknia oly helyen, ahol nincsen állandó jótékonyt gyakorló intézmény, nehogy ezáltal elesseik eme szent kötelességteljesítés lehetőségétől.

Végül szólni fogunk az emberi társadalomnak az ókorban legkivettebb rétegeiről, a rabszolgákról. Arisztoteles Politicájában teljesen elfogadhatónak tartja azt az államformát, amelynek kebelében a rabszolga osztály ne szüntessék meg, mert aki egyedül engedelmeskedni tud, de nincsen megfelelő értelme és tehetsége, az csak rabszolgának való. Logikai uton jut el Arisztoteles ahhoz az elvhez, hogy helyes a rabszolgarendszer. Mert — így írja — valamint az ész uralkodik a testen és helytelen volna a fordítottja, úgy kell, hogy uralkodjék a természetből szabadságot élvező ember is a fölött, aki másoktól teszi függővé saját életét. Ilyen logikát a hideg görög elme elfogadhatott talán, de a meleg zsidó szív — sohasem.

Ezzel szemben ha megvizsgáljuk a Biblia népének hatáskörében fennállott rabszolgaintézményt, látni fogjuk, mennyire föltette állott a héber gondolkodás a kor humanitásának és sok nemzet csak később századok után — több ázsiai és afrikai állam még ma sem — jutott el oda, ahonnan a zsidó etika szelleme elindult.

Nem beszélve a Biblia rendelkezéseiről a szolgák szabadon bocsátására és egyéb jogaira nézve, talán mondanunk sem kell, hogy a Talmud s az azutáni kódexirodalom még jobban kiszélesíti azokat a rendelkezéseket, amelyek az urra szolgálva szemben, kötelezőek. Erre nézve hadd álljon itt Maimonidesnek, a halhatatlan törvénykodifikátornak, Hilchot Avodim utolsó része:

„Szabad volna ugyan erős munkát végezteni a szolgálva a törvény szigorú végrehajtása értelmében, ámde a jámborság arra oktat minket, hogy az ember legyen

könyörületes és keresse az igazságot. Éppen ezért ne nehezsítsük jármát a szolgának és ne nyomorgassuk őt. Adjunk neki minden ételből és italból. A régi bölcsök is így jártak el, sőt előbb adták meg a szolgák és állatok ételét s csak utána ülték őket az asztalhoz. Nem szabad a szolgát inzultálni sem szóval sem tettel. Ne dorgáljuk meg keményen, hanem beszéljünk vele mindig kiméletesen és hallgassuk meg minden panaszát.“ Mindez csak kivonata annak, amit a nemes gondolkodású zsidó bölcselő a szolgákról szóló törvényeiben elmond s már a Talmudban is szétszórtan megtalálható.

„Kegyetlenség meg keménység nem tartoznak Izrael tulajdonságai közé, mindez a pogányok és istentelenek természete — írja ugyanott Maimonidesz. — Izrael fiaiban azonban, akiket Isten a Tórával ajándékozott meg és a törvényt, meg jogot rendel számukra — könyörületes szívűek

minden ember iránt. Ugyanaz a tulajdonsága Istenünknek is, akihez erkölcsileg hasonlónak lenni törekedni kell. — Így gondolkodott sok száz esztendővel ezelőtt, a talmudi törvényeket csodás rendszerbe öntő „Aquila synagogae“-ja a zsidóságnak. Itt több esetet sorolhatnánk még fel, mint amennyire e helyen módunk van. De a hozott idézetekből is tisztán látható az, hogy mily szeretettel vette körül a zsidó törvény szelleme a rabszolgákat, és nyomorult emberpáriákat és minden intézkedése odairányult, hogy szerencsétlen sorsukat, testileg meg lelkileg egyaránt elviselhetővé tegye. A rabszolga-rendszer intézménye ma már — legalább is Európában — nem létezik, ámde a 20. század kulturált és civilizált társadalmának bizony nagyon kicsiny rétege jutott el cselekedeteiben, de még őszinte gondolkodásában is — a 12. századbeli Maimonidesz etikájának magaslatára.

ZSIDÓ ASSZONYOK

Irta: A. KOGANOVSZKI

Az öreg zsidó házakból kifelé szállingóznak a lányok. Elmennek messzire, a szélrózsa minden irányába, csak hogy minél távolabb legyenek az otthonától. Parkokban és ligetekben csatangolnak, betérnek a kávéházakba és a mozikkba és a színházakba s bejárják a divatos fürdőhelyeket.

A lányok flörtölnek, új, a nagyvilágból azon frissiben hozott, modern dalokat énekelnek, elfintorítják a piros, szivalakura festett ajkacskákat, kimeresztik a szemecskéket és hátraszegezik a fejcskéket. De az anyák, ezek a drága zsidó mamák már nem mennek velük a nagyvilágba. Ők csak ülnek otthon, a szobákban, vagy a fűrdőszáll erkélyén, ahová a lányok kedvéért mentek, s fáradtan, fájdalmas és megtört fényű szemmel kísérik a lányok lépéseit, a tangók és foksztróttok könnyed tánclepeseit.

Zsidó asszonyok, anyák, akik már elfelejtették a maguk fiatalágát, hunyorgatnak szemekkel és reszketnek; félnek az új időktől, a „mai világ“tól, attól a világtól, amelyikben gyanus völegények lebegnek és éhes fenevadak módjára az összekuporgatót és féltve őrzött hozományok között ólálkodnak.

Az elnyűtt és kikopott mamák nehéz, duzzadt lábai már nem bírnak versenyt tartani a lányok tánclepeiseivel, nem tudják elismételni azokat az új szavakat, amiket a lányok hoznak sétatájról; minden pár selyemharisnya, amely első váltás után úgy néz ki, mint a hódítás háborúján elhasznált puskagolyó, mázsás sulyokat rak az anyai szivekre s nyögnek és zihajtoznak és keseregnek az asszonyi sorsban...

Vannak leány-évek, amelyek, hamar mulnak. Olyan esztendő ez, amikor nap-nap után a halálos elhagyatottság érzése veszi birtokba a testet. Valami furcsa üresség és tisztaság ül ki az arcokon. Az anya szeme egyre tüzezebb, egyre ijedtobb lesz. Kezdenek úgy járni a lány körül, mintha beteg körül forgolódna s egy szép napon ottmaradnak ülve mindketten, az anya meg — a lánya. A világ, ez a rohanó, táncoló, száguldó világ elfutott mindkettőjüktől. Rövidlátó rokonok már nem tudják megkülönböztetni, melyik az anya és melyik a — lánya. S akkor az anya, aki a saját éveit rég elfelejtette, elkezd beszélni a lánynak a maga sorsáról, szerencséről, megcsufolt álmairól. Az anya szavai szárazon, unottan hullanak, úgy tűnik, mintha durva kézzel vágjalna lánya szívében. A remény utolsó madarai megijednek a durva kéztől és hangos szárnycsapogások közepette röppennek szét...

A lányok estefelé szállingóznak kifelé a kapukon. Szikrázó szemekkel és pirosra lakkozott körmökkel vannak felvértezve. Az eleven és játszi könnyed tagok selyembe vannak bugyolálva, így mennek elébe a világnak.

A lányok csodálatos szerencsékbe vetett fantasztikus hittel mennek a világ elé. Rendületlenül hisznek azokban a szerencsékben, amelyek váratlanul jönnek. A lányok úgy uszálnak a világban, mint a könnyű falevelek a tajtékzó hullámok hátán s úgy kapaszkodnak a férfikarokba, mint az erőtlén hajók.

Könyveket olvasnak és kisérdnek onnan idegen örömeket és fájdalmakat; a könyvek hideg lapjain bóbogó idegen szívek helyett sírnak, ujjongnak és vágyakoznak. És a távoli hollywoodi varázsfény hatására képes fintorba rándul az arcuk a remegő mozivásznon előtt.

Az álombeli gazdaságtól megszédülve és elkáprázva, megfélekednek arról a nyomorról és szegénységről, amely körülveszi őket a szűk zsidó uccában. S nyújtják a kezüket a vakítófényű világ felé, amely elszalad előlük.

S amikor hazajönnek, látják, hogy semmijük sincs, csak nyomoruságos testük; s kába fejükre úgy hullanak a mamák kiméltelen intéséi, mint a kemény kavicsok.

Amikor a szűk kis sikátorokon keresztül hazamennek, otthonukban, úgy érzik magukat, mint a szegény statiszták az operában.

A mamák szemtelen tárgyilagossággal megkérdik, hogy vajjon annak a hercegnek, akivel a lány elszórakozott a csodálatos sétányon, van-e állása, vajjon megnyit keres-e vajjon bele fog-e egyezni pénz nélkül... A lányok soktucat szerelmes fiatalemberről tudnak, szebbekről és gazdagabbakról, okosabbakról és szerelmesebbekről...

A mamák azonban csak egyről tudnak... Egyről... Arról az egyről, aki bele fog egyezni... Aki máris akar... Rögton... Azon na... Mert nincs idő...

A mamák csak arról az egyről tudnak, aki hivatva van arra, hogy elállítsa ezt az esztelen hajszát, a szerencsétlen és reménytelen napok szörnyű rohanását, aki új fordulatot ad ennek az élettáncnak, mielőtt még felösmernék az anyában — a lányát...

Ruhák, ruhák és színek; nap, mint nap tarka raj száll fel a szürke zsidó uccából. Utolsó erővel, a jövedy és a bátorság utolsó maradékával menetelnek az életbe, — a nagy és gazdag és játszadó világba.

Az anyák szent remegéssel néznek utánuk, mert ide, hozzájuk már nem jut el semmi. Már beleegyeznek csendes, zajtalan lakodalomba is, zene és nászajándék nélkül, s anélkül, hogy legyen gummirádlis meg lakodalmi tréfacsinaló, aki okos szavakat mond és „erkölcsös“ dalokat énekel...

A zsidó anyák tudják, mennyire idegen és milyen gonosz a világ odakünn. Zsidó anyák generációkon keresztül átadták egymásnak, átadták lányainak a féltelmetes intéseket és figyelmeztetéseket. S amikor a lányok fáradtan és összetörve, csalódottan és megrokknva újra hazajönnek, az öreg zsidó anyák odamennek ágyaikhoz és háromszor kiköpnek és ráolvasnak és zsidó szavakat mormolnak, olyan szavakat, amelyek a ködös multban fogantak és amelyek a mai napig sem vesztették el értelmüket.

Zsidó lányok, sminkeltek és manikűrözöttek, kacérok s üdök, az argentinai tangók ritmusában táncolók és a világ valamennyi nyelvét beszélők — öreg zsidó anyátok szeretete és ráolvasása óvja meg minden lépésüket, bárholnan jöszötek és bárhová mentek...

MANASE BEN IZRAEL

Irtá: FRITZ BAMBERGER

Rembrandt rajzolta meg a harminckét éves Manase Ben Izrael képét, korának embereihez hasonló ruházatban, pillantással és tartással. Akárcsak Jon Asselin, a festő, Cornelius Claes Anso a prédikátor, Clement de Jonge, a kiadó, Efraim Bonus, a zsidó orvos: ő is nagy kalapot visel, fehér gallért és talárszerű kabátot. A foglalkozás, hajlam és származás nem látszik meg rajtuk. Ugy néznek ki, mintha hadfiak volnának. És ha követjük sorsukat, nem érjük be azzal, hogy foglalkozásuk szerint skatulyázzuk őket, amely legtöbb esetben csakugyan polgári foglalkozás volt, úgy a kimért polgáriasság és a szigorú rend mögött fantasztikus pályafutásokat találunk, nyugtalan, vadul verő szíveket, vakmerőséget, amely a törvény határáig terjed — és mindig harcot. A nagykereskedők stratégiái is voltak egyuttal egy kezdődő világgazdaság harcmezéjén, amelynek Amszterdam volt a fővárosa. Amit kabinetjeikben megbeszéltek, hatáskörükön kívülre átnyúló, flottákat mozgat meg és valószínűtlenül távoli országok egzotikus népei számára elnyomatást vagy civilizációt jelent. A teológusok, mind hitvitázók, fanatikusan bekelődnek igazságukba és tántoríthatatlan akarattal vivják a hit harcát. Minden közelfekvő dolog, önmagában véve világos és egyértelműen végtelen távolságba nyúlik el; a józan következtetés a világ nagyvonalú koncepciójából fakadó igény lép fel; egy egyszerű tétel olykor a bensőséges hit magaslatait hozza vezet.

Mindezzel körülbelül leirtuk a kort, a barokk korát, amelyben Manase Ben Izrael élt. Ugyanakkor érthetővé tettük a tragikus jellemvonásokat is, amelyeket e korszak minden megnyilatkozásában magán visel. Formája végtelen forma: kalandozás a határtalanban, a forma feloldódása ez, — de mégis mindig forma szeretne maradni, kezdet, amely önmagában van elítelve arra, hogy ne találgon befejezésre. A kor minden megnyilatkozása cselekvés, gondolkodása mindig ugrásra készen áll, hogy mozgássá erősödjön. E korszak matematikája, filozófiája és teológiája nem éri be azzal, hogy a gondolkodás világában maradjon, meg is akarja változtatni azt az utat, amely őket a végtelenbe vezet: matematikusok, filozófusok és teológusok államférfiakká lesznek és az államférfiak, akik hivatásuknál fogva nem tudósok, a tudomány és teológia formuláival operálnak. Ahol előtérbe nyomul az ellentét e formulák és az emberek és államok elevensége között, ismét bepillantást enged vetni a barokk kor tragikus hátterébe.

Ebben az időben, mint csakugyan ez időhöz mért személyiség élt Manase Ben Izrael amszterdami rabbi, vagy ahogyan ő nevezte előszeretettel magát, „teológus-filozófus és a fizika doktora”. Apja még marannus volt Portugáliában, egyike azoknak, akik minden üldöztetés és veszély ellenére is zsidók maradtak. Az inkvizíció eretnek-bírósa hozzá is megtalálta az utat, de sikerült a kintpan elől Hollandiába menekülnie. Ott született Manase 1604-ben. Tizenöt éves korában már ismert prédikátor volt, mint tizennyolc éves ifjú belépett az amszterdami rabbinátsági kollégiumba. Nevének csakhamar európai híre lett. Élénk kapcsolatokat tartott fenn korának nagy tudósaival. Tíz nyelvet ismert és a népek irodalmában páratlanul otthonos volt. Manase nem eredeti koponya; számos filozófiai műve nem tartalmaz új alapismereteket. De: „ezen író neve elegendő a mű ajánlásához, annyira kiválik ez az ember a tudományos világban”. Az öreg életrajzíró, aki annyira megbecsülte, megerősíti a véleményét, amely Manaséval kapcsolatosan a kortársi irodalomból és különösen a memoár- és utazás-irodalomból fenmaradt. Az írók, akik őt idézik, az előkelő utasok, akik felkeresik és a tudós udvari világ, amely a vele való levelezést keresi, valamennyien csodálják azt az átfogó szellemet és azt a hatalmas tudást, amely könnyedén fakad megannyi klasszikus forrásból. Különösen vonzza őket az a nyílt szellem, amely tudását valamennyiük felé bőkezűen szórja, a vallás határait nem ügyel és ismer olyan dolgokat, amelyek annyira az idő szívének fekszenek; ismeri a bibliát és a kabalát. Manasának korára gyakorolt hatása és maga a kor is érthetően volnának, ha figyelmen kívül hagynok a szerepet, amelyet a zsidó írás és különösen a biblia és kabala az idő szellemi rendszerében játszanak.

A tizenhetedik század első fele különösen Hollandiában a filológia virágkora volt. Szigorú tudományossággal kutatják a szót és a nyelvet. De az idő vállalkozó és mohó szelvénye nem éri be ezzel. A szó nemcsak burok és forma, hanem erő is, amely a benne foglalt értelmet erősen hatásra törőn veti ki magából. A szó, helyesen kezelve és megfélelő más szóval összepárosítva: élő, aktuális értelmet nyer és erőt is ahhoz, hogy ezt az értelmet megvalósítsa. Szó és nyelv a világ titkát leplezik le és nyitják meg annak, aki megéjük lát. Szó és nyelv: megnyilatkozások.

Annak, aki megfelelően fogja meg őket, megmagyarázzák a világot és annak vajadását.

A kabala a kulcs, amely a régi bibliai szöveghez vezet, amely titkokat nyit fel és kiszolgáltatja a helyes utmutatásokat élet és világ irányításához. Ilyen utmutatásokról, történelmi idők értelmezéséről, történelmi események bejövendöléséről, a Messiás eljövételéről, vagy visszatéréséről levelezik Manase hollandiai, franciaországi, németországi barátjaival és tisztelivel. Józan filológia és tul-feszített rajongás, a politikai helyzet hívósen realiztikus megítélése és a messiási jövő államról való irreális álmódások keverődnek egymással. Manase egyik ilyen spanyol nyelven írt korai könyvének címe: „Conciliador”, kiengesztelő, közvetítő, míg egy későbbi könyvéé: „Esperanca de Israel”, Izrael reménye. A címek megismertetnek a törekvésekkel, amelyek Manaset egész életét átvezették. Mindig a nagy harmonia foglalkoztatta, a nagy és kicsi világ, az óskor és a jövő ideje, a bibliai szövezei és a világ nagyjainak belátása közötti zavartalan párhuzam. Ahol mindez még nincs meg, ott áll a remény a nagy időben, amely mindent kiegyenlít és dicsőségessé tesz.

Manase nem elégedett meg azzal, hogy ezeket a gondolatokat és reményeket csak irodalmilag képviselje. Megvalósításukhoz is hozzá akart járulni. A reményből valószágot akart kicsiholni, gondolatokból életet alakítani. Kereste a helyzeteket, amelyeknek meggyőződése szerint, teljesüléseket kellett szülniük és ahol ez nem volt adva, ott megteremtette, vagy éppen kikényszerítette.

1644-ben üzleti ügyekben egy Áron Lévi, spanyol nevén Antonio de Montezinos nevű ember jött Amszterdamba és szenzációs hírt hozott. Nem többről és nem kevesebbről szólt az elbeszélés, minthogy délamerikai utazásai során zsidókat talált, akik jóval a felfedezés előtt kerültek oda, mint az elpusztultnak vélt tiz törzs maradványai. Egy felindulás be-szélte róla neki, de kutatásait félbe kellett szakítania, mert őt, Montezinosot, üldözte az inkvizíció. Később azután ismét kutatni kezdett és indiánokhoz került, akik az ő Söma Jisrael kiáltására elmondták, hogy Rubén törzshez tartoznak és mint az igazi indiánok jöttek régebben az országba. Ez a hír villám-

csapásként hatott Manasere és felgyújtotta mindazon energiákat, amelyekre ez az ember csak képes volt. Mindaz, amit irt szenvedélyesen vitatott, mindaz, ami régi meggyőződése és reménye volt, a legszebb meg-erősítést nyerték itt. Bibliai szó és régi magyarázat aktuális értelmet nyertek. Mózes ötödik könyvének meghirdetése: „Ez az örökkévaló szét fog szórni téged az összes népek közé, a föld egyik sarkától a másikig” — most megmagyarázható volt. Délamerikába, a világ egyik sarkába szarta Izraelt az Isten — és én megérttem, hogy a világ másik sarka alatt ez a sziget: Anglia („a sarkok: „angulus” országa értendő — irta Manase később az angol előkelőségeknek. Továbbá meghirdetett, hogy ha a zsidó nép szétszórása kiteljesült, úgy megérett az idő és eljön a Messiás. „Es én tudtam, hogy Isten, aki gyakran természetesen eszközőkkel hat, engem jelölt meg és választott ki arra, hogy ezt a művet beteljesítem”. 1645-től egészen haláláig, 1657-ig e megváltó gondolatlak szentelte munkáját. 1290-ben ülték ki a zsidókat Angliából. Most tehát vissza kellett vinni őket a lakott világ legszebb északi részén fekvő szigetre és ezzel megteremteni az előfeltételeit annak, hogy a zsidók a világ minden országából Cionba visszavezethetők legyenek. Teológiai feifogás próbált itt politikai valószággá érni. Saját-ágos ellentmondás képezte már alapját ennek a fantasztikus fáradozásnak. Több, mint tíz éven keresztül fáradozott Manase minden ellenállással szemben azon, hogy kiharcolja a zsidók visszafogadását Angliába és szilárdan és bizóan tudta, hogy ez a visszafogadás csak határköve egy műnek, amelynek előfeltételei maradtaklanul megvannak. Hosszu éveken át érvel Manase Ben Izrael, hogy meggyőzze az angolokat, milyen gyakorlati hasznót nyújt számukra a zsidók ismételt befogadása és nem mulasztja el hangsúlyozni, hogy csak azért kérem ismét és ismét, mert akkor a Messiás a szétszórás minden országából és Angliából is ki fogja vezetni a zsidókat. Az Isten ügye iránti szenvedélyes buzgalom gyakorlati szükségességek, gazdasági viszonyok és politikai lehetőségek pontos ismerete, naivitás és ügyes diplomáciai érzék jelentkeznek egymás mellett az írásokban, amelyek Manase Ben Izrael a világba kibocsát. 1649-ben „Izrael reménye” cím alatt latin nyelvű megfogalmazott írást küld egy befolyásos angolnak és utlevelet szerez vele, amely személyes tárgyalásokra Angliába vezet az Anglia és Hollandia közötti háboruban

Vöchol Mááminim

Hisszük, hogy Te vagy csak igaz, ó Istenem,
Előttem nincs titok és nincsen rejtelem.

Hisszük: Te vizsgálod a szívet s veszt
S Te hártod el tőlünk veszélyek kezét.

Hisszük: Te vagy az egyedül megváltó,
A halandók lelkebe mélyen belelátó.

Hisszük: Te vagy csak igazságos bíró
A „Leszlek, ki leszlek”-ben sorsainkat író.

Hisszük, hogy Te vagy ki örökkön fennmaradsz,
Míg mi véges létünk mindössze egy arasz.

Hisszük: Te vagy csak s kívülled semmi nincs,
A rád gondolás is számunkra drága kincs.

Hisszük rendületlen az ősi, szent frigyed:
Hogy Te mérsz halált ránk s Te adsz életet.

Örvénylő vizeken vagy biztos hajó,
Főhoz is, rosszhoz is igaz és tiszta jó.

Hisszük: a Semmiből Te gyúrtál életet
Flettel töltvén el az anyaméheket.

Hisszük, hogy a Titkok ősi kűtfője vagy
Egyedül érted, mit nem ért emberagy.

Hisszük, hogy király vagy, vagy, örök vezér
S szereteted mindig mindennel felér.

Hisszük, hogy megtartod számunkra kegyed
S elmző vagy, ha vétünk ellened.

Hisszük, hogy megbocsájtás csak Tőled ered
S jámborokon lebeg vigyázó szemed.

Hisszük: ha Hozzád száll a fohász szava:
Kitáru a megértés kapuja.

Hisszük: igazságos vagy és egyenes,
Hosszantűrő, elmző és kegyes.

Hisszük, hogy haragod elillan hamar,
Mert az is csupán igrálmát takar.

Hisszük, hogy jó vagy s könnyen békülő,
Kicsinyhez, nagyhoz egyként jó szülő.

Hisszük, hogy Te vagy az igazságos bíró,
A jámborhoz jámbor s a gonoszot eltíró.

LÖWENKOPF, KALMAN

Vigyázzon, ne tévedjen

Szörmszükségletét a legelőnyösebben és a legszebb kivitelben

WEISZ T.

szörmszalonzában szerezheti be.
CLUJ, C. REG. FERDINAND 11. ET. I.

Gólya-palota

szület áll be. 1652-ben az „Izrael reménye” angol nyelvű megjelenik Londonban. A következő évben Manase ismét elkezdte fáradozásait, de csak 1654-ben, a békekötés évében látszik a terv teljesüléséhez közeledni. Cromwell lord-protector lett és jószemmel nézi Manase tevéit, amelyekre már azelőtt is felfigyelt. De egyre újabb nehézségeket és huzavonák bukkannak fel. Végül 1655. őszén Manase elutazik Londonba. A lord-protector kihallgatáson fogadja az amszterdami rabbit. Manase memorandumot nyújt át neki.

Az érvek, amelyeket használ, nem idegenek a biblia-hívó Cromwell számára. De Manase reménye, hogy a legrövidebb időn belül kimondják a zsidók beengedését, nem valószínű meg. Manase, aki úgy vélte, hogy a biblia segítségével felnyitja a puritán Anglia értelmét és szívet, csalódottan áll meg. Bár Cromwell hajlamos a dologra, de ellenállásra talál. A papi világ, éppen az, amelytől Manase remélt, hogy nem fog nehézségeket okozni neki, elutasítólóg áll a zsidó tervekkel szemben. Ez is a teológiára hivatkozik, de nem arra, amelyet Manase rajongó hitében egyetemesnek tart. Hollandiában, mielőtt a háború őt odarögzítette, tulságosan rábízta magát a keresztény misztikusok ígéreteire. Rembrandt Manasnak egy kabalisztikus írását részvételrel díszítette. Egy másik könyvéhez is művészi közreműködését adta Rembrandt.

Most azután elröppent az emelkedett hangulat, amelybe ezek a tények ringatták, elröppent a felújongó érzés, hogy nagy isteni küldetésben közeledik a célhoz és mindenki hozzájárulását a magáénak tudja. Lépésről-lépésre kell Londonban harcolni egyre újabb ellenállásokkal szemben. A teológusok ellen argumentumokat kell találni, de a kereskedőkkel szemben is, akik nem akarják tűrni a zsidók bevándorlását. Kimutatja nekik, milyen előnyök származnak abból, ha az amszterdami nagykereskedelem egy része fiókokat állít fel Londonban. Ilyen érveléssel azonban új bizonyalmakba kerül, mert most az amszterdamiak kezdenek aggodni. Kereskedelmi érdekek és monopóliumok kerülnek veszélybe. A zsidók is nem minden fenntartás nélkül követik Manaset, messzemenő javaslataiban. Manase utolsó szava távol van attól a mindent elgázoló elántól, amellyel akciójába fogott. 1656-ban megírja a „Zsidók megmentése”-t, összefogó védelmi íratát a londoni támadások ellen. Marcus Herz fordította le 130 évvel később németre és Mózes Mendelssohn előszá- vával adta ki. Manase, a harcos, elfáradt, aki elő akarta segíteni az itéletű eljövését, alázatosan várakozásba mélyedt. „Es a nagyom érdemes angol nemzetet egészen alázatosan kérem, hogy érveimet objektíven olvassák át, és teljesen kegyelbe és kegyelmébe ajánlom magamat, kérem az istent, adja meg nekik, hogy hozzák közelebb a Zefania által megígért időt, hogy mi őt valamennyien egyértelműen és egy szívvvel imádjuk, valamennyien legyünk egyek az ő szolgálatában, hogy amiként az ő neve egy, úgy a tőle való félelem is egy legyen és hogy megláthassuk az örökké dicsőretest jóságát és Cion vigaszait, Amen! Amen!”

A széleskörű letelepedési engedély, amely után Manase vágyakozott, nem adatott meg neki. Egyéni engedélyeket adtak zsidók letelepedésére, sőt Manase Cromwelltől évi járadékot élvezett. A kezdet megtörtént, utat törtek a zsidók későbbi települési számára. De Manase nagy eszméje meghiusult. A messiást nem hozhatta el. Egy megtört ember indult vissza Hollandiába. Nem is jutott el többé Amszterdamig. Utközben, Middelburgban 1657 tavaszán megállt a szíve, amely oly magasan vert. A latin szó, amelyet egy öreg grafikus a képre rajzolt, igaznak bizonyult számára: Peregrinando quaerimus. Az idegenben vándorolva kutatunk. Jelszava volt az az ő életének és tragikus értelemben teljesedett halálában is.

CHES

Minden zsidó embernek évi kiűzésben magabiztosan magától elváltatnia maga előtt a mulatnihaszon belőlük a egyes embernek, de szűk az összességnek is. Mit a tegnap lezárult 5697-es ságokat kell levonnia b 5698-as évre?

A lefolyt évben Lengország után, zsidó lakóvatalosan az evakuálás pontjára helyezkedett, hogy mielőbb évenként a manának megfelelő ifjúsá el végleg az országot. követelés hangzik fel az oldali körök részéről. Rromország hivatalosnak, az államhatármánynek ez az állás folyamán oly hangos hogy a hivatalos zsidó nek bevallani az antiszmalomharcnak, az edd soknak hatástalan volt.

A zsidó nép történet tanítanak minket, hogy kor valahol katasztróforodás és rezignáció be vezető utat keresni. A nyujtanak nekünk sok hanem könyörtelenül, „akik a hatalom, azé maszkodva, az utat: gben arról, hogy gye-mennők. A három or és szaporodási statisztika ez azt jelenti, hogy évenként kb. 50–60.000 részére kell bevándorl kodnunk.

Ilyen terület, ahol t évről évre való ekkor a létfenntartási lehető társadalmi, gazdasági, zatorikus előfeltételeink, ma a földnek o létezik számunkra: P mutatta az utóbbi 20 más számbajelölhető rendszeres nagyobb be dül Palesztina volt h idő alatt 400.000 zsidó tőseget nyujtani.

Egétően aktuális az egyen áll most a Palesz 1897 augusztusában, reaszuson öltött form lara, hogy a zsidókérd zsidó állam ujjaérem Es alfő 40 év után, 20-ik cionista kongres angol birodalomnak a Népszövetség határoz tesülsését Palesztinába égetővé vált részének oldási utját.

A két meglátás, a angol javaslat, sajnos, cionizmus, a zsidó néz Palesztina alatt az or és zsidó nemzeti otth előstádiumát értette jelentés, melyet az art tett, leszögezi, hogy a Balfour-deklaráció ak Az angol javaslat pe ugyan a zsidó állam lészitina egyrészbén.

Mi az oka annak, h lat nem egész Pales ként a 20 év előtti? feleletet ad erre a ké Husz év előtt adva a lehetőség, hogy a lesztina történeti nag tere vándoroljon, az felkínált földkomplex tékben megvegye, faid denit építsen. Az ors nyitva voltak, certifik Annyi zsidó jöhett a ezére a bejövő zsidó zeti tölke (Alapok) ggek: koloniák, gyára remtésével existenciál zsidó tőkék csak jelen mert gazdák Kele strucce-mentálisukal ből olvasni, amelyek gekből már akkor f nemzeti Alapokhoz (ren Hayessod) is csak nek járult hozzá mé bünbánóan a mellünk

CHESBON-HANEFES

Számvetés

Irtá: Dr. JORDÁN VIKTOR

Minden zsidó embernek kötelessége az új év küszöbén magabiztosan és végig vonulatnia maga előtt a múltat eseményeit, hogy körülhasonnalozza a jövőre. Nemcsak az egyes embernek, de szükséges ezt megtennie az egész zsidó népnek is. Mit mond a zsidó népnek a tegnap lezárult 5697-es év és milyen tanulságokat kell levonnia belőle a ma megindult 5698-as évről?

A lefolyt évben Lengyelország is, Németország után, zsidó lakosságával szemben hivatalosan az evakuálás igazságtalan álláspontjára helyezkedett, vagyis azt akarja, hogy mielőbb évente a zsidó születések számának megfelelő ifjúsági kontingens hagyja el végleg az országot. Hasonló megdöbbentő követelés hangzik fel az utóbbi időben a jobboldali körök részéről Romániában is. E három ország hivatalos és félhivatalos köröknek, az államhatalmat gyakorló közvéleménynek az az álláspontja az elmúlt év folyamán oly hangosan jutott kifejezésre, hogy a hivatalos zsidó vezetők is kénytelenek bevallani az antiszemitizmus elleni szemérmelharckor, az eddigi védekezési módszereknek hatástalan voltát.

A zsidó nép történetének évezredei arra tanítanak minket, hogy mindannyiszor, amikor valahol katasztrófa zúdult ránk, sópánkodás és rezignáció helyett igyekeztünk ki-vezető utat keresni. A keresésre most nem nyujtanak nekünk sok időt és lehetőséget, hanem könyörtelenül előírják részünkre, „aké a hatalom, azé az ország” elvére támaszkodva, az utat: gondoskodjunk idejében arról, hogy gyermekeinknek legyen hová menniük. A három ország zsidó lakosságát és szaporodási statisztikáját szem előtt tartva ez azt jelenti, hogy a következő 20 évben éventenként kb. 50-60.000 főnyi zsidó ifjúság részére kell bevándorlási területről gondoskodnunk.

Ilyen terület, ahol természetesen egy évről évre való ekkora bevándorlás részére a létfontosságú lehetőségek legszükségesebb társadalmi, gazdasági, klimatikus és civilizatorikus előfeltételeinek is adva kell lenniük, ma a földnek csak egyetlen pontján létezik számunkra: Palesztinában. Ezt megmutatta az utóbbi 20 év, mely alatt minden más számbajelölhető ország elzárta kapuit rendszeres nagyobb bevándorlás elől. Egyedül Palesztina volt hajlandó és képes ezen idő alatt 400.000 zsidóknak letelepedési lehetőséget nyújtani.

Egészen aktuális azért a kérdés, hogy hogyan áll most a Palesztina-ügy?

1897 augusztusában, az első cionista kongresszuson öltött formát Herzl prófétái jóslata, hogy a zsidókérdést csak a palesztinai zsidó állam ujjaereménye tudja megoldani. És alig 40 év után, 1937 augusztusában, a 20-ik cionista kongresszus előtt feleltek az angol birtokadományok az a javaslat, hogy a Népszövetség határozza el a zsidó állam létesítését Palesztinában, mint a zsidókérdés egyetlen valószínű megoldási járható megoldási útját.

A két meglátás, a cionista program és az angol javaslat, sajnos, nem fedik egymást. A cionizmus, a zsidó nép mindig és mindenkor Palesztina alatt az ország történeti határait és zsidó nemzeti otthon alatt a zsidó állam előlételemét értette — aminthogy a Peel jelentés, melyet az angol kormány magáévá tett, leszögezi, hogy a 20 év előtt deklarált Balfour-deklaráció alatt ugyanazt értették. Az angol javaslat pedig most proponálja ugyan a zsidó állam létesítését, de csak Palesztina egy részében.

Mi az oka annak, hogy ez az angol javaslat nem egész Palesztinát proponálja, miként a 20 év előtti? A Peel-jelentés világos feleletet ad erre a kérdésre.

Husz év előtt adva volt a zsidó nép számára a lehetőség, hogy a következő években Palesztina történeti nagyságának egész területére vándoroljon, az eladásra normális áron felkínált földkomplexumokat kórtalan mértékben megvegye, falvakat és városokat mindenütt építsen. Az ország kapui közel 10 évig nyitva voltak, certifikát nem létezett még. Annyi zsidó jöhetett az országba, amennyi részére a bejövő zsidó tőke — magán és nemzeti tőke (Alapok) — letelepülési lehetőségek: kolóniák, gyárak, ültetvények, stb. természetesen existenciális bázist nyújtott. De a zsidó tőkék csak jelentéktelen számban jöttek, mert gazdáik Kelet- és Közép-Európában strucc-mentalitásukkal nem akartak a jelekből olvasni, amelyek a felettük sötétlő felegetekből már akkor feljűk cikáztak; és a nemzeti Alapokhoz (Keren Kayemeth és Keren Hayessod) is csak kis hányada a tőkéseknél járult hozzá méltó mértékben. Verjük bünbánóan a mellünket és valljuk be, hogy a

Peel jelentésnek ebben igaza van; ha az első 10 évben kellő tőke és így nagyszámú ember jött volna be az országba, ma mindenütt volna falvaink és városaink és így Palesztina egész területére javasolhatnánk most az angol kormány a zsidó állam proklamálását!

Közben azonban megváltoztak a viszonyok. Palesztina körül önálló arab államok keletkeztek, a palesztinai arabok számban és vagyoni megteremtés, nemzeti aspirációik felébredtek, a palesztinai adminisztráció hidegen nézte a mi erőfeszítéseinket, az arabok lecsillapítására bevezette a certifikát rendszert. Az utóbbi 5 évben aztán, amikor bekövetkezett a katasztrófa Kelet- és Közép-Európa zsidóira, már ömlött a zsidó tőke az országba, nőtt a bevándorlás, de már késő volt. A világpolitikai helyzet is megváltozott. Békés uton most már nem lehet sem a mandátum fentartása mellett a nagy certifikát bevándorlást folytatni, sem pedig a mandátum megszüntetésével egész Palesztinát zsidó állammá deklarálni. És melyik felelősségteljes zsidó vezető lenne lelkére propanálni a zsidóság részére a fegyveres fellépést, amikor joggal hirdettük mindig és mindenkor békés szándékainkat másokkal szemben?

Ez a mai helyzet. Ezért javasolja a Peel jelentés, az angol kormány a zsidó állam létesítését most csak azon határokon közt, ahol a lefolyt 20 évben gyökeret vertünk és ezek az okok és megfontolások kényszerítették ki a 20-ik cionista kongresszus azon elhatározását, hogy a zsidó állam létesítésére és minél szélesebb határainak kiharcolására tár-

gyalásokba bocsátkozhatik vezetőségünk Angliával. A határok olyanok lesznek, hogy oda a következő 20 évben éventenként legalább 40-50.000 új letelepülő jöhet — persze csak akkor, ha a bevándorló magán és nemzeti tőke oly nagy lesz, hogy existenciális lehetőségeket nyújt ennyi embernek. Ha nyujtani fogja, akkor meg van olva a kelet- és közép-európai országok kivándorlásra kényszerült zsidó ifjúságának jövője. De ha mi gáluti zsidók a most következő pár évben ismét csak oly kis mértékben járunk hozzá a magán és nemzeti tőke beviteléhez, az Alapokhoz, mint a lefolyt években, akkor elfogjuk veszíteni megérdemelt ezt a talán utolsó sánszunkat is...

Egyikünk „sem próféta, sem prófétának a fia”. Nincs olyan bölc, aki csak hozzávetőlegesen is meg tudná mondani, hogy milyen lesz 20 év után a világ képe és benne a zsidó nép helyzete. Azt azonban tudjuk, hogy az előttünk álló 20 évben több mint egy millió főnyi zsidó ifjúságot kell átmentenünk az életnek, a jövőnek és úgy látszik, hogy erre a létesülő zsidó állam szűk határai közt is lehetőséget nyújt. Tegye meg a mi nemzedékünk kötelességét a mi ifjúságunkkal szemben. És ez az ifjúság majd 20 év múlva a zsidó államban, mint következő nemzedék, megteszi majd kötelességét az utána jövő ifjúsággal szemben, dolgozzon és áldozzon majd azok érdekében, miként mi most értük, tárgyítsa majd a határokat, segítse és erősítse a határokon túl, a szomszédos országokban letelepülőket. Ha a nemzedéket mindig ez a történeti meglátás és ez a kötelességérzet fogja áthatni, akkor a kis Erec Jiszráél meg fog nagyobbodni, mint ahogy a hagyomány szerint a jeruzsálemi szentély szűk területe is szükség szerint megnőtt és elég nagygyá lett az egész népek befogadására. Igaz, hogy csak annak a népek, amelyik nem spekulált és nem taktikázott, hanem rendületlenül hitt és akart, áldozott és épített!

„FELSZABADÍTÓK”

Irtá: Szabó Imre

Mellőzöttségében, egészségtelen rétegződésében, főleg hazátlanságában a zsidó nép hosszú évszázadok során várta a felszabadítót. Koronként felbukkant Palesztina földjén, vagy Arábiában, a törökök között, vagy Lengyelországban egy-egy férfi az ő hangzatos, de alig realizálható ígéreteivel, hogy felszabadítja a zsidó népet a gazdasági és lelki rabzsolgaságból.

A messiási hit és vágyódás erejével, próféták jóslásaival, rejtelmes tanokat hirdető könyvek teteivel taktikáztak. Ilyesmivel akartak országot hódítani. E csodávaros világában megtörténhetett, hogy a zsidók százai rohantak a zászló alá, amelyet egy százfűd szalmán kereskedő fejedelmi tartású rajongó fia, Sabbatáj Cvi bontott ki a spanyol kiűzetést követő néhány generáció után.

A spanyol zsidó tudatában a Messiás erőteljes, bölc, szép és pompázó: királyi. A nép hitt bennük és fölük várt javulást bájjaiban. Végleges felszabadulást azonban a „Dávid király ágyékából származott felkent” föllépésétől remélték.

Illusztrálja ezt a Sabbatáj életéről szóló népkönyvek néhány adata.

Hívei reggeli imájukba beleszózták az áldást: „Áldással urunk, áldással királyunk, áldással segítünk, Messiás aki vagy, Jákob istenének felkentje, magasztosodjék fényed és terjedjen uralmad.”

Királyi gyűrűt viselt Sabbatáj. Kövébe ki volt vájva a hétfői sárkány, annak jeléül, hogy hódító utján eljut majd Afrikába, a rohanó mesebeli Szambation folyam partjára, itt feleségül veszi Mózes mesterünk tizenhárom éves leányát, Rebekát, aki fölött megállott az idő, hogy fiatalon férjhez mehessen Sabbatájhoz. A Messiás át megy a folyón, találkozik a tiz törzs fiaival. Ezek olyan bátrak és erősek, hogy az oroszánt is megülik. Ő pedig legyőzi a hétfű, csavaros sárkányt (nachas akalaton). Különbeket cselekszik, mint maga Mózes. Izmirben egy csecsemő, amikor meglátta, otthagya anyja emlőt és elkezdett beszélni: Sabbatáj a mi királyunk — mondotta — megváltónk, felszabadítónk. Aztán megint visszatapadt anyja keblére.

Különb Mózesnél. Először nem szabad ellene semmit sem mondani. Mózes csak Micrájim királyá előtt művelt csodákat, de ő a világ minden hatalmára előtt fog tenni. Meg fogja mutatni a széjjelzört zsidó népnek a csodát és a várható megváltást. A kalandos úton Lengyelországból hozzáférkezett felesége, Sára úgy viselkedett, mint egy lengyel uralkodó asszonya. Leborult férje előtt, királyi urának szöliotta. Sabbatáj pedig kincseket érő ék-

* Szabó Imre legközelebb megjelenő könyvéből.

A legmodernebb

Szörme-ujdonságokat

exkluzív fazonokban, szezon előtti olcsó áron vásárolhat most a

Weisz Ernő

szücs

uj helyiségében Calea Reg. Ferdinand 12. (Farkas Ignác cipőüzlet mellett.)

méltóságosan ment, mintha az egék kapujába igyekezne. Bal Sem megkérdezte háziurától, ki ez az ember. Harisnyakötő — mondotta ez — aki télen és nyáron kötelező időben templomba megy és akkor is imádkozik, ha nincs ott a nyilvános imához szükséges tiz ember.

Bal Sem utána küldött, de a házigazdája lebeszélte:

— A boldogság ember nem fogja útját megszakítani, ha maga a császár is hívja.

Bal Sem erre visszazöliotta küldöncét és csak később, ima után küldött utána azzal, hogy az ember hozzon négy pár harisnyát. Nemsokára ott állott előtte ez ember. Megmutatta becsületesen kidolgozott, jó anyagból készült munkáját.

— Mit kérsz egy párért?

— Mástfél forintot.

— De megelégedsz egy forinttal is?

— Ha megelégednék, akkor ezt az árat mondtam volna.

Bal Sem kifizette a kívánt összeget és tovább kérdezősködött.

— Mivel foglalkozol?

— Addig dolgozom, amíg negyven, vagy ötven pár harisnyám van együtt. Akkor belehajtom őket egy forró vízzel telt üstbe, majd kiviszem és addig prézelem, amíg készek.

— Hogyan árusítod őket?

— Nem hagyom el házamat és műhelyemet, hanem a kereskedők eljönnek hozzám és megveszik. Ők hozzák a jó gyapjut is, amit számomra vásároltak rendes, tisztességes áron.

Csak az ön tisztelőtáre, rebbe, jöttem ki a házból.

— Ha reggelenként felkelsz, mit csinálsz, mielőtt imádkoznál?

— Mi mást csinálhatnék, mint harisnyaköt.

— Hogy állsz szoltárok dolgában?

— Azokat a szoltárokat, amiket betéve tudok, munkaközben mondom el.

Amikor a harisnyakötő eltávozott, Bal Sem így szólt az emberekhez:

— Láttátok? Hallottátok a beszédét? Nos, ha láttátok, tudjátok meg, hogy alapköve ő a szentélynek, amelyet fel fogunk állítani, ha majd elérkezett a megváltás napja.

Egyszerűség vonult végig Bal Sem tanítványainak mondásain és élményein is. Egyszerűség és jószívűség, vidámság és igénytelenség. Mindez a gálut fájdalmaik kompenzája: Az egyszerű ember a chaszidizmusban felmagasztosul.

Rabbi Jákob Jizchakhoz eljött néhány chaszid Lublinba. A kocsis, aki hozta őket, cécúlára írott kértést adott át a caddiknak. A lublini, amikor meglátta a kocsis írását, felkiáltott:

— Micsoda vakító fény árad ennek az embernek a nevéből!

A chaszidok csodálkoztak. Egyszerű tudatlan ember a kocsis, soha sem láttak valamit különös jót tőle.

— Hiába — mondotta a rabbi. — A lelke úgy ragyog felém, mint a legszebb napsütés.

A chaszidok eltávoztak, hogy megkeressék a kocsisat, aki azonban nem volt a szállásán. Uccáról-uccára mentek, hogy megkeressék. Az úton találkoztak egy vidám menettel, énekesekkel és zenészekkel, mögöttük tapsoló, ugráló emberek, középen a kocsis, aki vidámságában mindnyájukon túltett.

— Miért teszed ezt? — kérdezték tőle?

— Amikor a rebbehez mentetek, arra gondoltam — felelte — miért csak ti örülnétek, én is örülni akarok. Végigköszáltam a városban, amíg az egyik házból zenezőt hallottam. Beléptem. Itt tudtam meg, hogy két árva gyermek üli lakodalmát. Kis idő múlva nagy veszekedés támadt, mert a menyasszonynak annyi pénze sem volt, hogy taliszrt vehessen a vőlegénynek. Ott tartottak, hogy összetépjék a házassági szerződést. Szivem el kezdett dobogni, nagy forróság öntött el, nem tudtam elviselni a leány szegénységét és kivettem a pénztárcámat. Ami benne volt, abból pontosan felt egy talisztra. Ezért vagyok olyan vidám.

A chaszidok most már megértették, hogy a caddik miért látott akkora fényt kisugározni az egyszerű kocsis nevéből.

Ambrosius Alfinger

Részlet Alfred Döblin új regényéből: Die Fahrt ins Land ohne Tod (Quevedo, Amsterdam kiadása)

A disszidens Döblint az emigráció viharai hazasodorták a zsidóságba. Zsidó problémák kezdtek foglalkoztatni; kissé illetéktán módon javaslatokkal, tevékenyen ártotta magát a zsidó politika menetében. Aki tegnap a porosz művészeti akadémia felekezeti tagja volt, ma a zsidó újjászületés, a zsidó népi erők egybegyűjtésének híve. A publicisztika azonban mellékvágya csupán. Igazi eleme ma is a költészet, az élet összesszűfélése egy-egy színekben, mozgalmasságban tobzódo regényben. Most a konkvizitádorok világát támasztja fel, a fehér és a vörös ember véres találkozóját. A legújabb regényében az amerikai őserőd bujasága elevenedik meg és az a vad iram, amellyel az európai hódító megrohanta ezt a csodás álomországot. Indiánus könyvet írt. Persze nem Karl May-féle tákolmányt, amelynek vérekező, legénykedő, hazug romantikája, gyilkos levegőjében a „Führer” lelke kialakult. Ez a romantika, ez a csoda szép játék a szavakkal, ez a vérszáz: a helnei Bimivel rokon, — egy másik nagy zsidó életvégi álmával.

Ahol a hegylánc, amelyet az Amazon keresztül tör, elhagyja a nyugati tengerpartot és az utolsó hegyeket sorakoztatja fel Maracaibo lagúnia körül, fekszik Coro városa.

Ambrosius Alfingert, ezt a kipróbált harcost, a Weiser család szemelte ki és tette meg Maracaibo kormányzójának. Aranyat kellett szerezzen és szinesbőrűket kellett felhajtson, akiket aztán Coro piacán áruba bocsát.

Coroból kerekedett fel Ambrosius Alfinger. Kétszáz fehér volt vele, alabárdosok, muskétások, karabélyosok és lovak meg véredek. Ezek az emberek harca, kalandra éheztek, rabolni, gyilkolni akartak. A fehérek országában, Spanyolországban, Portugáliában, Itáliában és Németországban nem volt már mit remélniük. Nem voltak tulajdonképpen rossz emberek. Olyanok voltak, amineknek a sors formálta őket és nem lehettek mások.

Alfingert megérkezett Perija hegyláncához. Át kellett keljen rajta. A csapat az éhséggel küzdött.

Amikor lefelé haladtak, a nap szörnyen égte őket. Nem futotta a türelmükből, hogy tárgyalásokat kezdjenek a sötétbőrűekkel. Amikor végre rábukdantak az első falura, behatoltak a sátrakba, kiszorították a lakósságot. Amikor aztán jól bezabáltak, arany után kezdtek kutatni. Megkötötték a bennszülötteket és velük cipeltették a máhát. Tovább haladtak.

Ambrosius Alfinger szikár ember volt, tul az ötenen. Aranyat és rabszolgákat akart. De csak kopár hegyeket látott. Leszállt az Upar völgyébe. Követeket küldött a falvak sötétbőrű férfialhoz és asszonyaihoz. Azt üzenté, hogy cserizeteket akar kötni velük. Attól tartott, hogy különben kerekét oldanak előle. A mit sem sejtő törzsfők szívesen látták, a házaikba vezették, Alfinger a kíséretével együtt üldögte náluk. Közben a katonái másik részével kirabolta a falut. A kajáktól elhatolt a törzsfők sátraiba, a törzsfők felkerekedtek, hogy megnézzék, mi a baj. Akkor Alfinger összefogott a többiekkel és együttes erővel kaszabolták le a törzsfőnököket és a még életbenmaradtakat.

A bevonulás az Upar völgyébe könnyű volt, az elvonulás nehéz. A Siera de Tairona volt a legközelebbi célpont. A hegylánc bejáratánál csak úgy nyüzsgött a sok menekült. Egy megbújt íjász mérgezett nyíla eltalálta a szürke Alfingert, aki mindig mosolygott és mindig nyugodtan rendelkezett.

A mérgeknek 24 órára mérge a neve, mert 24 óra leforgása alatt öl. Alfinger leemeltette magát lováról. Minden embernek meg kell halnia. A tudás fájából etettek, ezért nehezedik rájuk az átok. A katonák azt várták, hogy Alfinger kinevezi utódját. De ő egy fa alá hagyta fektetni magát, árnyéktartót kellett felvonni a feje felé, aztán egy sötétbőrű, a tolmácsa, kiszívta a sebt a térd alatt. A vér folyt, a térd dagadt és kékszínűvé vált. A láb megnehezedett s három óra múlva beállított Alfinger hadnagya és kijelentette: Tábornok, ha nem nevezed ki az utódodat, összekapunk és még ezen az éjszakán lemészároljuk egymást. A kormányzó forró vizet követelt, flüveket dobáltatott bele és megivott egy nagy mennyiségű. Eltávolította az árnyékvetőt, kendővel fedte be a fejét és süttette magát a nappal. A csapat káplánja jelent meg nála, intette, rámutatott a dagadt lábára és Alfinger felvette a halotti szentséget. Még 12 órája volt hátra.

Három követet menesztett, hogy a sötétbőrűek között keressenek számára orvoslásban jártas varázslót. Az egyik visszatért közülük s bemondta, hogy széles körben teremtett lel-

ket sem talál és hogy a másik kettő tovább rohan a hegyekre. Ezt a kettőt Alfinger emberei üzöbe vették és leölték. Hiába várt tehát egy teljes órát rájuk. Ambrosius Alfinger ezalatt erősen szenvedett. Elkomorodott és nem beszélt többé. Amikor a két követ még mindig nem jelentkezett és a hadnagya úgy vélte, hogy eltűntek, vagy a bennszülöttek fogvatartják őket, megint mosolyt üt ki ábrázatára. Átlátott a szítán. Felült, megint ivott egy kupával a forró és keserű teából. A feje még tiszta volt. Alfinger a hosszú szakállát tépdeste: „Rosszul készültünk fel. Nem tudtam, hogy merget használnak. Ha ezt tudom, varázslót hozok magammal, aki most levágna a fejem és egy ló nyakára illesztené.” A hadnagya bátor legény volt és együtt tréfálkozott vele. „Kérdés, hogy akkor is engedelmeskedne-e, ha lólabán járnál?” „Miért nem? Most sem a lábannak fogadtok szót, nem kutatjátok, mi rejtezik a csizmámban.” Odaszólitotta a sötétbőrű tolmácsát és megkérdezte, hallott-e róla, a cimboráinál vagy egyebütt, hogy meg lehet menteni a sebesültet a méregtől, ha gyorsan lenyisszantják a fejét és a ló nyakára illesztik.

Aztán azt kérdezte a tolmácstól, hajlandó-e a sebesült lábát éles karddal és egy fejszével levágni? Amikor a tolmács nem válaszolt, a hadnagytól kérdezte meg Alfingert, hogy megtenné-e neki ezt a szolgálatot. A hadnagya a káplánt szólitotta. A káplán intette Alfingert, hogy ne ragaszkodjék ennyire az élethez. Aki itt meghal, biztos, hogy a menyországba jut, mert az Anyaszentegyház harcosként hal meg. Alfinger megkönnyebbülten lélegzett fel. Ó maga is így tartja, de még sokkal adósa a spanyol koronának és az a meggyőződése, hogy nem szabad egy harcost kényszerítő körülmények nélkül veszni hagyni. Ujra arra kérlete tehát hadnagyt, hogy metsze le a lábát. A hadnagyt két katonára kísérté, puska volt náluk és Alfinger tudta, hogy leölvék, ha nem hal meg hamarosan. A hadnagy megvetően mutatott a megmérgezett lábára, amely fedetlenül fektült és a csipőig kékeszöld színnel volt bevonva és kijelentette, minden késő. Ez volt a véleménye a káplánnak is, aki imára gyujtott és gyorsan és hangosan hadart. Hogy szabaduljon tőle, Alfinger kinevezte a hadnagyt utódjának. Erre a hadnagy megelégedetten távozott; a muskétások vele tartottak, Alfinger pedig rendületlenül mosolygott és egy muskétát tértelt a kezéig és a tolmácsa által, akivel egyre sűrűsödött.

A tolmács nemsokára újra megjelent a generális fekvőhelyénél, egy kovácsmesterségben jártas katonával vele. A káplán rendületlenül imádkozott. A zsoldos egy téglét, egy hosszú vasdarabot és egy harapófogót cipel magával. A téglét felett izzóra hevítette a vasat. Aztán Alfinger kezébe adta. A káplán ijedten figyelte a könyvén tul pislogva, hogy mi történik. Most befedte a szemét a könyvével, felhagyott az imádkozással és nagyokat fujt izgalomban. A kovács és a tolmács ököibe szorították a kezüket, a szemük majd kiugrott az üregéből. Az égett hus sisertergett és gözt bocsátott ki magából. Alfinger egyenesen ült és a csipőjétől a térdéig leégette a lábáról a húst. Amikor elkészült és a harapófogót a vassal együtt maga mellé dobta, az arca megmerevedett és mindketten azt hitték, hogy meghalt. De neki támasztotta a törzsét a fához, nem esett hanyat és a sze-

me pislogott. Egy óra múlva teát kért és a napot kereste a szemével. Lemenőben volt. A karja a muskétá után tapogatózkodott.

A sötétség beállta után megint megjelent a hadnagy; fáklyákkal jött és ágakból font hordággal. Am Alfinger egyenesen ült és keményen maga elé nézett. Az egyik oldalán a káplán, a másikon a tolmács kuporgott. Alfinger kiadta a parancsot: Két zsoldos szitson tüzet a közelében és álljon őrt mellette az éjszakán át. A hadnagy engedelmesskedett. Az éjszaka folyamán Alfinger — köméreven ült a fa tövében — forró olajat öntetett a sebére. A káplán elbőbiskolt a tűz mellett, csak reggel nyult a könyve után és ijedten nézte Alfingert, aki mereven ült. Megint imára gyujtott.

Reggelre eltelt a méreg 24 órája. A kormányzó hordággal zárt sátorba vitette magát; kokaleveleket rágott, amiket az éj folyamán a tolmács hozott neki. Elaludt. Délben a hadnagy óvatosan belépett a sátorba. A sötétből Alfinger bőlöntött rá régi, halk hangján kérdezte, mi újság.

Két hét múlva felkerekedtek a Szierra de Tairona keleti völgyéből. A generális hordágya mögött a lovát vezették. A lába merev és aszott volt, két botra támaszkodva tudott csak megnehezni jární. A lóra fel kellett emeljék. Csak férfiakat, fiatal asszonyokat és gyerekeket hurcoltak magukkal, az időseket kardéle hányták. Csak üres és felporzelt falukat hagytak maguk mögött. Mégis híriük kelt a hegységben és a völgy nyugati részében. Váratlan kerülőutakat tettek és még elég helysére akadtak, ahol nem várták őket. A Szierra de tairona nyugati lejtőjén sok száz foglyot ejtettek. Kötelekkel összefűzve hajtották őket maguk előtt. Alfinger az alhadnagytá bizta meg, hogy Coroba szállítsa őket. Husz muskétást adott vele. A foglyok egyharmada elérte a Katurubo folyót, ahol hajók vártak rájuk. A többi a hegyek között hullott el.

Alfinger a Magdelene folyó forró, széles völgyében táborozott. Számadást csinált az eddigi tapasztalatai alapján: Minden rabszolgaszállítmányt elhull a huszada, vagy éppenséggel a tizedrésze. Okosabb lesz tehát, ha aranyra vadászik.

Kis csapatokat állított össze és átküldte őket a folyón. A Porco folyó menti hegyes vidékre nyomultak elő. Törzsekről hoztak hírt, akik a mocsárban és a fákban laknak, gazdagok, földművesek, posztót szönek és akad arany is náluk. De csak kevés aranyat hoztak magukkal. Alfinger erre felrakatta magát a lovára, kokaleveleket rágott és kiadta a parancsot, hogy kelet felé vonuljanak.

Egy nagy helységbe érkeztek. Alfinger megparancsolta, hogy fogóssák össze az egész lakósságot és zárják egy kerítés mögé, amit erre a célra emeltek. Kihirdette a foglyok előtt, hogy aki szabadulni akar, aranyat kell hozzon váltásdíjjal magáért, a feleségéért és a gyermekeiért. Azzal is hajszolta őket, hogy nem adott nekik enni. A foglyok egy része hazarohant és elhozta az arany váltásdíjat. Szabadon bocsátotta őket. De alig értek haza, megint rajtuküldték Alfinger olasz és spanyol zsoldosai. Ujra elfogták őket és újra váltásdíjjal kellett fizessenek. Némelyiknél háromszor is elkövték ezt a tréfát. Aki nem tudott fizetni, a kerítés mögött rekedt és éhenpusztult.

Megszervezte a menekülők üldözését. Aki a hegyekben csipgett el, letaszította a sziklákra. Aki a bozótban értek utól, harminccával-negyvenével szalmakunyhóba záratta és rájuk gyujtatta a fedelt. Véreket uszi-

Gyógy-fürdők metropolisa

3-hetes pausálkura Budapesten

Vizummentes beutazás Magyarországra 50%-os kedvezmény a MÁV vonalain. Gyógyszállodai lakás, teljes ellátás, illétékek, kiszolgálás, adók, fürdő, orvosi felügyelet, kórházatok és további árendéimények. Lejben fizethetők az

„EUROPA”
Román Nemzeti Utazási és Idegenforgalmi Vállalat összes irodáiban.
CLUJON „EUROPA”-ECONOMIA, Piața Unirii 23.

tott utánuk. Ledöntötték a sötétbőrűeket, szétaposták és felfalták őket.

Egy beteg sötétbőrű asszony, gyereket tartott a karján, nem tudott a véredek elől idejében megugrani. Kunyhóba surrant és felakasztotta magát a mestergerendára. A gyereket a lábára kötötte. A véredek lerántották. Történetesen arra jártak a csapatot kísérő szerzetesek. Kimentették a gyereket az ember foga közül és megkeresztelték a halála előtt.

Alfingernak az a híre járt, hogy a hegytelenek legkegyetlenebbike. A katonái nem adtak enni kutyáknak. Borják és süllők helyett bennszülötteket cipeltek magukkal, velük etették a kutyákat. Egyszer egy gazdag hibern álló helységbe érkezett Alfinger. Össztereltetett 70 bennszülöttet és levágatta a karjukat. A levágot testrészeket azután rudra akasztotta a piactéren, hogy mindenki lássa, milyen sors vár azokra, akik nem szolgáltatták be az aranyukat.

Dulva, gyilkolva haladtak lefelé. Átkeltek a Velez hegyláncán. Most végre dusbában eresztett az arany zsákmány. Alfinger nagy rabszolgá szállítványokat küldött Coro felé, vagy ezer embert, a szintén lakta-barka volt, akár a papagályoké. Duskáltak.

Ki volt ez az Ambrosius Alfinger? Fehér, férfi, vadász, nem rosszabb, mint a többi. A harc volt az élete gerince. Csak akkor érezte magát jól, ha letepert valakit. Dicsőség, hatalom és arany volt a szíve és a vére. A sötétbőrű embereket homoknak nézte és taposott rajtuk.

Amikor leérték a hívös Velez hegyekből, Alfinger odaszólit a káplánjának: Vissza kell térjünk Maracaiboba. Minden nem olajt öntettek a sebéimre, de a lábam megnehezült.

Amikor Pomplona és Kuktá között menteltek a hegyekben — Alfinger aszott volt, akár a deszka, előtte, utána fegyveresek, személgében a máhások az aranyzsákmánnyal le kellett, hogy emeljék a lóról. A lába megüszkösödött. Éjszakára egy barlangba cipeltek. Megparancsolta, hogy az aranyat a barlangba bejártához hozzák. A kapitányai káromkodtak és kardot rántottak. Az egyik kapitány a kincstartónak rontott, a királyt megillető ötdrészből akart magának egy summát megkaparintani, mert azt tartotta, hogy az osztokodásnál megcsalták. Alfinger meghallották, hogy Alfinger maga mellett akarja tartani a kincset, összedugták a fejüket és kijelentették, hogy a bejárat túlkeskeny. A generális erre el akarta hagyni a barlangot. Már nem volt képes megállni a lábán, a töltött fegyveit a hóna alá szorította. A horvátgyát cipelő szolgák megbolították, amikor fáklyafény mellett kifelé igyekeztek vele a barlangból. Az Alfinger fegyvere elsült és a goily megláztatotta a sziklát a feje felett. A szikla lezuhant és maga alá temette Alfingert és két szolgáját.

Reggelre keive gyorsított menetben haladtak előre. A szerzetesek és a káplán testükkel fedezték a királyi ötdöt és az Alfinger részét, amit a kincstartó a sötétbőrűekkel vitetett. A kapitányok tájékozottak, akár a tigris. Lesték az alkalmat, mikor rabolhaták ki a szállítványt. De a várva-várt hegyesoros egyre késett, a táj egyre laposabb és laposabb lett. A kapitányok mit tehettek egyebet: az arany óreinek szerepét játszották nagy kelletlenül.

Azt a helyet, ahol Alfinger, a kényur, meghalt Miser Ambrosio-nak nevezték el.

Művészi Lakberendezés

SZÉKELY ÉS RÉTI
BUTORGYÁR R.T. · BUCURESTI · TG. MUREŞ
TERVEZÉSÉBEN
KIVÁNTRA MEGBIZOTTUNK FELKERESI

VASÁRNAP, ...
Boldog újévet és ...
Schwarz Nándor ...
Sprünger Pensio, A. Hilman, Brasov ...
B. u. é. k. Dr. Sp ...
konoknak, jóbarátok ...
Wiesel Jenő és család ...
Minden pártfogár ...
dog újévet kíván Józ ...
Rokonainknak, ha ...
seinknek ezuton kívá ...
Wiesel Jenő és család ...
Boldog újévet kívá ...
seinek Izrael Mór é ...
Gottlieb Hermann ...
újévet kíván rokon ...
barátainak és az Uj ...
nek, elvbarátainak é ...
borának ...
B. u. é. k. rokon ...
B. u. é. k. rokon ...
vevőinek Hirsch Jak ...
B. u. é. k. rokon ...
Boldog újévet kívá ...
nak és üzletfeleinek ...
Borsec ...
B. u. é. k. rokon ...
Ismerőseinek, rok ...
kiván Pollák Sándor ...
B. u. é. k. rokon ...
és vendőimnek, Me ...
Huedin ...
B. u. é. k. rokon ...
Rokonainak, jóbar ...
b. u. é. k. Dr. Fuc ...
Gheorghe ...
Kohn Adolf és neje ...
feleinek, jóbarátain ...
mes ünnepeket és b ...
B. u. é. k. rokonai ...
feleinek Klein Mór é ...
B. u. é. k. rokonai ...
feleinek Róth Jenő é ...
Dr. Teichmann Al ...
Bistrița ...
Ingber Emánuel é ...
Frajfi Feiger, dep ...
Krémér Testvérek, ...
Dr. Hirsch Adolf, ...
Korach Ernő, Ag ...
Klein P. et Co., J ...
Fuchs Lajos és ne ...
Kalmár József és ...
Boldog újévet kívá ...
nak és ismerőseinek ...
Timișoara ...
Boldog újévet kívá ...
nak és ismerőseinek ...
mișoara ...
Boldog újévet kívá ...
nak és ismerőseinek ...
Lugoj ...
Boldog újévet kívá ...
nak és ismerőseinek ...
Lugoj ...
Boldog újévet kívá ...
nak és ismerőseinek ...
Lugoj ...
Boldog újévet kívá ...
nak és ismerőseinek ...
Lugoj ...
Boldog újévet kívá ...
nak és ismerőseinek ...
Lugoj ...
Depo Haasz Teme ...
Temesvár, Indig Láz ...
Schilling Salamon ...
Hirschfeld Simonné ...
Re ...
Mátyás Adolf, Léb ...
Lövinger Hermann, ...
Grün, Hirsch Abahár ...
Nuszi, Stein Abrahám

**számkura
esien**

Magyar-
kedvezmény a
szállodai lakás,
tek, kiszolgálás,
felügyelet, kör-
rengeménnyek.
etők az

pa"
zasi és Idegen-
szes irodáiban.

"-ECONOMIA,
i 23.

ék a sötétbőrűeket,
öket.

szony, gyereket tar-
a véredek elől ide-
ba surrant és fel-
engerendára. A gyé-
véredek lerántották.
a csapatot kísé-
k a gyereket az
eresztették a halála

árt, hogy a kegyet-
A katonái nem ad-
orjak és süldők he-
ltek magukkal, ve-
Egyszer egy gazdag
érkezett Alfinger.
blöttet és levágatta
testrészeket azután
ren, hogy mindenki
kra, akik nem szol-
t.

ek lefelé. Átkeltek a
t végre dusbabban
ány. Alfinger nagy
küldött Coro felé,
k takra-barka volt,
ráltak.

as Alfinger? Fehér,
bo, mint a többi. A
Csak akkor érezte
akit. Dicsőség, ha-
re és a vére. A só-
nak nézte és tapo-

Velez hegyekből,
jának: Vissza kell
nen nap olajat ön-
bam megnehezült.

ta közöttm mene-
inger aszott volt,
a fegyveresek, sze-
aranyzsákmányai
róról. A lába meg-
barlangba cepel-
ez aranyat a bar-
A kapitányai ká-
ottak. Az egyik
montott, a királyt
magának egy
mert azt tartotta,
egcsalták. Amikor
er maga mellett
szedugták a fejü-
a bejárat tulkes-
akarta hagyni a
pes megállani a
óna alá szorítot-
ák megbotlottak,
ifelé igyekeztek
er fegyvere elsült
klát a feje felett.
lá temette Alfin-

menetben halad-
a káplán testük-
és az Alfinger
sötétbőrűekkel vi-
zottak, akár a
alikor rabolhaták
a-várt hegyszoros
sabb és laposabb
tek egyebet: az
zották nagy kel-

a kényur, meg-
ezték el.

Boldog újévet és kellemes ünnepeket kíván előfizetőinek, rokonainak és ismerőseinek Schwartz Nándorné, Tg.-Mures.

Brasov:

Springer Pensio, Gidályi Vilmos, Brasov.
A. Hilman, Brasov.

B. u. é. k. Dr. Springer és neje Brasov, rokonoknak, jóbarátoknak és az összes ismerősöknek.

Minden pártfogjának és jóakarójának boldog újévet kíván József Árpád, Brasov.

Rokonainknak, barátainknak és jóismerősöknek ezúton kívánunk boldog üzentendőt Wiesel Jenő és családja, Arad.

Boldog újévet kíván rokonainak és ismerőseinek Izrael Mór és neje, Ilva-Mica.

Gottlieb Hermann és neje Oradea boldog újévet kíván rokonainak, ismerőseinek, elvbarátainak és az Uj Kelet olvasó táborának, nek, elvbarátainak és az Uj Kelet olvasó táborának.

כתיבה וחתימה טובה

B. u. é. k. rokonainak, ismerőseinek és vevőinek Hirsch Jakab és családja, Sarmasel.

כתיבה וחתימה טובה

Boldog újévet kíván ismerőseinek, rokonainak és üzletfeleinek Elsig Jakab és családja, Borsec.

כתיבה וחתימה טובה

Ismerőseinek, rokonainak boldog újévet kíván Pollák Sándor és neje, Borsec.

B. u. é. k. rokonainknak, ismerőseimnek és vevőimnek, Mendelsohn Mózes és neje, Huedin.

כתיבה וחתימה טובה

Rokonainak, jóbarátainak és ismerőseinek b. u. é. k. Dr. Fuchs László orvos, Sft. Gheorghie.

Kohn Adolf és neje Bucuresti, összes üzletfeleinek, jóbarátainak és rokonainak kellemes ünnepeket és boldog üzentendőt kíván.

B. u. é. k. rokonainak, barátainak és üzletfeleinek Klein Mór és neje, Gherla.

B. u. é. k. rokonainak, barátainak és üzletfeleinek Róth Jenő és neje, Gherla.

Dr. Teichmann Aladár orvos és családja, Bistrita.

Ingber Emánuel és neje, Gherla.
Frajli Feiger, dep. de vin, Siml. Silvaniel.
Krémér Testvérek, Sarmasel.
Dr. Hirsch Adolf, Sarmasel.
Korach Ernő, Aghireș.
Klein P. et Co., Jibou-Somcuta.
Fuchs Lajos és neje, Timișoara.
Kalmár József és családja, Arad.

Boldog újévet kíván rokonainak, jóbarátainak és ismerőseinek Jakobovits Imre és neje, Timișoara.

Boldog újévet kíván rokonainak, jóbarátainak és ismerőseinek Adler István és neje, Timișoara.

Boldog újévet kíván rokonainak, jóbarátainak és ismerőseinek Kardos Gyula és fiai, Timișoara.

Boldog újévet kíván rokonainak, jóbarátainak és ismerőseinek Neumann Hugó és családja, Lugoj.

Boldog újévet kíván rokonainak, jóbarátainak és ismerőseinek Popper Simon és neje, Lugoj.

Boldog újévet kíván rokonainak, jóbarátainak és ismerőseinek Deutsch Ervin és családja, Lugoj.

Boldog újévet kíván rokonainak, jóbarátainak és ismerőseinek Deutsch István és családja, Lugoj.

Boldog újévet kíván rokonainak, jóbarátainak és ismerőseinek Dr. Weisz Artur, a K. H. országos kuratóriumának elnöke és családja, Timișoara.

Depo Haasz Temesvár, Schatz Testvérek Temesvár, Indig László Beclean,

Schilling Salamon és neje Hunedoara, özv. Hirschfeld Simonné Hunedoara.

Reteg:

Mátyás Adolf, Léb József, Lövinger Lipót, Lövinger Hermán, Frajli Farkas, Aurelia Grün, Hirsch Abahám, Kohl Bözske, Mark Nuszi, Stein Abrahám, Rosmán Benci.

Boldog újévet kíván üzletfeleinek és barátainak SCHMOLLPASZTA R. T. BRASOV

Kellemes ünnepeket és boldog újévet kíván üzletfeleinek és ismerőseinek „Helia” cipőgyár, Alba Iulia.

Sibiu:

H. Löbl, Friedmann Testvérek, Dávid Löwy, Ferdinánd Friedmann, Alex Korn, Frank Miksa és neje.

Hermann Friedmann, Sibiu.
A. L. Klopoth, Sibiu.
Ezri Samu és neje, Sibiu.
Kohn Emánuel és neje, Sibiu.
Felter Alfred, Sibiu.

Hajeg:

Gottlieb Géza és neje, Hirsch és Weitzner, Neumann Herman, Léb Adolfné és Fia, Grün Samuel és Fiai, Léb Manó, Zukermandel Samu, Abrahám Sándor, Hersch család, Jakab Vilmos, Mayer család, Abrahám Aladár.

כתיבה וחתימה טובה

B. U. É. K.

összes előfizetőinek, hirdetőinek és barátainak az

Uj Kelet

szerkesztősége és kiadóhivatala.

Dej:

Dr Schvimmer Jenő és családja, Hochstadt Dezső és családja, Rosenthal Ignácz és családja, Ingber Sámuel és neje, Hochstadt Béla és neje, Berger Adolf, Schönblum Jenő és neje, Berger Ferenc és neje, Frajli Fülöp, Moskovits Márkusz és családja, Klein Armand, Legmann Béla, Rosenzweig M. Jehuda és családja, Weisz & Eiding, Jeremiás Zoltán és családja, Wolf Adolf és családja, Salamon Jakab és családja, Heinovits Ferenc és családja, Aron Mór, Schönberger Ferdinand és családja, Rosenzweig testvérek, Glück Márton és neje, Schönberger Dávid és neje.

Surányi Zoltán, Dej.

Sternberger Sarolta, Dej.

Dr. Bär Emánuel és neje, Dej.

Oszkár Israel és neje, Dej.

Klein Albert, Dej.

Rosenzweig Cheszkél és családja, Dej.

Singer Ferenc és neje, Dej.

Adelstein Nándor és neje, Dej.

Albert László és családja, Dej.

Dr. Jónás József és neje, Dej.

Izsák Simon és neje, Dej.

Boldog újévet kíván rokonainak, üzletfeleinek, cionista elvtársainak jóbarátainak és ismerőseinek Singer Zoltán és neje, Dej.

Boldog újévet kíván főnökeinek, üzletfeleinek és rokonainak Kappel Abrahám a Nationala biztosító intézet deji képviselője.

A W. I. Z. O. központi vezetőségének, valamennyi Wizo csoportnak és minden cionista nőnek boldog újévet kíván W. I. Z. O. Dej.

Az erdélyi Zsidó Nemzeti Szövetség központjának, helycsoportunk tagjainak, valamennyi erdélyi cionista helycsoportnak és minden cionistának boldog és gazdag üzentendőt kíván a Cionista helycsoport Dej.

Rokonainak, üzletfeleinek, jóbarátainak és ismerőseinek boldog újévet kíván Nóé Nándor, a „Record” cémagyár tulajdonosa Dej.

Boldog újévet kíván rokonainak, barátainak, ismerőseinek és cionista elvtársainak Dr. Weinberger Manó és neje, Dej.

Boldog újévet kíván üzletfeleinek, rokonainak, jóbarátainak és ismerőseinek Berkovits Hermann és neje, Dej.

Medias:

Grünfeld Dezső.
Fuchs Mór.
Dr. Surányi József.
Filip Citron.
Maximilian Hiller Medias, boldog újévet kíván rokonainak, barátainak és üzletfeleinek.

Gersch Rudolf, Sári és családja, Déda-Halta.

Siegelstein Adolf és családja, Násáud.

Splendid szálló rt. Tg.-Mures.

Szántó család, Bilbor.

Kohn Simon, Mercurea Viraj.

Steinherz Manó és neje, Déva.

Reményi Albert Ighin, Weill Béla Alba Iulia, Hirschhorn Géza Alba Iulia.

Hermann Izsó, Alba Iulia.

Stössel Dávid, Alba Iulia.

Treitel Izidor, Alba Iulia.

Rosenberg Mór, Alba Iulia.

Leitner Bernát és neje Tasnád.

Lebovits Béla és neje Carei.

B. U. É. K.

כתיבה וחתימה טובה

üzletfeleinek

HEINRICH szappangyár Cluj

B. U. É. K.

üzletfeleinek, rokonainak és jóismerőseinek

Lilienthal Sándor cég Cluj.

B. U. É. K.

„CONSTRUCTIO”

Ing. B. GOMBOS és B. KREMER cég

összes üzletfeleinek és jóbarátainak

A Czur Sálom Szövetkezeti Társaság Haifa, igazgatósága

azt az örömteljes híradást küldi újévi üdvözlét gyanánt a Czur Sálom összes tagjainak, hogy az illetékes kormányközegek városstervünket végre elvileg jóváhagyták. Adjon az Eg erőt mindnyájunknak, hogy művünket most már úgy fejezzük be, hogy az díszére váljon a szabad, független Zsidó Államnak.

Haifa, 5697, Elul hó 17.

Dr. Fenichel József Dr. Weissburg Chaim titkár. elnök.

Kedves közönségének és üzletfeleinek
boldog újévet kíván ROYAL
elágermoizgő igazgatósága.

A Buhusi Posztógyár Cluj-i lerakata
igen tisztelt üzletfeleinek
Boldog újévet kíván

Goldmark Filharmoniai Társaság
B. U. É. K.
tagjainak és pártfogóinak.

B. U. É. K.
barátainak és vevőinek

Stössel Lajos
fémkereskedő és családja

B. U. É. K.
כתיבה וחתימה טובה
összes megrendelőinek, vevőinek, rokonainak és barátainak

ALBERT N.
nyomdatulajdonos és papirkereskedő Cluj, Cal. Maresal Foch 7. Tel. 1308.

B. U. É. K.
üzletfeleinek

SCHWARTZ
tükörgyár Cluj

B. U. É. K.
כתיבה וחתימה טובה
üzletfeleinek

„BARZEL”
vaskereskedés Cluj

Ötezer sanghaji zsidót sujtottak eddig a japán-kinai hadműveletek

Veszélyben forognak a sanghaji zsidó telepítések

Sanghai, szeptember 5. A Sanghaj körüli dúló harcok súlyosan érintik a város zsidó lakosságát, mely a legnagyobb zsidó telepítés a Távolkeleten. A hadműveletek kiéleződésével kétségbeesítő helyzetbe jutott a zsidó lakosság. A rabbinátus felhívást tett közzé, amelyben segítséget kér a háborus áldozatok számára. A bombázásoknak és lövöldözéseknek számos zsidó üzlet és lakóház esett áldozatul. Mintegy ötezer zsidót sujtottak a háborus események. Ötszáz sanghaji és kétszáz hongkongi zsidó elvesztette minden vagyonát. A Kadoorie-intézet segélyfelhívást adott ki, amelyben kijelenti, hogy nem képes többé egymagában viselni a szegény zsidó lakosság segélyezésének gondját.

A zsidó lakosság többsége a külföldi

koncessziós területen lakik és a kereskedelmi és ipari élet jómódú rétegeihez tartozik. A sanghaji zsidók egy része azonban a kínai negyedben lakik, amelynek megsemmisítése elkerülhetetlennek látszik. A zsidó lakosságnak ez a része a legnagyobb veszedelemben forog.

A zsidó lakosoknak 65 százaléka kelet-európai államok honpolgára, de vannak itt angolai, amerikai, franciaországi és hollandiai illetőségű zsidók is. Sokan Mandzsukuoából vándoroltak át Sanghajba az utóbbi évek során. Ezenkívül bagdadi zsidók is élnek itt, akik nyolcvan évvel ezelőtt vándoroltak be. Ezeknek legtöbbször iraki honpolgár és angol védelem alatt állanak. Sok ipari és kereskedelmi vállalat áll a vezetőségük alatt.

Sztrájkot proklamáltak a lengyel munkások az antiszemita izgatások elleni tiltakozásuk jeléül

Ujabb súlyos kilengések Lengyelországban

Varsó, szeptember 5. Lengyelország különböző városaiban újabb antiszemita kilengések voltak. A zsidók élete és vagyona ellen itézett támadások együtt járnak a zsidóellenes bojkott-agitáció fokozásával.

Bydgoszcz városkában a huligánok meg támadták és véresre verték a zsidó járókelőket. Huszonkét zsidó megsebesült. A zsidó üzletek elé bojkott-úrségeket állítottak. A zsidó hitközség kérésére a zsidó parlamenti klub tagjai nyomban érintkezésbe léptek a varsói központi hatóságokkal a bydgoszcei zsidó lakosság védelme érdekében.

Malkinia városban öt zsidót sebesítettek meg a huligánok. A Lublin melletti Krasznistawban súlyos kilengések történtek amelyekben középiskolások is részt vettek. Több zsidó súlyosan megsebesült. A Lemberg melletti Wielkocoban fel-

dulták és félig lerombolták a hitközség rabbijának házát. Magát a rabbit is megsebesítették.

Kielcében a zsinagógába induló zsidókat támadták meg az antiszemita és többet közülük megsebesítettek.

Varsóban nemzeti demokrata támadók behatoltak az Union Lloyd zsidó menetjegyiroda helyiségébe, mely a város központjában fekszik és összerombolták az iroda berendezését. Dr. J. Spiegel, a metrotiroda vezetőjét, súlyosan megsebesítették.

Lomza városkában napokon át állandó veszélyben forogott a zsidó lakosság, csak a zsidó és a lengyel munkások együttes óvintézkedései hártották el a nagyobb-méretű zavargások kitörését. A lengyel munkások a nemzeti demokraták antiszemita izgatásai elleni tiltakozásuk jeléül félnapos sztrájkot proklamáltak.

Palesztina felosztásának kérdése a kisantant szinajai tanácsülésén

Mit fog javasolni Antonescu külügyminiszter a népszövetségi tanácsülésén?

Bucuresti, szeptember 5. (Az Uj Kelet tud.) A Zsidó Távirati Iroda érdekes információkat közöl a Sinaiban lezajlott kisantant-konferencia kapcsán. Eszerint az értekezlet során a palesztinai problémát, illetőleg a felosztási tervet is megvitatatta a három külügyminiszter.

Antonescu külügyminiszter a kisantant tanácsának elnöke, aki egyúttal a maradatárius ügyek előadója a Népszövetség tanácsában, informálta a csehszlovák és jugoszláv külügyminisztereket arról a jelentésről, amelyet a Palesztina-kérdéssel kapcsolatban fog a Népszövetség tanácsa elé terjeszteni a küszöbön álló ülésen. A miniszter jelentésében ama nézetének fog kifejezést adni, hogy egy gyors ütemben végrehajtott felosztás csak kielégelmű a további antagonizmust a zsidók és az arabok között. A jelentés különösen nagy figyelmet szentel annak a ténynek, hogy

az arabok nagy expanzíós lehetőségekkel rendelkeznek, míg a zsidók saját

telepítési területeikre vannak utalva, különösen azért, mivel bevándorlásukat csaknem az összes országokban korlátozzák.

A jelentésben azt is ki fogja fejteni a román külügyminiszter, hogy miután az idő nem érett még meg a felosztási terv megvalósítására, átmeneti lépések kell, hogy történjenek abban az irányban, hogy fokozatosan kialakuljon egy arab és egy zsidó állam, két elválasztott mandátuma alatt, melyek angol ellenőrzés alatt állanak. A jelentés végül hangsúlyozza, hogy Angliának köszönhető, hogy az arabok érték mai függetlenségüket és a zsidók számára lehetőség adatott nemzeti otthonuk felépítésére. A két állam mintaképeül a svájci kanton-elv kell, hogy szolgáljon.

Mint ismeretes, a három miniszter tanácskozásairól kiadott hivatalos kommuniké nem tesz említést a Palesztina-problémáról.

Elmozdították a kolozsvári pénzügyigazgatóság hat fő-tisztviselőjét

A pénzügyminisztériumi vizsgálat váratlan következményei. Pop Ionica pénzügyigazgatót, Armeanu felügyelőt, Gavrus, Negru, Opris és Coroi felügyelőket sujtja a rendelkezés

Bucuresti, szeptember 4. A kolozsvári pénzügyigazgatóságnál röviddel ezelőtt megejtett minisztériumi vizsgálat ma váratlan fordulathoz érkezett el. Canciovo pénzügyminiszter a vizsgálóbizottság jelentése alapján rendelkezést írt alá, amellyel

rendelkezési állományba helyezi a kolozsvári pénzügyigazgatóság négy vezető tisztviselőjét, még pedig Pop Ionica pénzügyigazgatót, Armeanu vezérfelügyelőt, valamint Alex Gavrus, Ion Negru, Ion Opris és Nicolae Coroi pénzügyi felügyelőket.

Ezzel egyidejűleg a minisztérium 20-20 ezer lej jutalmat utalt ki Vasile Chifor, George Angton és Székely József pénzügyigazgatósági tisztviselőknak, akik „becsületos magatartással és hozzájárulással védtek meg az állam érdekeit”.

A vizsgálóbizottság megállapításai szerint a rendelkezési állományba helyezett főtisztviselők

számos adóalanyra a tényleges jövedelem alatti kvótákat vetette ki és ezáltal az államot érzékenyen megkárosították.

Annál is inkább, minthogy azt a hitet keltették, mintha az adóalanyok korruptív eszközök segítségével kivonhatják magukat az adófizetési kötelezettségek teljesítése alól.

Kommentár nélkül közöljük a hivatalos távirat iroda fentebbi hírét, amely Kolozsvár gazdasági s pénzügyi köreiből hatalmas szenzációt keltett. A város közvéleménye érthető érdeklődéssel tekint az ügy további fejleményei elé annál is inkább, minthogy az érzékenyen sujtott tisztviselők, hír szerint, jogorvoslattal kívánnak élni elmozdításukkal szemben.

LONDON DEZSŐ elsőrendű uriszabósága

készíti az eredeti angol modell szerinti legelegánsabb ruhákat úgy saját, mint hozott anyagból. CLUJ, Strada Regina Maria 44.

Welsz Kálmán és Jenő

szabócég 15 éven át volt munkavezetője.

Ilasievici tábornok lett az új hadügyminiszter

Cáfólják Lebrun köztársasági elnök bucaresti utjának hírért

Bucuresti, szeptember 5. A lemondott Paul Anghelescu tábornok helyére, aki az Astra elnök-igazgatója lett, az uralkodó Ilasievici tábornokot, a bucaresti második hadtest parancsnokát nevezte ki hadügyminiszternek. Az új hadügyminiszter 1930-ban, a restauráció után udvari marsall lett, majd az elmúlt évben a második hadtest parancsnokságát bízták rá. Kinevezése a királyi bizalom újabb bizonyítéka. Hadügyi államtitkárrá Paul Teodorescu tábornokot nevezték ki. Radu Irimescu ideiglenes hadügyminiszter ma adja át hivatalát Ilasievici tábornoknak.

A Timpul cáfolja a hírt, hogy Lebrun köztársasági elnök Delbos külügyminiszter társaságában végiglátogatta a kisantant-államok fővárosait és Bucarestébe készült. Párizsban és Bucarestiben egyaránt kijelentették, hogy a hír minden alapot nélkülöz.

A Curentul jelentése szerint Tatarescu miniszterelnök és Dinu Bratianu tegnap délután hosszas megbeszélést folytattak egymással, amelynek során megállapodás jött létre közöttük az ostromállapot és cenzura fenntartására vonatkozólag.

Még ezen az őszön megkezdik bővítési építkezéseit a kolozsvári Zsidókórház

A kolozsvári Zsidókórház már kezdetől fogva szüknek bizonyult az igényekkel szemben. A nyolcvan ágyra tervezett kórházat olyan nagyszámu beteg rohamozta meg, hogy a vezetőség így is mindig 10 beteggel többlet veszt fel, mint amennyi hely eredetileg van.

A kórházegyesület új vezetősége ezért új programjában elhatározta, hogy új építkezéssel bővítse a kórházat. A feladat vállalása nehéz helyzetet teremtett, mert a vezetőségnek anyagilag is konszolidálnia kellett a kórházat, a meglévő keretek között.

Az egyesület vezetőségének csütörtökön este megtartott ülésén már a bővítés céljait szolgáló felajánlások jegyében történtek a megbeszélések. Dr. Sebestyén József elnök jelentése után, a vezetőségi ülés egyhangulag elhatározta a kórház kibővítését amelyre rövidesen a pályázatot is kiírják. Az elnöki jelentés hangsúlyozza, hogy az eddigi felajánlások nem elegendők az építkezések megvalósítására, kétségtelen azonban, hogy újabb felajánlások fognak történni, melyek majd le-

hetővé is teszik az építkezést. Ezért a vezetőség elhatározta, hogy ezt a hónapot az építkezési akciónak szenteli.

A gyűlés azt is megelégedéssel állapította meg, hogy a pénzügyi nehézségek ellenére az ingyen betegek száma rekordot ért el.

A napirend utolsó pontjaként az Eszter-ter rend szerepelt. Az elnökség jelen volt tagjai az Eszter-ter szüksegeit fedezésére jelentékeny összeget ajánlottak fel, hogy az újabb évfolyam működése biztosítva legyen. Így a nagyszériu intézmény az elkövetkező évben is folytathatta működését.

Halfában merénylet áldozata lett egy arab előkelőség

Hajfa, szeptember 5. Ibrahim bej Khalil, az arab nemzeti párt vezető tagja és a hajfai polgármester közeli rokona, merénylet áldozatául esett. Ibrahim Bej Khalil súlyosan megsebesült. A hatóságok szigorú óvintézkedéseket foganatosítottak. Súlyos intézkedéseket határoztak el azon tisztviselők és rendőrtisztek ellen, akik erélyteleneknek bizonyultak.

Őszi kalapszükségletét legjobban és legolcsóbban a Kalap Király

áruházában szerezheti be. Garantált minőség. Nagyon olcsó árak. Cluj, P. Unirii 24.

A zsidó kulturháért!

Megvalósulás felé halad a clujzi zsidóság régi vágya, tető alá kerül a helybeli zsidó életnek oly nagyon hiányzó hajléka. Evtizedek óta vándorol uccáról-uccára, házról-házra megfelelő otthon hiányában a clujzi zsidó kulturális és társadalmi élet. Zsidó kulturház nélkül egyetlen egyesület sem végezhetette el azt a feladatot, amelyet magára vállalt. Különböző zsidó szervezetek a mai nehéz viszonyok között felhozott budget-összegüknek nagy részét, bérösszegek fejében az uccára dobják és nem fordíthatják maradéktalanul feladataik végzésére, de még ily nagy anyagi áldozatok mellett sem bírják a zsidó nevelő munkát szárazszálaként elvégezni, mert hiányzik hozzá a zsidó kulturház le-vegője.

Zsidó kulturház hiányában szünetel teljesen e városban a zsidó kulturális élet. A mai idők megkövetelik tőlünk, hogy a magunk megerősítése érdekében a zsidó társadalomnak minél nagyobb és szélesebb rétegét mozgósítsuk a zsidó kultúra és a zsidó jövő érdekében. Meg kell teremtenünk a zsidó szabadegyetemet. Hol?

A zsidó ifjúság nem tud megfelelő sport tevékenységet kifejteni, mert nincs egyetlen talánál, ahol gondos kéz szamba-venné és a zsidó nevelő munka szolgálataiba állítaná őket. A könyv népe nem bánhat ily mostohán értékeivel.

Zsidó könyvek évek óta hajlékra várnak, zsidó értékek szanaszét hevernek a városban, mert nincs hely, ahol menedéket találnának, ahol gondos kéz szamba-venné és a zsidó nevelő munka szolgálataiba állítaná őket. A könyv népe nem bánhat ily mostohán értékeivel.

Egész Erdély-Bánátban kincsek, zsidó muzeális értékek pusztulnak el, semmitülnek meg, mert nincs négy fal, amely befogadná őket és ahol lesimitanák róluk a feledés porát.

A zsidó kulturház hiánya nemcsak e területeken látszik meg. El vagyunk szakítva egymástól, nincs meg a szorosabb kapcsolat az egyes intézmények között. Itt látszik csak igazán a zsidó élet szervezatlensége. Nincs meg a tető, mely alatt gyakrabban találkozhatnánk, ahol a közös cél érdekében, a zsidó jövő erősítésében egymásra találhatnánk, összeköthetnénk.

Ezért az alulirt helybeni zsidó egyesületek a legnagyobb örömmel tettünk eleget a kolozsvári izraelita hitközség felhívásának, hogy együttesen, közös erővel alkossuk meg e város egyetlen zsidóságát.

nak, a zsidó életnek menedékhelyét, otthonát: a zsidó kulturházat. A munka e célból már régebben megindult, most mindannyian összefogunk a terv mielőbbi megvalósítása érdekében. Dolgozni fogunk érette lelkesedéssel, odaadással és ezért ezután fordulunk közös felhívással a helybeli zsidó társadalomhoz, hogy ebben a nagy és szent munkában támogassanak bennünket, álljanak mellénk, segítsenek bennünket nagy célunk elérésében, mely az egész zsidó társadalom javát és érdekeit szolgálja. Állítsa a helybeli zsidóság minden erkölcsi és anyagi erejét ennek a nagy és fontos, egyetemes zsidó érdeket szolgáló ügynek a szolgálataiba. Hisszük és reméljük, hogy a clujzi zsidóság átérzi és megérti ennek a régióta vajdó kérdésnek fontosságát és áldozatkészségével meg fogja teremteni, fel fogja építeni a zsidó kultúra, az egészséges zsidó élet szent csarnokát: a kolozsvári zsidóság kulturházát.

Kolozsvár, 1937 szeptember havában

Heves Vilmos s. k.
a kulturbizottság elnöke

Dr. Fischer József s. k.
a kolozsvári izr. hitközség elnöke

Dr. Weinberger Mózes s. k.
főrabbi

Dr. Gottlieb József s. k.
a Zsidó Nemzeti Szövetség helyi csoportjának elnöke

Dr. Dénes László
a Zsidó Nemzeti Szövetség helyi csoportjának ügyvezető elnöke

Jámbor Ferenc s. k.
a Haggibbor Sportegyesület elnöke

Dr. Goldberger Ede s. k.
a Paul Ehrlich orvosegyesület elnöke

Damig Hillel s. k.
a cionista ifjúsági szervezetek nevében

Adler Jenő s. k.
a Goldmark filharmoniai egyesület elnöke

ö.zv. Neuberger Zsigmondné s. k.
a Zsidó Nőegylet elnöke

Dr. Kertész Jenő s. k.
a Zsidó Párt kolozsvári tagozatának és az Árvagandozó elnöke

ö.zv. Wertheimer Samu s. k.
a Wizo elnöke

ö.zv. dr. Rosenfeld Salomonné
Marpe Löneges elnöknője

HERDETES AZ ÜZLET LELEKE:
HIRDESSZEN AZ UJ KELETBEN

Emésztési zavarok,
régi idült gyomor-bajok, székrekedések, fejfájás, étvágytalanság, savtúltengés, gyomor-égés, görsös állapotok, ideges gyomor-bajnál az Amerikában három zseniális tudós: Iwata, Schwata és Nakamura által felfedezett „GASTRO D.” bel- és külföldi orvosi körökben nagy feltűnést keltett.

Gastro D. kapható gyógyszerárakban és drogériákban, vagy megrendelhető 135 lej utánvét mellett Császár E. gyógyszerárban Bucuresti, Calea Victoriei 124.

SZÍNHÁZ-FILM MŰVÉSZET

Már az első napokon több színházi bérlő jelentkezett, mint a múlt évben

Vasárnap déltől minden hely az új bérlők rendelkezésére áll. — Jövő szerdán lesz a bérlők értekezete a színházban

Cluj, szeptember 4. Alig jelent meg a színház bérlői felhívása, máris tömegesen megindult a bérlők jelentkezése. Mingyárt az első napokon jelentkeztek a bérlők, akiknek kilencvenöt százaléka az idén is megtartotta eddigi helyét. Csak azok nem béreltek újra, akiket gyász eset vagy más hasonló akadály tart vissza.

A színház vasárnap délig tartja fenn a régi bérlők helyeit, azontul minden le nem bérelt hely az új jelentkezők rendelkezésére áll. Jellemző a színház iránti érdeklődésre, hogy már eddig is messze meghaladja a bérlők száma a tavalyit.

Az igazgatóság a jövő hét szerdájára, este kilenc órára megbeszélésre kéri az összes bérlőket. Meg akarja hallgatni az igazgatóság a bérlők kívánságait a premerek napjaira, az előadások kezdésének időpontjára nézve. Sok bérlő azt a kívánságát közölte az igazgatósággal, hogy az előadások megkezdése után zárják le a nézőtéri ajtókat, hogy a későjövők ne zavarják az előadást. Ezt a kérdést s más hasonlókat is a bérlők összessége elé akarja vinni az igazgatóság. Bizonyos hogy így bensőségebb kapcsolat fog előállni a bérlők és a színház között.

OPERA MOZGÓ MÚSORA:

Stjenka Rasin, a legszebb orosz mese, a legpazarabb kiállítás, végig izgalmas cselekmény. Fősz.: Haus A. Schlettow, Heinrich Georg, Vera Engels, Vladimir Stoloff. A kozák kórust vezényli: Jaroff.

ROYAL MOZGÓ MÚSORA:

A kis potyautas. Shirley Temple, a világhírű gyermekszítművész legnagyobb sikerű alakítása. Shirley kínaiul beszél és énekel. Rendes helyarákkal: 22 és 27 plusz 6. Diákoknak és munkásoknak kedvezmény. Előadások kezdete: 3, 5, 7 és 9 órakor. Legújabb Fox journal.

MUNKÁS MOZGÓ MÚSORA:

Szerdán, csütörtökön, pénteken, szombaton és vasárnap 3, 6 és 9 órakor két világláger: I. Pétevári muzsikás. Az évad legnagyobb orosz filmszámára. Fősz.: L. Orlova, a Cirkusz film főszereplője és K. Tarassona. II. A táncosnő. Izgalmas mexikói dráma. Fősz.: Georg Raft, Adolphe Menjou és Frances Drake. III. Divatparádé.

„AMICUS” DIÁKNAPTÁR 1937-38

200 old. félévazonkötésben, szaktanárok szerkesztésében értékes, hasznos, bő tartalommal, pl.: órarend, osztálynévsor, 1937-38. előj. egyben tört., irod., tud., naptár (Biro S.) Brüll: Nyelvtisztaság és nyelvhelyesség. Dr Tulogy: Erdély geológiája. Hadházy: Románia földrajzi és gazdasági adatai. Európa államai. Világtörténelmi időtáblázat (B. S.) Latin szállóigék (Finta Gerő). A rádióról (Gombos Béla). Az atomrombolás (László Tihamér). Algebrai összefoglaló (Antal Márk). Sport (Horosz Béla) stb., stb. Azonnal rendelve és beküldve bélyegben is lehet portómentesen 35 lej. Utánvételt plus portó. Később drágább. LEPAGE-nál Cluj.

APRÓ HIRLETÉSEK

Egyszeri közlésnek egy azo 2 lej, vastagabb betűvel 4 lej. Legkisebb apróhirdetés 20 lej. Allástkeresőknek 30 százalék kedvezmény. Apróhirdetéses díja előre fizetendő. Jelképe levelet csak úgy továbbítunk, ha portóhélyeg mellékelve van.

Börgomb kapható és megrendelhető Fuchs, Bucuresti, Str. Silistra 9.

Uricaslánál egy gimnazista fiu vagy lány teljes ellátást kaphat. Cim a kiadóban.

Intelligente, religiöse Kindererzieherin wird gesucht. Hebräisch sprechende, ew. Pedagogin vorgezogen. Adresse in der Administration. Offerte möglicht mit Zeugnisse und Lichtbild.

Blumné, Liebermann Sári okl. francia tanárno a francia nyelv oktatását újból megkezdte, tanit kezdőket és haladókat a legújabb módszerrel Calea Traian 9, I. em.

Teljes ellátást adunk Budapesten uccát tiszta szobával, zongora használatával egy diáknak vagy leánynak. Dr. Fekete, Árpád-ucca 9.

Két iskolás gyermek, hivatalnokno vagy diák, lakást kaphat, esetleg teljes elátással. Különbejárati szoba. Strohl, Reg. Carol II. No. 13.

Romániában szabadalmazott fürdőszobakályha találmánynak külföld részére bevét vagy közvetítőt keresek. Blázi, Cluj, Marchal Foch 32.

Keresek megvételre

perzsaszőnyeg, lakásberendezést, régiséget, zongorát, ezüstöt, aranyt és dísz tárgyakat. Hívásra oáutazok. STEINBERG régiségkereskedő Oradea, Bul. Reg. Ferdinand 13.

Intelligens zsidó családnál, iskolák mellett, két leány teljes ellátást kaphat. Cim a kiadóban.

CuF-Salomban két parcella eladó. Értekezni ernyőüzemben, Regele Ferdinand 3. Udvarban.

Eladó lepecsételt römikö. Cim a kiadóban.

3 szoba, konyha, elő- és fürdőszobás lakás azonnal kiadó. Cal. Regele Ferdinand 70.

Egy szoba, elő- és fürdőszobás garçon lakás november 1-re kiadó. Calea Regele Ferdinand 70.

Perfekt könyvelő-levelező, aki 100.000 lej tőkével rendelkezik, félnapos állást kaphat. Jelentkezni „Biztos tőke” jelgére a kiadóban.

Clujon jóforgalmu nőikalapszalonn átadó. Bővebbet Str. Baba Novac 2, I. em. jobbra.

Eladó belvárosi bérház 8-10% jövedelemmel. Belvárosban 3x2 szoba konyha komfortos ház 775 ezerért. Belvárosban 3 szoba, 2 szoba komfort és 1 szoba konyha 900 ezerért. A Regele Ferdinand mentén 3 szoba konyha mellékhelyiségekkel, 2 szoba konyha, 2x1 szoba konyha 550 ezerért. Centrumban kisebb bérház 2 üzlethelyiséggel, 2 szoba konyha, fürdőszoba, 2x1 szoba konyhás ház 432 ezerért. Több bérház, családi ház és villatelek eladásával megbizva. Vermes Lajos Str. Neculcea 2, d. u. 4-6-ig.

Mielőtt női és gyermekkabát, ruha és kalapszükségletét beszerezné, látogassa meg a legolcsóbb árrairól közismert JUNO női konfekcióáruházat. Főpostával szemben, Regele Ferdinand 25. Economia öt havi részlet.

Biztos fellépésű, agilis ügynökök privát felek látogatására felvételnek „Garanciával” jelgére a kiadóba.

Házasságokat közvetít titoktartással, gyors és fényes eredménnyel postaköltségek előlegezése mellett. Engel Jeremiás Brasov, P. Libertatii 14.

Konyhabutorok a legdivatosabb színekben és a legmodernebb kivitelben olcsón kaphatók. Tekintse meg modelljeimet vételkötelezettség nélkül a Str. Gh. Baritiu 10. szám alatti asztalosműhelyben.

Nem mind arany, ami fénylik,

Nem mind Diana, ami sósborszesz!! Valódi csak az üvegbe préselt „DIANA” SÓSBORSZESZ felirással!

VASARNAP, 1937

fej

Bere

parz

HIL

— Lapunk legközebbi napján csütörtökön

— Borzalmas gépkocsiban két halottal, Szilvási gépkocsis katasztrófa mararosszigettől mint Csehszlovákiához tartó buszban. Egy autótaxit, a vil négy utas foglalt. Gyár közelében elkapott egy cseh gyorsvonat. A méteren keresztül vonosított, az utasok közül a sebesültek, hogy rövid testük oly súlyosan és személyazonosságukat szerencsével határos megsemmisült utas vállon lapítani. A gépkocs megvakult. Az autó voltak. A szerencsétlen vizsgálat a felelősség

— Letartóztatták a főmérnököt, aki vállaltan merényletet követett el a két leány ellen. Szegedi sziget elzárás történt. A sziget vállalkozótól B. retten tettes ellopott 29500 lej készpénz és 2 voltak. A beindított 2 őrség őrizetbe vette C. rasztleányt, akit a lop. pamasztleány ugyanis mint cselédeány volt. Jel arra mutatott, hogy Szatuta Pantelimon cs. lakásán folytatta a lop. kihallgatását és — mi jelentéséből, valamint a vosi bizonyítványból k. erőszakot követett el a főmérnök ellen és a leány in flagranti érte, rávet borzalmasan összeverte. A leány feljelen len megindult a fegyvel. ban eredmény nélkül v. újabb fejletést adott a belügyminisztériumb. hogy az őrmester 5000. lédeányt, hogy vonja. lentést és hogy a vizsg. gezték. Ugyanakkor a memorandumban kérté. azonnali eltávolítását. deltek el, amelyet a csendőrtisztek folytatt. gátal eredményeképpen tatták és átadták az t. ti törvényszék szüneti v. halkozott az ügygel és mester ellen a letartózt.

PRECIZ

műszerész

és javítások legsz. SZABADALMAK. árok. KOVÁCS IS. szabadalmi ügyvivő szakértő a clujzi t. ügyelete alatt. A precizios műhelye. NEK v. CLUJ, Str. N. Joz.

ELECTRO-S

ORVOSI, egészség. készülékek, műsz. LEGOLCSÓBB. Szabadalmi (P.

fejfájás ellen Beretrás parvilla!

HIREK

— Lapunk legközelebbi száma a közbeeső ünnep miatt csütörtökön reggel jelenik meg.

— Borzalmas gépkocsikarambol Máramarosban két halottal. Szigetről jelentik: Borzalmas gépkocsi katasztrófa történt tegnap Máramarosszigettől mintegy 15 kilométernyire a Csehszlovákiához tartozó Booskó határközségben. Egy autótaxit, amelyben a sofőrön kívül négy utas foglalt helyet a Clotild vegygyár közelében elkapta a Körösmező felől jövő cseh gyorsvonat. A vonat mintegy harminc méterre keresztül vonszolta magával a gépkocsit, az utasok közül ketten oly súlyosan megsebesültek, hogy rövidesen kiszenvettedek. Holttestük oly súlyosan össze van rocsolva, hogy személyazonosságukat csak a másik két, a szerencsével határos módon csak könnyebben megsérült utas vallomásából lehetett megállapítani. A gépkocsit vezető sofőr teljesen megvakult. Az autó utasai cseh kereskedők voltak. A szerencsétlenség ügyében folyik a vizsgálat a felelősség megállapítására.

— Letartóztaták a máramarosi csendőrmestert, aki vallatás közben erkölestelen meényeletet követett el egy lopással gyanúsított leány ellen. Szigetről jelentik: Néhány héttel ezelőtt történt, hogy Bodin Dumitru szigeti vállalkozótól Booskó községben ismeretlen tettes ellopta pénztárcáját, amelyben 9500 lej készpénz és 25.000 lej értékű váltók voltak. A beindított nyomzás során a csendőrség őrizetbe vette Canta Juliana fiatal parasztleányt, akit a lopással gyanúsítottak. A parasztleány ugyanis a booskói kaszinóban, mint cselédeleány volt alkalmazva és minden jel arra mutatott, hogy a lopást ő követte el. Statuta Pantelimon csendőrmester a saját lakásán folytatta a lopással gyanúsított leány kihallgatását és — mint a leány későbbi feljelentéséből, valamint az általa felmutatott orvosi bizonyítványból kiderül — az őrmester erőszakot követett el a fiatal lánnyal. A csendőrmestert és a leányt az őrmester felesége is flagrantni érte, rávetette magát a lányra és borzalmasan összeverte, majd a haját is levágta. A leány feljelentésére az őrmester ellen megindult a fegyelmi eljárás, amely azonban eredmény nélkül végződött. A vállalkozó újabb feljelentést adott be, ezúttal egyenesen a belügyminisztériumhoz, amelyben bejelenti, hogy az őrmester 5000 lejjel arra bírta a cselédeleányt, hogy vonja vissza a bűnvádi feljelentést és hogy a vizsgálatot elfogultan végezték. Ugyanakkor a booskói intellektuelek memorandumban kérték a garázda őrmester azonnali eltávolítását. Újabb vizsgálatot rendelték el, amelyet most már magasrangú csendőrtisztek folytattak le. Az újabb vizsgálat eredményeképpen az őrmestert letartóztatták és átadták az ügyészségnek. A szigeti törvényszék szüneti vádpancása tegnap foglalkozott az ügyvel és megerősítette az őrmester ellen a letartóztatási végzést.

PRECIZIÓS

műszerész-munkák

és javítások legszakosított elkészítése SZABADALMAK kidolgozása. Előnyös árak. KOVÁCS ISTVÁN okl. mérnök. szabadalmi ügyvivő, felsőküldt műszaki szakértő a clujai törvényszéknél — felügyelete alatt. A clujai közp. egyetem preciziósi műhelye v. MŰSZERESZ-NEK vezetésével. CLUJ, St. N. Jorga 7. Telefon: 23-45.

ELECTRO-SANITAS

ORVOSI, egészségügyi és kozmetikai készülékek, műszerek és anyagok LEGJOLCSÓBB beszerzési forrása. Szabadalmi (PATENT) iroda.

— Egy máramarosi hadirokkant a disznóiban tartotta vak kisgyermekét, Szigetről jelentik: A máramarosi Bistra községben csendőrség borzalmas felfedezést tett. Rájöttek ugyanis arra hogy egy Steriac Ion nevű hadirokkant hat éves vllágtalan kisfiát a disznóiban tartja már évek óta. A vadállatias apa nem törődik a szerencsétlen gyermeke életmezésével sem, aki csak a disznóknak élelmiszerként táplálkozik. A csendőrség eljárást indított a bestiális apa ellen.

— Megjelent a Bukéniul Saptamánii képes hetilap legújabb száma. Tartalmából csak a következőket emeljük ki: Közlekedési utaink hibái, — A Fekete tenger szabadsága, — Kiért hancol Franco? — Weygand generális a francia hadseregről, — A növények leprája, — Fegyvecsempészek. Ezenkívül fobb rovatai: Kultura, Mozi, Asszonyrovat, Sakk, Sport. A lap ára 10 lej, kapható az összes lapelárusító helyeken.

— Wald Bella okleveles francia tanárnő tanítását újból megkezdte. Jelentkezhetni Goga Octavian 7, II. em. (Sétátéren.)

— Visszaérkezvén a bécsi divatbemutatóról, van szerencsém értesíteni az igen tisztelt hölgyközönséget, hogy rajzkollekciómban a legjobb párizsi házak modelljei vannak, egy ruhákban, mint kosztümökben, amelyeket én eredeti kreációkban tekintettem meg. Remélem a hölgyközönség megismeri látogatását. Löwy Jolán női divaterme Cluj, Regele Ferdinand 6, emelet.

A ROYAL stágepmozgóban
holnap, hétfőtől egy filmesemény, amelyről egész Cluj beszélni fog!
KATHARINA HEPBURN
a második Garbo, Amerika legnagyobb drámai művésznőjének legújabb filmje:
Egy történet a való életből, amely mindenkit lenyűgöz. Rendezte: Georg Czukor, a „Kaméliás hölgy” rendezője.
Előtte új FOX hirda.
Ma, vasárnap utoljára SHIRLEY TEMPLE szenzációs filmje. Aki nem látta nézze meg, aki látta nézze meg még egyszer.

— Orvosi hír. Dr. Traub Vilmos sz. és tud. szakorvos szeptember 4-től október 4-ig tanulmányi szabadságra utazott.

— A Biblia mint a civilizáció ősfőirása és a zsidóság. A napokban e címen igénytelen külsőjű, de annál hatásosabb és korszerűbb könyv látta napvilágot. Szerzője, dr. Leitner Mihály azt a célt tűzte maga elé, hogy tisztán a Biblia nyomán, a későbbi zsidó irodalmak igénybevétele nélkül, mutassa ki, hogy a zsidóság az a szellemi kincse volt utmutatója a történeti fejlődés során a kulturának és civilizációnak. A tudomány fegyelmézettségével és az igazság nemes átérezésével oldja meg a szerző feladatát. Mindenekelőtt tisztázza a fogalmakat. Energia szerinte az őserő, amely kellően átalakulva munka elvégzésére alkalmas. Kultura pedig az az energiakészlet, amely bizonyos korszakban és bizonyos területen feltalálható. Civilizáció viszont az a céltudatos munka, amelynek nem az ösztön és kísérletegetés a lényege, hanem a javítás. Az ősember, mint a gyermek, a rombolás csíráit hordja magában, a kultura és civilizáció az, amely ezeket az ösztönös csírákat olyan talajba veti, amelyből áldás fakadhat az emberiségre. A Biblia utmutatója és fátylaja a civilizációnak. Sem előtte, sem utána hasonló eszköz nem teremtette az emberi faj megismerését. Leitner Mihály könyve ezt a Biblia paraboláiból, történeti előadásából, törvényeiből és erkölcsi normáiból szinte matematikai biztonsággal és szabotossággal vezeti le. A parancsnak „Szeresd felebarátodat, mint tennmagadat” nyelvtudományi eszközökkel hilleli értelmezést ad: „Ami neked rosszul esik, azt ne tedd mással”. Ez a része a könyvnek különösen élvezetes. Tévedése Leitner könyvnek a „Zsidóság” című fejezetben mutatkozik ahol többek között azt írja, hogy a cionisták hite szerint „csak Herzl fellépése óta van cionizmus”. Fölösleges volt kiiktatni a cionistákat, akik Herzlben — mint köztudomású — a modern cionizmus megszervezőjét és tartalmát adókat látják és becsülik. „Bibliatartó” és „bibliamentes” meghatározása a könyvnek nemcsak tetszetős, hanem nagyon találó és értékaló. A Bibliával azonban — fejtegeti a szerző — nemcsak kérkedni és büszkélkedni kell, hanem meg is kell azt tartani. A könyv utolsó részéből kiérződik, hogy olyan ember irta, aki maga is az asszimiláció hinarjában vergődött, amíg az idők vaskeze rá nem eszméltette a zsidó igazságra. (sz.)

Ha a KOPAZSÁGOT el akarja kerülni, akadályozza meg idejében a hajhullást!

A kopasz ember kopaszon hal meg. A világ egyetlen szerem sem tudja visszaadni haját. De a kopaszogatot meg lehet előzni. A tudomány biztos és hathatós szert bocsát rendelkezésére: a Trilysin. Néhány hónapi használat után a haj elkezd nőni és szemmel láthatóan sűrűsödik. A kezelés csak akkor eredményes, ha kitaróan folytatjuk.

TRILYSIN megakadályozza a hajhullást, megszünteti a korpát.

Kapható minden gyógyszerárban, drogériában és illatszertárban.

— Házasság. Dávid Helénke (Sighet) és Vigdorovits József (Cluj) házasságot kötöttek.

— Eljegyzés. Róth Lili (Carei) és Adler Benjámín (Sibiu) jegyesek. (M. k. é. h.)

— Eljegyzés. Benedek József, a gherlai Corona kávéház tulajdonosának leányát, Böszöki eljegyezte Rosenwasser Izidor Bucuresti. (M. k. é. h.)

— Eljegyzés. Hirschler Klári (Arad) és Fried Miklós (Oradea) Arad jegyesek. (Mindem külön értesítés helyett.)

— Eljegyzés. Káin Magda Nyitra (Csehszlovákia) és Schwartz Heca Dej jegyesek. Minden külön értesítés helyett.

A durva és érdes arcbőr

A bőrbetegségek közül a legvisszataszítóbban az arc durvasága és érdessége hat.

A legtöbb esetben a fagyumirigyek kiválasztásának csökkenéséről van szó. Ezek a mirigyek rendszeren működve, azt a szükséges zsíradékot választják ki mely az arc bört simává és egyenetlensé teszi. A mirigyeknek ez a zavaros működése lehet öröklött, családi tulajdonság de felmerülhet olyan vérszegény, gyengélkedő és rosszul táplált egyéneknek is, akiknél az anyagcsere túl lassan megy végbe. Mindehhez hozzáadandó még, hogy egyes hölgyeknél a szappanos mosakodás és alkoholos arcvizel való kezelés az arczsradékok túlságos eltávolítását okozza és utóbb az arc bört is megtámadja.

Más esetekben az arc bört érdessége bizonyos gyulladásoknak tulajdonítható. Ezek a gyulladások sokszor vöröses pattanások és foltok alakjában lépnek fel, finom korpászerű hámlást idéznek elő és nem ritkán erős viszkettséget okoznak.

Az arc érdesség kezelésénél első feltétel a szappan, víz és puér használata párhelyre való mellőzése. Este, lefekvés előtt az egész arc bört bekenjük egy nagyon enyhe krémmel olyképpen, hogy a bört kellő zsíradékot táplálja és az esetleges gyulladásoknak elejét vegye. Ajánlatos erre a gyszta tejfölből készült Milkudern-tejszínhabkrém és Milkudern-zsírkrém. Előbbi nehezebben, utóbbi pedig könnyebben felszívható zsíradékot tartalmaz és szükség szerűen egyik, vagy a másik használandó. E két krém használata által a bört nem sokára visszakapja üdőségét és ruganyosságát. A reggeli toalettnél nem vízzel és szappannal tisztálkodunk, hanem egy finom ételolajba mártott vattacsomóval végigöröljük arcunkat, azután egy lágy flanellel eltávolítjuk a fölösleges olajat és a végén lehetővékonyan újból bekenjük arcunkat az említett krémmel. Óvakodni kell a glicerint használatától, mert ez az anyag pillanatnyilag ugyan simává teszi a bört, de nagy vízfeszítő képességénél fogva fokozza az arc érdességét.

Néhány heti kezelés után újból áttérhetünk az estéli vízzel való mosakodásra, de a szappant egyelőre még kerülni. Ajánlatos a mandulakorpa használata olyképpen, hogy egy tál vízben két kávéskanálnyit öntünk ebből az anyagból. Reggel és este még huzamosabb ideig folytathatjuk az arcnak Milkudern krémmel való gyenge bekenését.

Dr. V. G.

FÉRFIGYENGESEK, Világszabadalom! Impotencia már csak a múlté! ACasanova-készülék (nem gyógyszer) használatával ifjuságtól a legelőrehaladottabb korig, még a legsúlyosabb impotenciában szenvedő férfi is visszanyeri teljes virilitását. Küldjön 7 lejt bélyegben, melynek ellenében díjmentesen megküldöm diszkrétén ezen tüneményes készülék ismertetőjét. Készülékek állandóanraktáron. A. FISCHER, Bucuresti. Cásuta postálá 333.

Ajándéknak!
finom porcellánok, szervizek, pippek. Festmények és képekerekek legolcsóbb beszerzési forrása
„PAX”
Cluj, Calea Marechal Foch 6.

— Strasserné, Hermann Katica a zongoratanítást úgy kezdők, mint haladók számára újból megkezdte. Str. Marechal Foch 53, földszint 5.

— Ölmacherné, Hellmann Magda okl. francia nyelvtanárő tanításait 20-án kezdi meg Str. Călugăriteilor 1., Erzsébet-fürdő udvarán.

— Wald Renée zeneakadémiát végzett okleveles zongoratanárő tanítását újra megkezdte. Cim: Goga Octavian 7, II. em. (Sétátéren.)

— László Kató diplomás nyelvtanárő tanítását szeptember 1-től újra megkezdte. Vállal román-német-angol irodalom és nyelvtanókat. Calea Marechal Foch 39 I. et. Telefon 24-90.

Az ardeali ősz pompázatos szépségeit élvezik a Stána de Vale-i világhíres nyaralóhely késői vendégei. A nyaralóhely tökéletes komfortot nyújt remek szállodájával és a legnagyobb üdülést kitéző fekvésével. A világ minden részéből vannak itt vendégek.

— Köszönetnyilvánítás. Mindazoknak, akik felejtethetetlen Idusunk elhunya alkalmával fájdamunkat részvéteikkel enyhíteni igyekeztek, ezuton mondunk köszönetet. Schön Sámuel és családja, Hida.

ISKOLA, női, férfi és gyermek-cipő
szenzációs olcsó árban
NIMBERGER
cipőáruházban Cluj, Piața Unirii No. 28. (Hotel Central.)

Társasutazás Jom-Kippurra
Satumare, Oradea, Carei, Sighet-re. Indulás Bucurestiből szept. 12-én este, visszaindulás szept. 19-én este. Költség oda-vissza Lej 980 személyenként, gyorsvonat III. osztály, külön kocsi. Jelentkezni: Cent'opa utazási iroda Bucuresti, Calea Victoriei 50 Telefon: 4-19-78, 4-76-39.

UJ KELET Legújabb hírek

„Minden pillanatban bekövetkezhetik az általános felfordulás” — írja a Times

Óriási izgalom a diplomáciában a kalóztámadások miatt

London, szeptember 4. A kalóztámadásokkal kapcsolatban tegnap a Times vezércikkét irt, amelyben megállapítja, hogy a támadások miatt az európai diplomácia körében óriásivá nőtt az izgalom. Hangoztatja a nagytekinthető lap cikkírója, hogy a világháború kitérője óta még egyetlen egyszer sem volt olyan kiélezett és veszélyes a helyzet, mint most, amikor szemmel láthatólag minden pillanatban bekövetkezhetik az általános felfordulás.

Mint jelentettük, a tizenegyedik cirkálórajt Portsmouthból a szigorú utasítással indították Spanyolországba, hogy minden támadó szándékot felszólítás nélkül fegyveresen toroljon meg. Hasonló utasítást kapott a német flotta is, míg Párizs és Róma nem intézkedtek. A francia kormány ehelyett a katonai jellegű akció helyett egyelőre még a diplomáciai tevékenységet tartja célravezetőbbnek.

Riadókészültségbe helyezték az Egyesült Államok európai tengeri raját is

Mint Washingtonból jelentik, a külügyminisztérium hivatalosan közli, hogy az Egyesült Államok európai tengeri raját riadókészültségbe helyezték, tekintettel a Földközi tengeren megismétlődő támadások folytán előállott feszültségre. A raj három egysége felhatalmazást kapott rá, hogy az angol hadihajók mintájára löjjenek rá támadókra. Az amerikai hajóknak a francia vagy más semleges kikötőkben kell állomásozniuk, kivéve, ha menekülteket szállítanak.

Olaszország mindent el fog követni a földközi-tengeri értekezlet meghívására?

A párizsi reggeli lapok különösen a földközi-tengeri értekezlettel foglalkoznak. Az Excelsior Anglia, Franciaország és Olaszország közötti széleskörű és őszinte kimagyarázkodás, amennyiben megegyezésre fog vezetni, véget vehet a földközi-tengeri feszültségnek és bizonytalansággal fogja segíteni az abesszin kérdésnek a Népszövetség által való eltemetését. Ez a megegyezés nem képzelhető el csak azon derülő feltételek alapján, hogy Róma beleegye a Baleari szigetek és a spanyolországi, valamint marokkói partok légi és tengeralattjáró géponttá alakított részének, amelyek fenyegetik a francia és angol birodalmak jelenlegi és jövőbeni biztonságát, — teljes kiürítésébe. E tekintetben London és Párizs teljesen egyetértenek.

A Petit Journal hangoztatja, hogy itt az ideje, hogy biztosítsuk a tengerek szabadságát, mert július 27 óta máig nem kevesebb, mint 20 támadást követtek el a Földközi tengeren. A Le Populaire szerint Olaszország minden lehető el fog követni a földközi-tengeri értekezlet meghívásának érdekében, de ha a francia-angol egyetértés teljes, az összes hatalmak csatlakozni fognak ahhoz.

A köztársasági csapatok bevették Belchite városát

Mint Valenciából jelentik, a kormány hivatalos közleménye rámutat arra, hogy a köztársasági csapatok tegnap ádáz kézzel vették Belchite városában. A várost csak házról házra haladva tudták bevenni. A köztársaságiak 500 foglyot ejtettek, gazdag hadianyagot zsákmányoltak és 1500 halottat szedtek össze.

A felkelők cáfolják, hogy ők torpedózták meg a Havooct

A salamancai kormány közleményt adott ki, amelyben azt állítja, hogy a Havooct angol hajót nem felkelő tengeralattjáró támadta meg, mert a felkelők „respektálták” a mindig gavallérosan viselkedő hajó személyzetét.

Mérnök! Gyár! Orvos!

Minden német (25% reoukció!), francia, angol, stb. folyóirat és könyv LEPAGE-nél Cluj. Kérjen ingyen jegyzéket Lepage-tól, Cluj, jelezve mely szakma érdekli.

A külföldi sajtó a valenciai kormány ösztönzésére mindig igyekszik befekéltetni a salamancai kormányt. (?) A felkelő kormány néhány esetet sorol fel, amikor a valenciai „vörösök” támadtak meg idegen hajókat. Angol hivatalos körökben a leghatározottabban cáfolják, hogy az angol kormány meggyőződött volna arról, hogy a Havooct torpedórombolót a valenciai kormány tenger-

alattjárója hovatartozásának megállapítására.

Ujabb harcok készülnek az aagoniai fronton

Mint Saragosából jelentik, az aragoniai fronton új harcokra van kilátás. Tegnap harc folyt Saragosától délre. A kormánycsapatok folytatták támadásaikat Belchide városánál. Erre ellenoffenzíva következett. A felkelők tehermentesíteni igyekeznek Belchite városát.

Liceul R. Maria
Liceul P. Ileana
Liceul Com. C.
Liceul Ind. Cluj
Scoală Norm.
Soală Menaj

Liceul Gh. Baritiu
Liceul C. Angheliescu
Liceul Sem. Ped.
Liceul Voev. Mihail
Scoală Norm de Băieți

MARIANUM
Ref. lánygimm.
Ref. fiugimm.
Kath. fiugimm.
Unit fiugimm.

fenti intézetek és elemi iskolák részére az összes előírt

Egyenruhák,
Egyenkötények,
Egyensapkák,
Tornafelszerelések,
Háztartási egyenruhák, valamint
Srájer egyenruhák
Legolcsóbb beszerzési forrása,
Mérték után is csak a közismert

Harisnyák.
Kötöttárak,
Paplank,
Vásznak,
Stb. stb.

HERCULES BABYHAZBAN

Cluj, Calea Regele Ferdinand No. 9.

A második számú mandzsuri ezred átpártolt a kínaiakhoz

Az éjszaka csendben telt el Sanghaj körül

A Reuter jelentése szerint az éjszaka csendben telt el Sanghainál, attól eltekintve, hogy a japán és kínai gépfegyverek egész éjjel katapultáltak. A japán repülőgépek rendszeresen bombázták az északi pályaudvar környékén levő kínai állásokat és nagy károkat okoztak.

Egyidejűleg tiencsini jelentés arról ad hírt, hogy a japán csapatok általános offenzívát indítottak a tangkuantuni és macsangini kínai erők ellen a Tiencsin—Pukow vonalon. A japán csapatokat repülőgépek támogatják. Japán forrásból nyert híradás szerint a kínai erők, amelyeket Sanghaj körül vontak össze, husz divíziót tesznek ki.

Egy más verzió szerint a tiencsini japán lovas hadosztály parancsnoksága jelentést adott ki, amely szerint a japán hadiflotta a japán alattvalók elszállítását után holnap elhagyja a kikötőt. Távozik a japán konzulátus egész személyzete is és a japán érdekek védelmére észak-kínai kormányzóság alakult.

Egyidejűleg jelent Tokióból a Domej-ügynökség, hogy Csáhár tartomány kormányza ujjalakult azzal a céllal, hogy a terület közigazgatását vezesse.

Sanghaj jelentés szerint, mint a kínai távirati iroda közli, a mandzsukuói második ezred, amely Csáhár tartomány északi részében állomásozik, csatlakozott a kínai központi kormányhoz. Ezt az ezredet átszervezik és beiktatják a többi kínai sorkatonaság közé. Hivatalos kínai körökben kijelentik, hogy a Mandzsukuóban történtek egyáltalán nem meglepők, amennyiben a kínai lakosság sohasem hódolt be a japánoknak, hanem különböző formában ellenállást tanúsított.

— 6600—7100 lejben állapították meg országosan a tűzifa vagonjának árát. Bucurestiből jelentik: Az ipari és kereskedelmi minisztériumban ma Pop Valer elnökletével összeültek a CFR, az állami erdőkereskedelmi hivatal, továbbá a bucaresti fakereskedők képviselői. Megállapodtak abban, hogy amennyiben a vasut hozzájárul a szállítási tarifa leállításához, úgy a bükkfa árát vagononként 6600, a cser, tölgy, gyertyán és akácfa árát vagononként 7100 lejben állapítják meg országosan.

ERTESITÉS!

Intézetem szomszédságában az Orsoiia zárda által fenntartott továbbképző gazdasági és kereskedelmi szaktanfolyam működik, hol modern nyelveket, gyors-, gépirást, kereskedelmi levelezést, kézimunkát, szabást, varrást és festési tanulnak, azonkívül háztartási gyakorlatokban és főzésben is ki képzést nyernek. Jelentkezési határidő szeptember 8-ig — Felvilágosítással szolgál

Schwarz Menyhértnek orth. Zsidó leánynevelő intézete Oradea Ep. Ciorogariu 8. Tel. 11. Jelentkezni lehet már 13 éves kortól

Hull a haja? Korpázik a fejbőre?

E kellemetlen tünetek megszüntetésére és ezáltal a kopaszodás megelőzésére biztos és komoly szer az

Egger-Petrol hajszesz és Egger-Petrol-szappan

Feloldja a fejbőrön lerakódó zsírdéket, fertőtleníti és táplálja a fejbőrt. A hajnak fényt és kellemes illatot kölcsönöz. A fejbőr naponta Petrolal bedörzsölendő és hetenként egyszer Petrol szappannal megmosandó.

Minden drogueriában és gyógyszer-tárban kapható.

Felfüggesztették a fogarasi tanácsot

Bucuresti, szeptember 4. A belügyminisztérium a közigazgatási felügyelők jelentésének alapján felfüggesztette az augusztus 28-án megválasztott fogarasi községi tanács működését. A tanács ellen beadott fellebbezés tárgyalásáig interimár bizottságot neveztek ki a város élére. A kolozsvári központi revízió bizottság döntésétől függ nemcsak a város tanács, de Barsan megyefőnök helyzete is.

Rokkant őrnagy hirtelen halála egy bucaresti bodegában

Bucuresti, szept. 5. Ma délelőtt idős ur foglalt helyet az egyik fővárosi bodegában. A vendég konyakot kért. Egyik zsebéből fényképet vett elő és nézegette. Ebben a pillanatban az asztal alá zuhant. A pincér megállapította, hogy az idős ur meghalt. Ertesítették a hatóságokat akik megállapították, hogy a halot Laser Transilvanu rokkant őrnaggyal azonos. Az öreg ur fia fényképet nézte. Halálát szívizvélhűdés okozta.

— Eljegyzés. Molnár Rózsi és Moldován Tibor, a Jóestét munkatársra jegyesek.

Órlás Zoltán Építőipari kézikönyv

1043 lap számtalan ábrával I. Matematika II. Statika. III. Gyakorlati rész. IV. Altagonos rész. Melléklet: Szabvány költségvetés 130 old. — Egészvászonkötésben Lei 1.155.

LEPAGE

Kérjen ingyen jegyzéket!

FRATERNITAS Könyv- és Lapkiadó Rt. ny. r. Cluj, Strada Barza L. 1. Tel. 1.155. Telefonteljesítés: 18-60.

Taxa postală plătită în nume No. 224713/97

10. Telefon: 8 Havonta 110, évre 600, egész földre: Havonta félre 12, egész detések díjszak KELET” a tr zsidóság egyet ja. Cikkekink u forrás megjelöl

Kalózkod

Hitler és Ma az európai civilizációt beszéltek.

Ezenfelül az világéke fánti tak kifejezést.

Hogy Németország a civilizációt, azt megmutat Guernicánál, ahol nekik asszonyok ték darabokta.

Ugy látszik, maradni a men legkétségtelegben tengelen cirkálóman, török, gör kereskedelmi ha süllyesztenek el.

A kultúra és egyet jelent a kultúra és civilizáció meg alig egy és biztonsa és sz málásával.

Ezek a kalózkodnál hangosabban gely diktatorai és civilizáció meg

Kétségkívül vett kultúra és a ják ék, hanem és civilizáció összlátjainak szétvon azután képfitheti szes többi népek létfelettelének le

A Róma-Berlin turája a kalózkod volna, amely a m nem tekin se el jognak csupán az Mint a középko

Lemondur

A külföldi német Goring harcol német cégeknek a bé zsidó képviselő hozzájárul, hogy a désre a zsidók bo Németországban ni mindazon káro külföldön elcsenve

...Az Univerul az vakítottlni az ors ...Romániában — statisztikák szerin zsidó képviselője okot nem találma izleti összekötteté szaggal.

Ime tehát a ro nyiluk hatezer muu hetőség, minden a anélkül, hogy bárl hiszen a kezdemé ki.”

Az Univerul hány keseri reflex

Kétségtelegül ta met cégek zsidó k kítsák az üzleti ös Németországgal. E nek kellett volna álljanak a nációk s ban. És föltöttebb kellett erre a lehe tetni a német cége egyaránt.

Az Univerul örü hetőségnek, mert öket. Igaz, hogy a rint nem igen lesz delmi akadémiák v lami hivatalnokok

Lemondunk ezek hetőségekről.

Csak Goringnek nyegteit nem ér

A zsidók bojkott ilyen intézkedésre?

De hiszen a zsidó hitlerista Németors a német áruk ellen